

RAADSINFORMATIEBRIEF

Aan de leden van de gemeenteraad

Datum 20 maart 2024
Zaaknummer Z/23/459365 /ADV/24/1195237
Onderwerp Uitkomst van de verkenning tot aansluiten Schone Lucht Akkoord
Portefeuillehouder B. Kagei

Geachte leden van de gemeenteraad,

Inleiding

Naar aanleiding van de aangenomen motie tot aansluiten bij het Schone Lucht Akkoord (verder SLA genoemd), heeft het college verkend wat aansluiten betekent voor de gemeente Zevenaar. Op 19 maart 2024 heeft het college besloten dat wij zullen gaan toetreden tot het SLA. Uit een verkennend onderzoek over luchtvervuiling in de gemeente blijkt dat grenswaardes van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), die in 2021 verscherpt zijn, overschreden worden op het gebied van fijnstof (PM_{2.5}). De Europese grenswaardes worden niet overschreden. Op de lange termijn kan fijnstof astma, schade aan de bloedvaten, en longkanker veroorzaken. Om de uitstoot van fijnstof tegen te gaan wil de gemeente zich aansluiten op het thema houtstook. Hiervoor zijn duidelijke handvatten voor beleid. De gemeente kan invloed uitoefenen door een voorlichtingscampagne. In het Decentraal Uitvoeringsprogramma (DUP) geven we verdere invulling aan de uitvoering van beleid.

Kernboodschap

Het college heeft besloten aan te sluiten bij het SLA. Hierbij willen wij ons focussen op het thema houtstook. Wij zetten ons in om in 2025 een Decentraal Uitvoeringsplan op te stellen om fijnstof uitstoot tegen te gaan.

Context

- ☐ Actueel maatschappelijk onderwerp/probleem
- ☐ Collegeprogramma
- ☒ Motie/amendement/toezegging
- ☐ Anders, namelijk

Inhoudelijke boodschap

Het doel van het SLA is om de luchtkwaliteit in Nederland permanent te verbeteren en daarmee gezondheidswinst te behalen. Het is een akkoord tussen Rijk, provincies en een groot aantal gemeenten. Samen streven de deelnemende partijen naar een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016.

Het college heeft laten onderzoeken wat de meerwaarde van aansluiten bij het Schone Lucht Akkoord betekent. De verkenning toont aan dat houtstook een forse bijdrage aan de verslechtering van de luchtkwaliteit levert, en dat dit tegelijkertijd een thema is waar de gemeente invloed op uit kan oefenen. In de motie wordt ook verwezen naar andere thema's zoals bijvoorbeeld mobiliteit. Deze bronnen van uitstoot zijn niet van dezelfde ordegrootte als houtstook. De kennis van andere overheidsinstellingen over de effectiviteit van maatregelen, zoals bijvoorbeeld verscherping van omgevingsvergunningen en een houtstook campagne, kan voor ons het proces vergemakkelijken en inzichtelijk maken. Bovendien bieden de monitoringssystemen verder handelingsperspectief.

Communicatie en vervolgproces

Communicatie naar buiten

Er wordt ingezet op communicatie naar en gedragsverandering van inwoners over houtstook. Dit gebeurt via de diverse communicatiekanalen die de gemeente beschikbaar heeft. Hiermee beginnen wij in het begin van het stookseizoen in 2024.

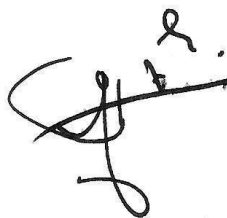
Vervolgproces

Wij zetten ons in op communicatie naar en gedragsverandering van inwoners over houtstook, beginnende in 2024. In het eerste kwartaal van 2025 verwachten wij formele toetreding. Eerst moet namelijk de vacature beleidsmedewerker Milieu zijn ingevuld. Hierna volgt een uitwerking van het Decentraal Uitvoeringsplan (DUP). In 2025 verwachten wij met de basisproceswerkzaamheden aan de slag kunnen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Zevenaar,

Danielle Jansen
secretaris

Lucien van Riswijk
burgemeester

Bijlagen

1. Z/23/459365/1196645 Basisdocument - verkenning Schone Lucht Akkoord gemeente Zevenaar
2. Z/23/459365/1196651 Maatschappelijk Kosten-Baten Analyse (MKBA) toetreding tot het Schone Lucht Akkoord gemeente Zevenaar 2023

Basisdocument - verkenning Schone Lucht Akkoord gemeente Zevenaar

Wat betekent deelname aan het
Schone Lucht Akkoord voor de
gemeente Zevenaar?

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

projectnummer 0484074.100
concept revisie 00
3 augustus 2023

Basisdocument - verkenning Schone Lucht Akkoord gemeente Zevenaar

Wat betekent deelname aan het Schone Lucht Akkoord voor de gemeente Zevenaar?

projectnummer 0484074.100
concept revisie 00
3 augustus 2023

Auteurs

Vincent Huizer
Richard Hemmen

Opdrachtgever

Gemeente Zevenaar
Postbus 10
6900 AA ZEVENAAR

datum	beschrijving	vrijgave
3 augustus 2023	concept	Richard Hemmen

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Het Schone Lucht Akkoord	5
2.1	Inhoud en Doel	5
2.2	Gezamenlijke aanpak (uitvoeringsagenda) en decentrale uitvoeringsplannen	6
2.3	Thematische aanpak	6
2.4	Organisatie	8
2.5	Themagroepen	8
2.6	Keuzevrijheid maatregelen	8
2.7	Pilotprojecten	9
2.7.1	Algemeen	9
2.7.2	Regionale Samenwerking	9
2.7.3	Themagerichte pilots	9
2.8	Participatie	10
2.9	Samenhang met andere relevante beleidsdoelen	11
2.10	Monitoring	11
2.11	Totaaloverzicht proces	12
3.	Opbrengst en benodigde inspanningen SLA	13
3.1	Opbrengst deelnemen aan Schone Lucht Akkoord	13
3.2	Inspanningen van deelnemen aan Schone Lucht Akkoord	13
4.	SLA Zevenaar - mogelijke aangrijppunten	15
4.1	Blootstelling en maatgevende bronnen in Zevenaar	15
4.1.1	Rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland 2019	15
4.1.2	Grootschalige Concentratiekaart Nederland	20
4.2	Belangrijkste thema's en bijbehorende maatregelen	26
4.3	Ervaringen binnen de regio waar mogelijk bij kan worden aangesloten	28
5.	Inschatting inspanningen en kosten	29
5.1	Voorlopig eerste inschatting van werkzaamheden en benodigde inzet in uren	29
5.2	Subsidie mogelijkheden (SpUK)	29
5.2.1	Waarvoor subsidie?	29
5.2.2	Voorwaarde voor financiering	30
5.2.3	Hoogte uitkering	30
5.2.4	Indieningsvereisten	31
5.2.5	Termijn	31
6.	Samenvatting en Conclusies	32
	Bijlage 1: SLA maatregelen	35

1. Inleiding

Het doel van het Schone Lucht Akkoord (verder SLA genoemd) is om de luchtkwaliteit in Nederland permanent te verbeteren. Het is een akkoord tussen Rijk, provincies en een groot aantal gemeenten. Samen streven de deelnemende partijen naar een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016. Gemeente Zevenaar overweegt om deel te nemen aan SLA, maar heeft voor een weloverwogen besluit behoefte aan meer duidelijkheid over wat deelnemen voor de gemeente betekent.

In opdracht van gemeente Zevenaar is door Antea Group een verkenning uitgevoerd om meer inzicht te geven in wat deelname aan SLA voor de gemeente betekent. De verkenning is gebaseerd op informatie op de webpagina www.schoneluchtakkoord.nl en hieraan gerelateerde documenten, aangevuld met locatie specifieke informatie over blootstelling aan en bronnen van luchtverontreiniging.

Het resultaat van de verkenning is uitgewerkt in voorliggend rapport.

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 beschrijven we op hoofdlijnen wat het SLA inhoudt;
- De precieze voor SLA benodigde uit te voeren werkzaamheden zijn beschreven in hoofdstuk 3;
- In hoofdstuk 4 gaan we in op de mogelijke aangrijppunten en potentieel aan te pakken bronnen binnen de gemeente Zevenaar;
- Een eerste inschatting van de benodigde inspanningen en kosten en de subsidiemogelijkheden werken we uit in hoofdstuk 5;
- In hoofdstuk 6 tenslotte zijn de belangrijkste conclusies samengevat.

2. Het Schone Lucht Akkoord

2.1 Inhoud en Doel

Het Schone Lucht Akkoord (verder SLA genoemd) wordt vanuit het Rijk geïnitieerd met als doel om gezamenlijk (Rijk, provincies en het gemeenten) de luchtkwaliteit in Nederland permanent te verbeteren. De lucht wordt schoner, mensen leven langer en in een betere gezondheid: dat staat centraal in het SLA dat op 13 januari 2020 werd afgesloten. Bij start tekenden 46 overheden het contract. Inmiddels zijn dat rond de 100 overheden, waaronder alle provincies. Het akkoord blijft open voor nieuwe deelnemers. Zowel gemeenten als organisaties en individuen die mee willen denken over hoe we de lucht nog schoner en gezonder kunnen maken, zijn welkom.

Deelnemende partijen nemen maatregelen om de luchtverontreiniging **van binnenlandse bronnen** te beperken. Gestreefd wordt om met de aanpak van de binnenlandse bronnen een **gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030** ten opzichte van 2016 te bewerkstelligen.

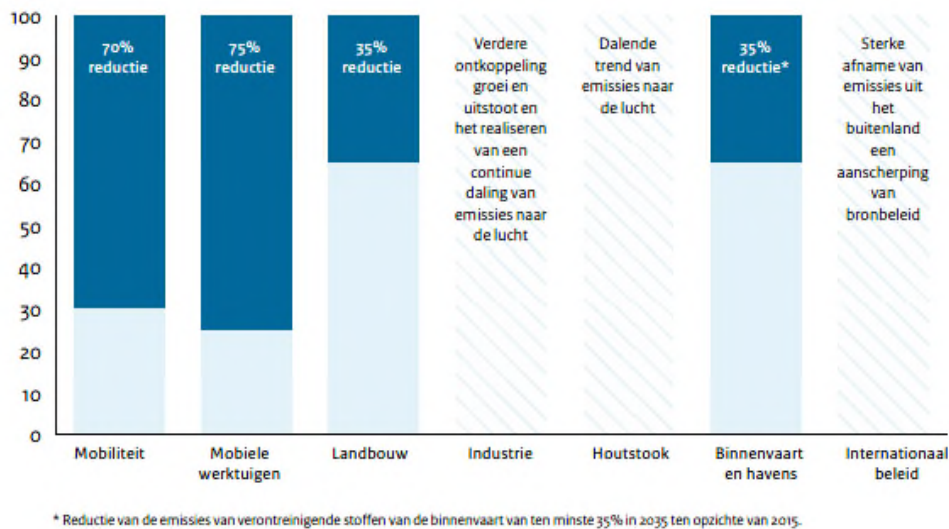
Een andere afspraak uit het SLA is dat partijen **toewerken naar de WHO-advieswaarden in 2030**. De advieswaarden uit 2005 zijn daarbij uitgangspunt. Zie onderstaande afbeelding voor een overzicht van de wettelijk geldende grenswaarden en de streefwaarden die volgen uit de WHO-advieswaarden (2005).

Stof	Verplicht. Wettelijke waarden, bijlage 2 Wm	Streefdoel 2030 Schone Lucht Akkoord WHO waarden 2005
NO ₂	40 µg/m ³	40 µg/m ³
PM ₁₀	40 µg/m ³	20 µg/m ³
PM _{2,5}	25 µg/m ³	10 µg/m ³

Afbeelding 2.1: wettelijke grenswaarden en WHO advieswaarden (2005).

Daarnaast onderschrijven deelnemende partijen **de ambitie** om in de sectoren (weg)verkeer inclusief mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens een **dalende trend** te bewerkstelligen van **emissies van stikstofdioxide en fijnstof naar de lucht**.

Streefdoel reductie van de negatieve gezondheidseffecten van luchtmissies in 2030 t.o.v. 2016

Afbeelding 2.2: streefdoelen SLA

Tenslotte **erkennen deelnemers de verantwoordelijkheid voor de eigen bijdrage** aan de doelstelling en tegelijk de **gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering** van het akkoord.

Partijen implementeren de doelen en ambities binnen de eigen taken en bevoegdheden, zo snel mogelijk in hun omgevingsvisies, -programma's en voor zover mogelijk in andere beleidsinstrumenten.

In de Uitvoeringsagenda SLA 2021-2023 (bijlage 1) staat beschreven hoe de deelnemende partijen de afspraken in het SLA uitvoeren om de doelen te behalen.

Deze uitvoeringsagenda wordt jaarlijks geactualiseerd. Tweejaarlijks wordt berekend of we op koers liggen of dat herijking van de afspraken gewenst is.

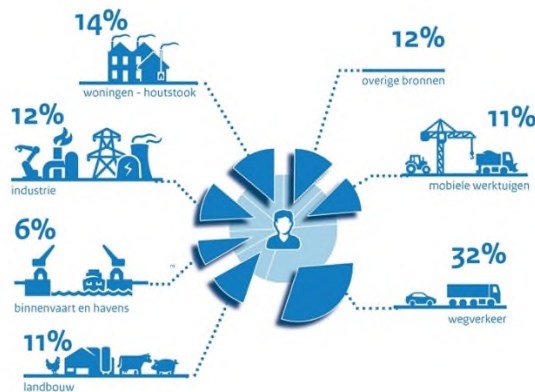
2.2 Gezamenlijke aanpak (uitvoeringsagenda) en decentrale uitvoeringsplannen

De uitvoeringsagenda gaat over de gezamenlijke aanpak van de deelnemers van het SLA. In de uitvoeringsagenda staat welke maatregelen, pilots en activiteiten de deelnemers uitvoeren om de afspraken uit te voeren. Daarnaast stellen gemeenten en provincies hun eigen decentrale uitvoeringsplannen vast. Daarin nemen ze de relevante afspraken uit het SLA op en geven ze aan welke aanvullende maatregelen ze nemen. De decentrale uitvoeringsplannen bieden dus ruimte voor lokaal maatwerk en aanvullende maatregelen.

2.3 Thematische aanpak

SLA kent een thematische aanpak.

De themagroepen sluiten aan op de bijdrage van binnenlandse bronnen van luchtverontreiniging:

Afbeelding 2.3: overzicht binnenlandse bronnen van luchtkwaliteit

Binnen de themagroepen werken deelnemende partijen aan de uitvoering van afspraken, de uitvoering van pilots en de ontwikkeling van effectieve maatregelen en manieren van aanpak om de lucht gezonder te maken. De kennis en ervaringen worden actief gedeeld met andere deelnemers in het SLA. Dit wordt gefaciliteerd in de vorm van bijeenkomsten (waaronder het Schone Lucht Jaarcongres) voor alle deelnemers, via nieuwsbrieven en via de samenwerkingsruimte op de website.

De maatregelen in het SLA sluiten zo veel mogelijk aan bij lopende initiatieven. De initiatieven en acties voor schonere lucht worden voor ieder thema's door overheden in samenspraak met bedrijven en burgers gestart.

De SLA uitvoeringsagenda (bijlage 1) kent 10 themagroepen, te weten:

- Mobiliteit (verkeer);
- Mobiele werktuigen;
- Industrie;
- Houtstook van particuliere huishoudens;
- Binnenvaart en havens;
- Landbouw;
- Participatie van burgers en bedrijven;
- Monitoring;
- Hoogblootgestelde locatie en gevoelige groepen;
- Internationaal luchtbeleid.

Binnen ieder thema zijn maatregelsporen met daarbij horende specifieke maatregelen benoemd. De reikwijdte van de maatregelen verschilt. Sommige maatregelen vragen om een landelijke of internationale aanpak, terwijl andere maatregelen lokaal kunnen worden ingezet.

Per thema zijn een aantal concrete afspraken opgenomen die binnen de themagroepen worden uitgewerkt.

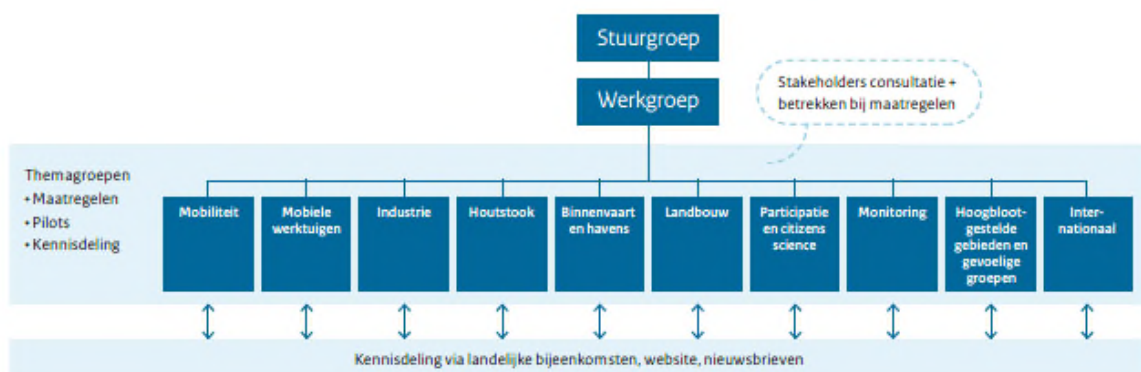
In de uitvoeringsagenda van SLA zijn naast de 10 themagroepen met vaste maatregelsporen en met bijbehorende maatregelen, pilots gedefinieerd waarbinnen deelnemers met vernieuwende en vergaande maatregelen om de luchtverontreiniging aan te pakken, kunnen experimenteren dan wel regionale samenwerking kunnen vormgeven.

2.4 Organisatie

Centraal in de uitvoering staan de hiervoor genoemde themagroepen. De overkoepelende werkgroep van het SLA coördineert de inzet over de thema's heen en bereidt besluitvorming in de stuurgroep voor. Externe stakeholders zoals bedrijven, gezondheids- en milieuorganisatie en kennisinstellingen, worden betrokken bij de uitwerking van maatregelen in de themagroepen en bij het opstellen en actualiseren van de kennisagenda.

De **stuurgroep** bestaat uit bestuurlijke vertegenwoordigers van de deelnemende partijen (staatssecretaris IenW, 1 vertegenwoordiger provincies, 3 vertegenwoordigers gemeenten).

De **werkgroep** bestaat uit ambtelijke vertegenwoordigers van deelnemende partijen. De werkgroep bespreekt de voortgang van het SLA, signaleert kansen en knelpunten, bereidt besluitvorming door de Stuurgroep voor, ondersteunt deze waar nodig en voert door de Stuurgroep opgedragen taken uit. Voor specifieke onderwerpen kunnen andere dan de vaste werkgroepleden worden uitgenodigd, bijvoorbeeld vertegenwoordigers van gemeenten en provincies, belangenorganisaties of deskundigen.

Afbeelding 2.4: organisatie SLA

2.5 Themagroepen

In de themagroepen werken partijen samen aan:

- Maatregelen uitwerken, concretiseren en periodiek herijken;
- Pilots opzetten, uitvoeren en evalueren;
- Stakeholders betrekken bij uitvoering
- Afstemmen en samenwerken met activiteiten op aanpalende beleidsterreinen.
- Kennis ontwikkelen en delen, actief informeren;
- Input leveren ten behoeve van monitoring.

De themagroepen komen minimaal twee keer per jaar bijeen om de voortgang van uitvoering, nieuwe ontwikkelingen en kennisvragen te bespreken. De Rijksoverheid faciliteert de uitvoering waar nodig en wenselijk. Alle deelnemers kunnen voorstellen aan de Stuurgroep doen voor oprichting van aanvullende themagroepen.

2.6 Keuzevrijheid maatregelen

Rijksoverheid, gemeenten en provincies voeren binnen de eigen taken en bevoegdheden de afspraken in het Akkoord en kennisdeling en aanvullende maatregelen in de decentrale uitvoeringsplannen uit. Partijen hoeven maatregelen niet uit te voeren als deze betrekking hebben op bronnen die voor hen niet relevant zijn. Zo kunnen gemeenten zonder haven- faciliteiten, zonder landbouw of zonder industrie van betekenis ervoor kiezen om de afspraken uit het akkoord voor deze thema's niet uit te voeren. Partijen informeren de andere SLA-deelnemers hierover bij het indienen van de uitvoeringsplannen.

2.7 Pilotprojecten

2.7.1 Algemeen

Voor pilots die zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda van het SLA voor het jaar 2023 kan cofinanciering worden aangevraagd via de Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (afgekort SpUK).

Er zijn twee typen pilots:

1. pilots van een specifieke partij in het SLA. Hiervoor kan alleen deze partij een Rijksbijdrage aanvragen ('specifieke pilot');
2. pilots met open inschrijving. Hier kunnen alle partijen uit het SLA een aanvraag voor indienen ('open pilot'). Hieronder gaan we in hoofdlijn in op de (open) pilots.

2.7.2 Regionale Samenwerking

Samenwerking van gemeenten en provincie in de uitvoering van het luchtbeleid kan belangrijke voordelen opleveren. Een aantal provincies en gemeenten hebben hier al belangrijke stappen in gezet. Regionale samenwerking kan een belangrijke rol spelen bij de ondersteuning van met name kleinere gemeenten en het draagt bij aan een effectieve uitvoering en een besparing van tijd en middelen bij de uitvoering van luchtmaatregelen. In het SLA is de wens om dit verder te versterken. Het gaat hierbij om nieuwe projecten of aanvullende activiteiten binnen bestaande initiatieven waarbij een gemeente of provincie voor meerdere gemeenten in de regio activiteiten organiseert ten behoeve van:

- Ondersteuning, inclusief externe opdrachten of inzet omgevingsdiensten, bij het opstellen en uitwerken van effectieve luchtkwaliteitsplannen door gemeenten die hier redelijkerwijze niet zelf in kunnen voorzien.
- Activiteiten gericht op gezamenlijke implementatie van effectieve maatregelen uit het SLA en/of de decentrale uitvoeringsplannen, met speciale aandacht voor uitvoering in andere afdelingen (bijvoorbeeld inkoop voor mobiliteit en mobiele werktuigen, ruimtelijke ontwikkeling infrastructuur, etc). Hier kunnen nadrukkelijk ook activiteiten onder vallen die gericht zijn op het borgen van de effectiviteit van beleid door het monitoren in de praktijk, toezicht en handhaving voor bijvoorbeeld emissiearme stallen, houtstook, industrie, binnenvaart en havens en mobiele werktuigen (inkoop en via publiekrechtelijke instrumenten).
- Activiteiten gericht op versterken van de samenwerking, gezamenlijke uitvoering en kennisdeling, inclusief de organisatie van bijeenkomsten voor bestuurders, stakeholders en het brede publiek.

2.7.3 Themagerichte pilots

In de uitvoeringsagenda 2023 zijn de volgende themagerichte pilots opgenomen, die open zijn voor alle deelnemers:

- Toezicht en Handhaving Luchtemissies bij Mobiele Werktuigen:
 - o Ontwikkelen kennis, instrumenten en aanpakken ontwikkelen, toepassen en toetsen;
 - o Uitwerking juridische kaders en toetsing van uitvoerbaarheid.
- Industrie:
 - o Voorverkenning scherp vergunnen (welk niveau, welke condities) om vergunningverlening en handhaving te optimaliseren; Projecten gericht op vergunnen aan de onderkant van de BREF range.
 - o Ontwikkelen pilot voor bepalen mogelijke condities en processen die bedrijven doen besluiten om vrijwillig verdere te gaan dan de BBT eisen.
 - o Stimuleren van integraal beleid voor brede milieuthema's (klimaat, stikstof), bv laten doorrekenen van effecten van stikstof- en klimaatmaatregelen op luchtkwaliteit en op basis daarvoor effectieve pakketten samenstellen die de 3 thema's aanpakken.

- Houtstook en Particuliere Huishoudens:
 - o Stookverbod bij stookalert: verdere detaillering juridisch instrument;
 - o Verwijderen rookkanalen: voorstel voor sloopsubsidie voor verwijderen rookkanalen (oa Nijmegen);
 - o Pilot luchtmetingen: opstellen en uitvoeren van luchtmetingen mbt houtstook (fijnstof, ultrafijnstof, roet, geur). Informatie verzamelen over concentraties en mogelijke meetmethodes;
 - o Houtstookvrije/ houtstookarme wijken: onderzoek welke maatregelen zijn meest adequaat, wat nodig om nieuwbouwwijk houtstookarm te maken? Onderzoek concrete mogelijkheden om regels in omgevingsplan op te nemen. Hoe bewoners betrekken en aanzetten tot wijzigingen in stookgedrag (communicatie)?
- Landbouw- Vergunningverlening Toezicht en Handhaving:
 - o Benutten en toepassen van uitkomsten landelijke aanpak toezicht luchtwassers (Overijssel);
 - o Scherper vergunnen, onderkant BBT range aan bestaande en nieuwe omgevingsvergunningen milieu;
 - o Opleiden van VTH-medewerkers bijvoorbeeld door middel van coaching;
 - o Werken met doelvoorschriften bij vergunningverlening;
 - o Verder doorvertalen van de Omgevingswet op het gebied van VTH.
- Participatie en Citizen Science (in samenwerking met RIVM):
 - o Inzet citizen science om effect van specifieke maatregelen en specifieke bronnen aan te tonen;
 - o Uitbreiden beeld van specifieke concentraties en blootstelling;
- Mobiliteit:
 - o Verkennen samenwerking met RIVM en GGD – verkennen mogelijkheden om negatieve gezondheidseffecten van luchtmissies te berekenen (voor effectstudies projecten met een mogelijk substantieel effect).

2.8 Participatie

Het SLA is een akkoord tussen overheden. Ook andere partijen zijn belangrijk bij de uitvoering van het Akkoord: burgers, bewoners, bedrijfsleven, milieu- en gezondheidsorganisaties en kennisinstellingen. Deze partijen worden actief geïnformeerd over en betrokken bij de uitwerking, uitvoering en doorontwikkeling van de plannen. Dit wordt per themagroep georganiseerd door de partijen die in de themagroep deelnemen. Daarnaast betrekken de deelnemers zelf relevante partijen voor de eigen uitvoeringsplannen en de eigen aanvullende maatregelen. In het SLA zijn twee afspraken opgenomen in de algemene bepalingen:

1. Partijen betrekken inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven bij de uitwerking van de maatregelen van het Schone Lucht Akkoord.
2. Partijen dragen zorg voor een adequate informatie voorziening over de uitvoering van het Schone Lucht Akkoord onder meer via de website van de Rijksoverheid.

Daarnaast is een specifieke themagroep opgericht rondom het thema participatie en citizen science.

2.9 Samenhang met andere relevante beleidsdoelen

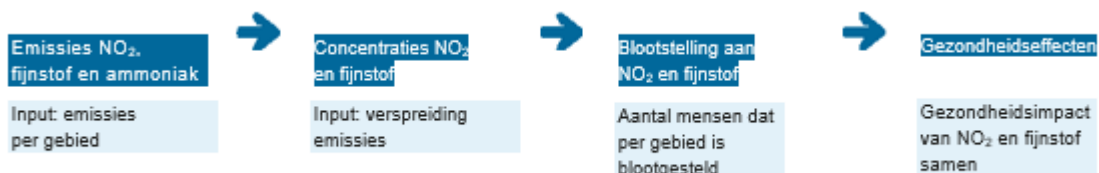
Het SLA is nauw verweven met andere beleidsdoelen. Zo kunnen de Stikstofaanpak, het Klimaatakkoord, de Agenda Fiets, Regionale Energie Strategieën, Regionale Mobiliteitsstrategieën, de Green Deal Binnenvaart en Havens, de Luchtvaartnota en de verduurzaming van de landbouw ook voor gezondheidswinst door schonere lucht zorgen. In het SLA is daarom opgenomen: "Het Schone Lucht Akkoord maakt die gezondheidswinst zichtbaar en voegt alleen waar nodig en effectief maatregelen en activiteiten toe." De maatregelen uit de andere beleidsdoelen worden daarvoor ook doorgerekend met de gezondheids-indicator. Een uitgangspunt voor de uitvoering van het SLA is dat de maatregelen worden afgestemd met de initiatieven en maatregelen voor klimaat en natuur. Ook is een uitgangspunt dat de uitvoering van beleid ten behoeve van natuur (stikstof), klimaat en gezondheid zo veel mogelijk wordt geïntegreerd en afgestemd.

2.10 Monitoring

Monitoring van de voortgang van maatregelen en de pilots en van luchtmissies en gezondheidseffecten is belangrijk voor het evalueren of de deelnemende partijen op koers liggen om de doelen te halen, of dat herijking van de aanpak nodig of wenselijk is. De afspraken gelden voor partijen die deelnemen aan SLA: Partijen monitoren:

- Jaarlijks de voortgang van de uitvoering van de uitvoeringsagenda en de decentrale uitvoeringsplannen volgens een door I&W opgesteld format.
- Ten minste driejaarlijks de ontwikkeling in (lokale en regionale) luchtkwaliteit (NO₂, PM₁₀ en PM_{2,5}). Partijen leveren daartoe de benodigde informatie aan, waaronder (voor de betreffende partijen) de informatie die jaarlijks wordt aangeleverd volgens voorschriften in Wet Milieubeheer en na inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- Ten minste driejaarlijks het doelbereik van het SLA via de gezondheidsindicator. Partijen leveren daartoe de benodigde informatie aan.

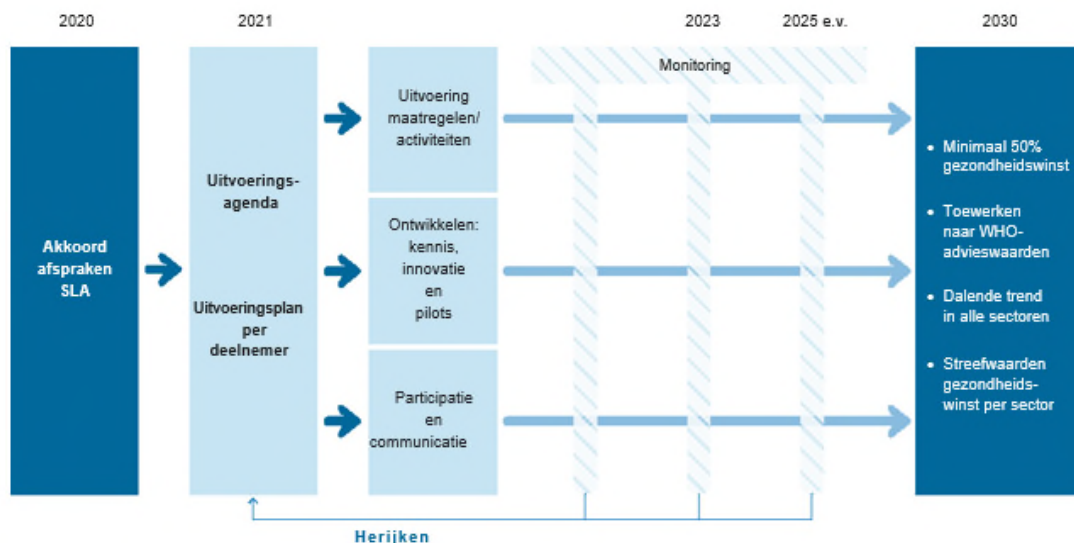
Om het sturen op gezondheidswinst mogelijk te maken, hebben we instrumenten nodig die gezondheidseffecten en gezondheidswinst zichtbaar en doorrekenbaar maken. Het RIVM heeft daarvoor de gezondheidsindicator ontwikkeld.

Afbeelding 2.5: schematische weergave monitoren gezondheidseffecten met Gezondheidsindicator

2.11 Totaaloverzicht proces

Een overzicht van het te doorlopen proces onder het SLA is hieronder weergegeven.

Afbeelding 2.6: proces Schone Lucht Akkoord

Hierbij opgemerkt dat deelname aan SLA en indienen uitvoeringsplan nu nog mogelijk is en opstellen uitvoeringsplan dus ook later mogelijk is dan 2021.

3. Opbrengst en benodigde inspanningen SLA

3.1 Opbrengst deelnemen aan Schone Lucht Akkoord

Deelnemen aan SLA heeft onder andere de volgende voordelen:

- Een schonere lucht en betere gezondheid van uw inwoners.
- Ondersteuning bij het opstellen van uitvoeringsplannen en agenda's. Hiervoor krijgt u toegang tot tools en voorbeelden voor het vormgeven van het eigen beleid.
- Er is Rijksfinanciering beschikbaar voor pilotprojecten, de uitvoering van specifieke maatregelen en de uitvoering van maatregelen in samenwerkingsverband. U vraagt deze financiering aan via de SpUK van het SLA.
- Deelnemers delen kennis en helpen elkaar. Zo hoeft uw gemeente niet alleen het wiel uit te vinden. Deze kennis wordt gedeeld tijdens bijeenkomsten en via de online samenwerkruimte. Daarnaast zijn kennisinstellingen zoals het RIVM en TNO betrokken bij het SLA.
- Het is mogelijk om aan te sluiten bij pilotprojecten.
- U wordt betrokken bij het monitoren van de maatregelen.
- Deelnemers behalen ook andere doelen die hand in hand gaan met een gezondere lucht. Dit zijn bijvoorbeeld doelen op het gebied van klimaat, energie, stikstof, mobiliteit, en woningbouw.
- Regionale samenwerking kan tijd, capaciteit en kosten sparen.
- Als SLA-deelnemer ontwikkelt uw gemeente toekomstbestendig beleid. Op januari 2024 gaat de omgevingswet in. Gemeenten zijn dan wettelijk verplicht gezondheid op te nemen in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Het SLA biedt handvatten om gezondheid verder in te vullen en hoog op de gemeentelijke agenda te zetten. Daarnaast zijn de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit recent fors aangescherpt en is de EU bezig met de aanscherping van de EU-grenswaarden luchtkwaliteit. Hier ligt de komende jaren een opgave voor gemeenten. De doelen en inzet van SLA zijn in lijn met de toekomstige grenswaarden en bieden deelnemers de kans om vooruit te lopen.

3.2 Inspanningen van deelnemen aan Schone Lucht Akkoord

Deelname aan SLA betekent het volgende aan inspanningen:

- Bestuurlijke besluitvorming door het college van B&W over deelname. Met onderliggend basisdocument wordt hier een fundament voor gelegd.
- Ondertekening SLA en aanmelding. Aansluiting is elk moment mogelijk. Er zijn geen instapmomenten. Wanneer de gemeente heeft besloten toe te willen treden tot het SLA, stuurt de verantwoordelijk wethouder een ondertekende brief aan de stuurgroep. De stuurgroep zal de aanvraag tot toetreding in ontvangst nemen, waarmee de gemeente is toegetreten tot het SLA.
- Met ondertekening van het SLA onderschrijft de gemeente de doelstellingen én committeert het zich aan het uitvoeren van de acties en maatregelen (voor de thema's zoals in hoofdstuk 1 genoemd). Iedere gemeente die deelneemt aan het SLA, voert een aantal vaste maatregelen uit. Deze maatregelen gaan over het beter meewegen van luchtkwaliteit op andere beleidsterreinen (zoals ruimtelijke ordening en mobiliteit), duurzaam aanbesteden en communicatie over schone lucht en houtstook. Partijen hoeven maatregelen niet uit te voeren als deze betrekking hebben op bronnen die voor hen niet relevant zijn. Daarnaast mogen gemeenten aanvullende maatregelen opnemen en uitvoeren.
- De uit te voeren acties en maatregelen worden opgenomen in een zogenoemd Decentraal Uitvoeringsplan (DUP), hiervoor zijn format (Excel) en Handleiding beschikbaar. Het DUP is tevens de basis voor monitoring en rapportage.
- Het SLA is een bestuursakkoord. Het is niet vrijblijvend, maar het is ook geen juridisch bindend akkoord. De individuele partijen hebben geen resultaatverplichting op emissiereductie of gezondheidswinst van de maatregelen. Wel is er sprake van een inspanningsverplichting om de gestelde doelen te halen. Als uit de landelijke monitoring blijkt dat extra inzet nodig is om de doelen te bereiken, wordt in overleg tussen de samenwerkende partijen bepaald wat deze inzet moet zijn.

- Jaarlijks dient de voortgang van vaste en aanvullende maatregelen, zoals opgenomen in het Decentraal Uitvoeringsplan, te worden gerapporteerd. Dit kan door het beschikbaar gestelde Excelbestand in te vullen. De resultaten van de monitoring worden opgenomen in op de SLA pagina beschikbare SLA dashboard, waarin de voortgang van alle deelnemende SLA partijen is opgenomen.
- Eens in de 2 jaar (eerstvolgende jaar is 2025) dienen verkeers- en veehouderijgegevens te worden aangeleverd voor de monitoring van de luchtkwaliteit en het berekenen van de gezondheidswinst (door RIVM met gezondheidsindicator).
- Deelnemers aan SLA nemen 2 à 3 maal per jaar deel aan landelijke SLA bijeenkomsten.
- Optioneel: deelname aan themagroepen, werkgroepen en pilots.
- Optioneel: aanvraag voor aanvullende financiering uit de SpUK SLA (zie hierover verderop meer).

4. SLA Zevenaar - mogelijke aangrijppunten

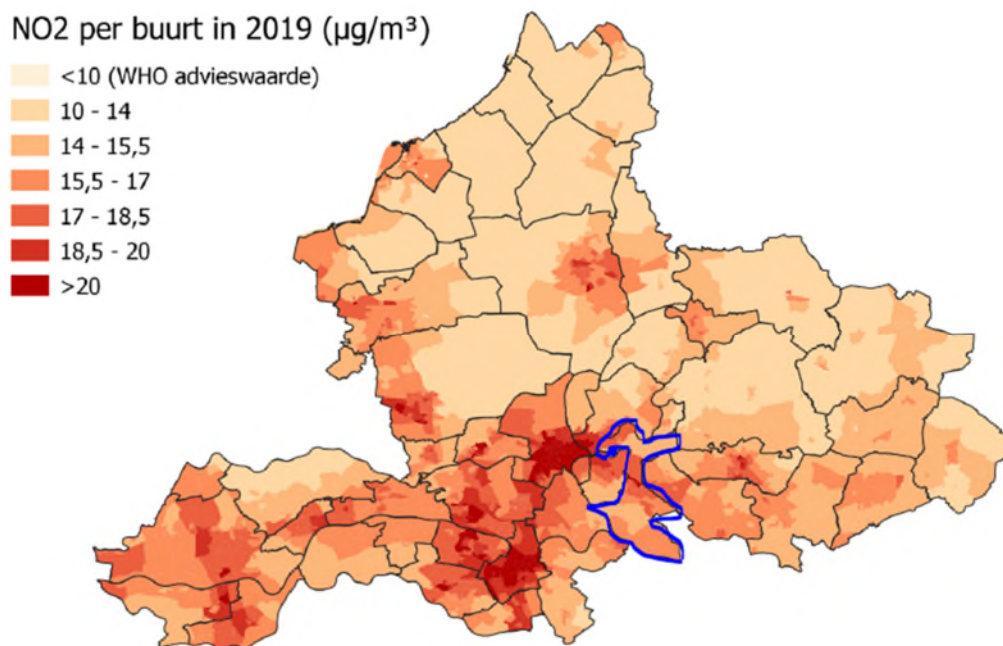
4.1 Blootstelling en maatgevende bronnen in Zevenaar

De inspanningen voor deelname aan SLA hangen samen met de uit te voeren acties en maatregelen (vaste maatregelen en eventuele aanvullende maatregelen). Om hier enig zicht op te krijgen hebben we aan de hand van open data geïnventariseerd wat bij benadering de blootstelling en concentraties aan luchtverontreinigende componenten binnen de gemeente zijn en wat hiervan naar verwachting de belangrijkste lokale veroorzakers van zijn.

4.1.1 Rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland 2019

In samenwerking met de provincie Gelderland en Omgevingsdienst Regio Nijmegen is door de GGD op februari 2022 het rapport “Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland 2019” gepubliceerd. Het rapport richt zich op de gehele provincie, maar geeft wel enig zicht op de luchtkwaliteit binnen gemeente Zevenaar. Onderstaande uitsneden uit het rapport geven een beeld van blootstelling en belangrijkste bronnen voor NO₂ en fijnstof (PM₁₀, PM_{2,5}).

Blootstelling NO₂

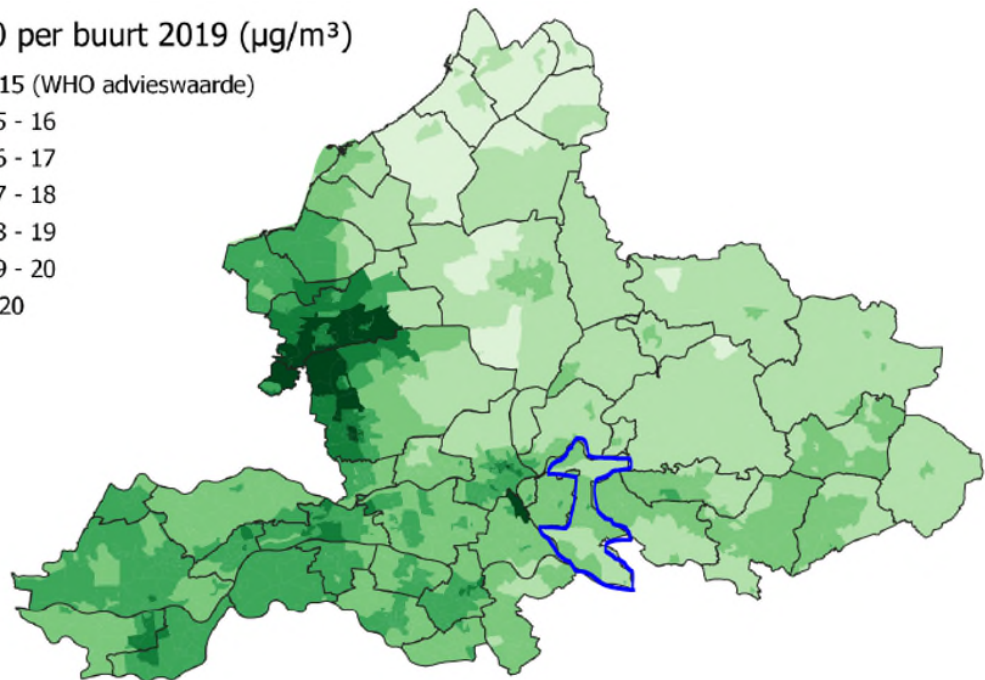
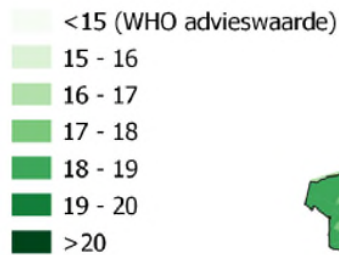

Afbeelding 4.1: jaargemiddelde blootstelling NO₂ per Gelderse buurt in 2019 (rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland)

Uit bovenstaande afbeelding 4.1 volgt dat de blootstelling aan NO₂ binnen de gemeente Zevenaar varieert van circa 10 tot 20 µg/m³. Lokaal (langs de hoofdfra (met name A12)) kan sprake zijn van hogere blootstellingsniveau. Er wordt, los van deze lokale verhoogde blootstelling (langs hoofdfra), voldaan aan het in het kader van SLA gestelde streefdoel voor 2030, te weten de WHO advieswaarde 2005 (40 µg/m³). Dit is bovendien ook lager dan of gelijk aan het EU voorstel om de norm aan te scherpen in 2030 (naar 20 µg/m³). De WHO heeft overigens de advieswaarde inmiddels (2021) bijgesteld naar 10 µg/m³. Binnen een gedeelte van de gemeente Zevenaar is de blootstelling hoger. SLA hanteert voornamelijk de WHO advieswaarde 2005 als streefdoel, maar mogelijk dat dit doel op termijn wel wordt aangescherpt in lijn met het actuele WHO advies.

Blootstelling fijnstof (PM₁₀)

PM₁₀ per buurt 2019 (µg/m³)

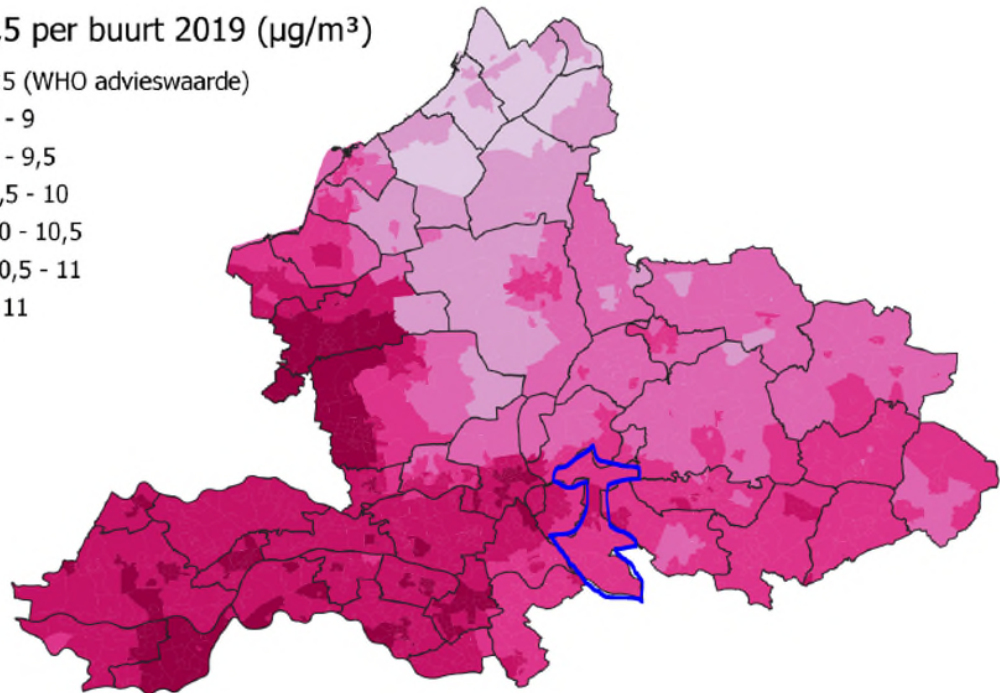
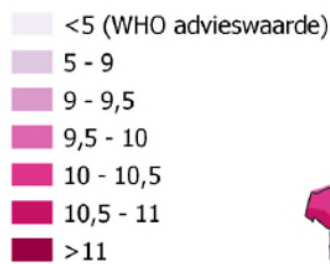

Afbeelding 4.2: jaargemiddelde blootstelling PM₁₀ per Gelderse buurt in 2019 (rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland)

Uit bovenstaande afbeelding 4.2 volgt dat de blootstelling aan PM₁₀ binnen de gemeente Zevenaar varieert van circa 15 tot 19 µg/m³. Er wordt voldaan aan het in het kader van SLA gestelde streefdoel voor 2030, te weten de WHO advieswaarde 2005 (20 µg/m³). Dit is bovendien ook lager dan het EU voorstel om de norm aan te scherpen in 2030 (naar 20 µg/m³). De WHO heeft overigens de advieswaarde inmiddels (2021) bijgesteld naar 15 µg /m³. Binnen een gedeelte van de gemeente Zevenaar is de blootstelling hoger. SLA hanteert vooralsnog de WHO advieswaarde 2005 als streefdoel, maar mogelijk dat dit doel op termijn wel wordt aangescherpt in lijn met het actuele WHO advies.

Blootstelling fijnstof (PM_{2,5})

PM_{2,5} per buurt 2019 (µg/m³)

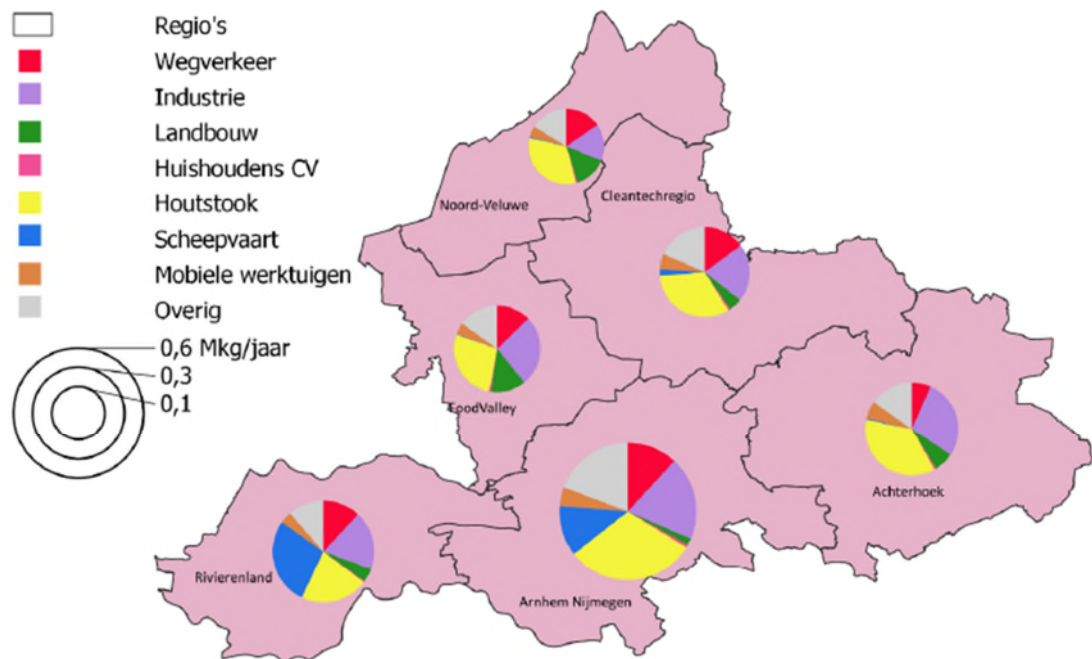

Afbeelding 4.3: jaargemiddelde blootstelling PM_{2,5} per Gelderse buurt in 2019 (rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland)

Uit bovenstaande afbeelding 4.3 volgt dat de blootstelling aan PM_{2,5} binnen de gemeente Zevenaar varieert van circa 10 tot 11 µg/m³. Er wordt daarmee niet overal binnen de gemeente voldaan aan het in het kader van SLA gestelde streefdoel voor 2030, te weten de WHO advieswaarde 2005 (10 µg/m³). Dit geldt ook voor het EU voorstel om de norm aan te scherpen in 2030 (naar 10 µg/m³). De WHO heeft overigens de advieswaarde inmiddels (2021) bijgesteld naar 5 µg /m³. Overal binnen de gemeente wordt hieraan niet voldaan. SLA hanteert vooralsnog de WHO advieswaarde 2005 als streefdoel, maar mogelijk dat dit doel op termijn wel wordt aangescherpt in lijn met het actuele WHO advies.

Het rapport bevat tevens een analyse van belangrijkste bronnen. Ook dit is gericht op de gehele provincie ingedeeld naar regio's, maar hanteren we desalniettemin als eerste indicatie voor Zevenaar. Zie de volgende afbeeldingen (weergegeven in volgorde van de blootstelling in verhouding tot het streefdoel SLA en WHO advieswaarde).

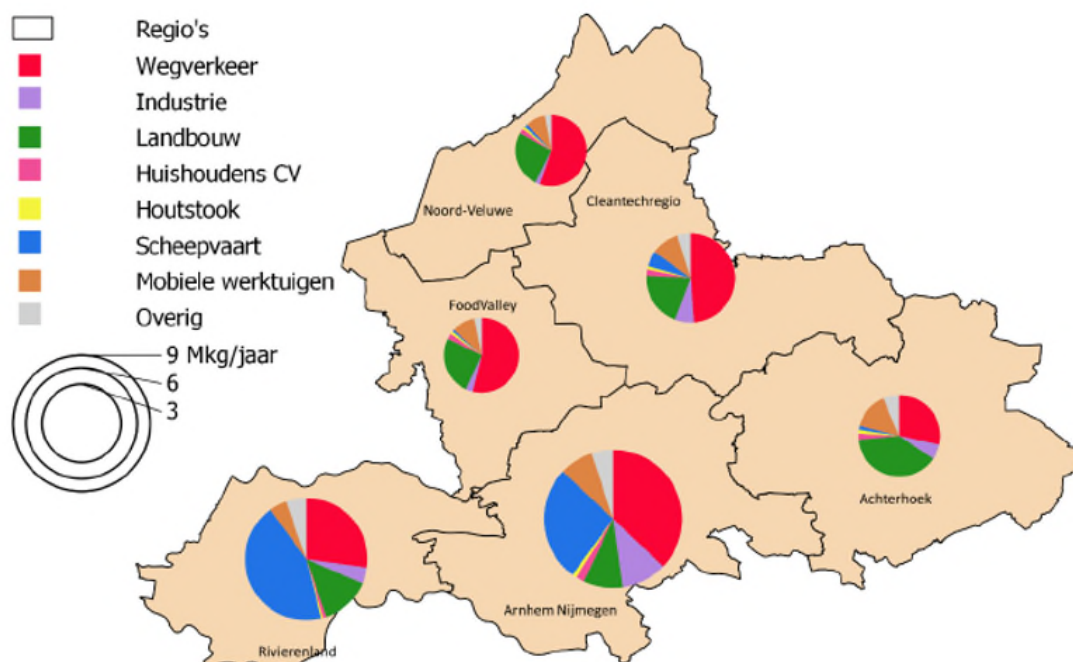
Bronbijdragen PM_{2,5}

Afbeelding 4.4: bijdrage van de verschillende bronnen aan PM_{2,5} in 2019 (rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland)

Uit bovenstaande afbeelding 4.4 volgt dat voor PM_{2,5} naar verwachting houtstook en industrie bepalend zijn. Daarnaast dragen wegverkeer en scheepvaart in iets minder mate bij. En is een aanmerkelijk aandeel gerubriceerd als 'overig'.

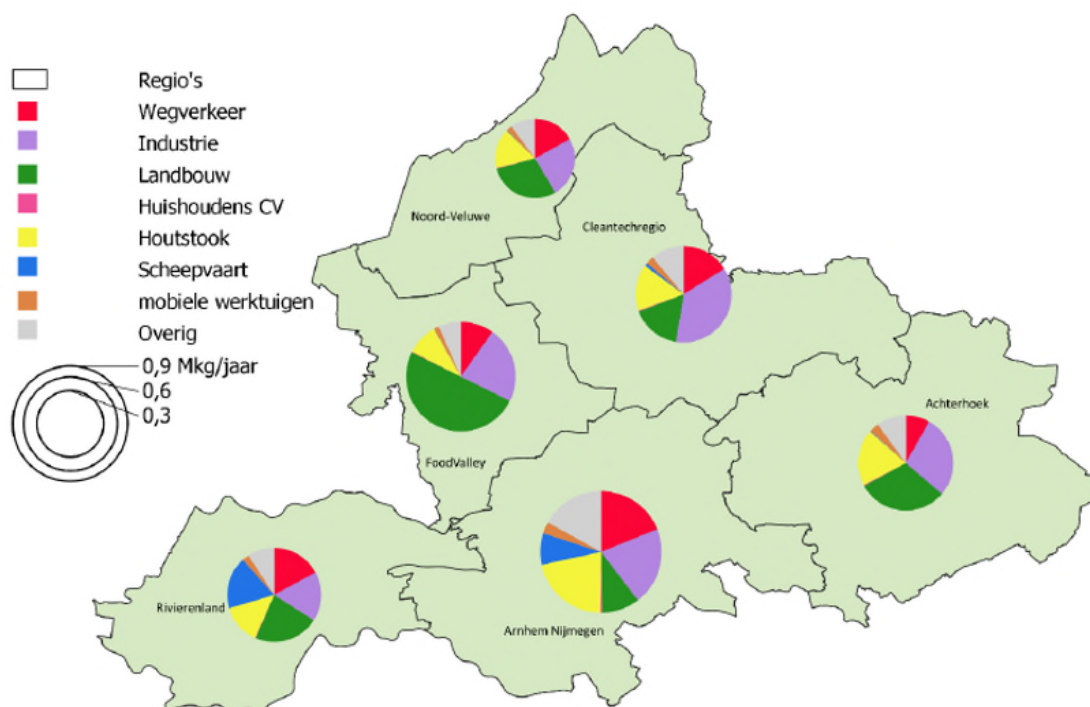
Bronbijdragen NO₂

Afbeelding 4.5: bijdrage van de verschillende bronnen aan NO₂ in 2019 (rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland)

Uit bovenstaande afbeelding 4.5 volgt dat voor NO₂ naar verwachting wegverkeer en scheepvaart bepalend zijn.

Bronbijdragen PM₁₀

Afbeelding 4.6: bijdrage van de verschillende bronnen aan PM₁₀ in 2019 (rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland)

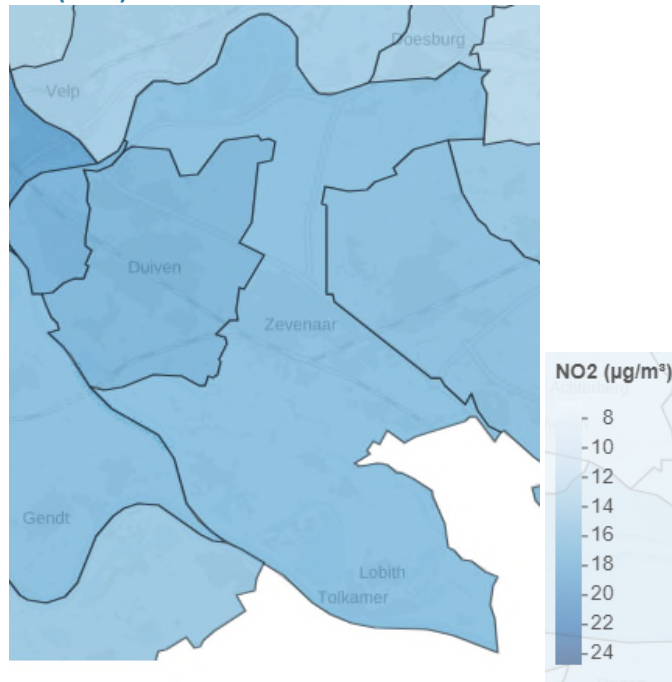
Uit bovenstaande afbeelding 4.6 volgt dat voor PM₁₀ naar verwachting industrie, houtstook en wegverkeer bepalend zijn.

4.1.2 Grootschalige Concentratiekaart Nederland

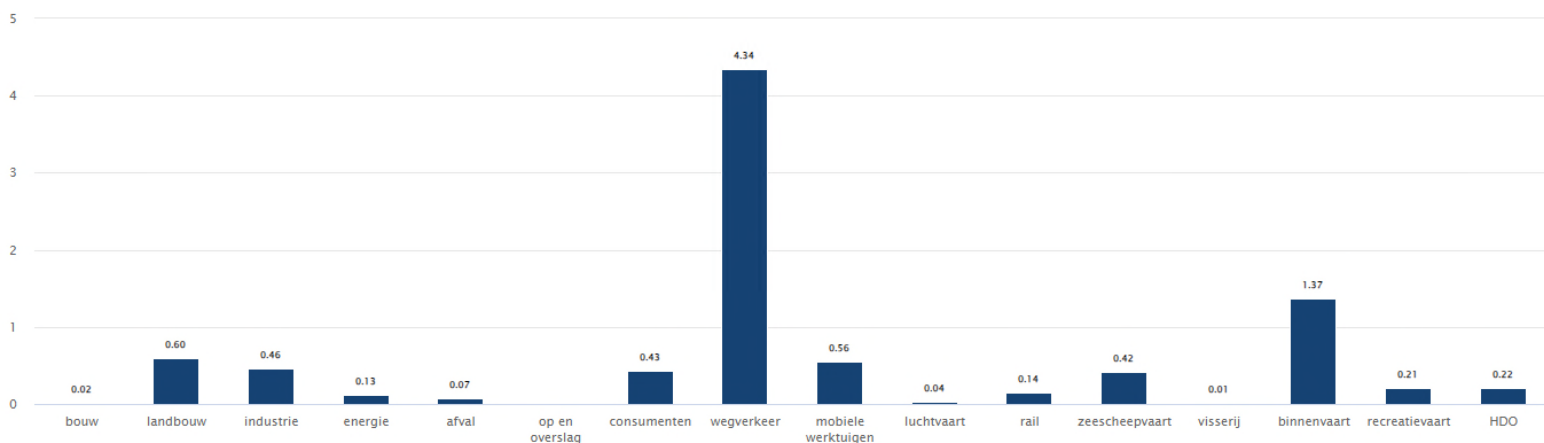
Het RIVM maakt jaarlijks kaarten met grootschalige concentraties om Nederland.

De kaarten zijn gebaseerd op een combinatie van modelberekeningen en metingen en geven een grootschalig beeld, gemiddelden over gebieden van 1 bij 1 km, van de luchtkwaliteit in Nederland zowel voor jaren in het verleden als in de toekomst. Met de door RIVM beschikbaar gestelde GCN tool hebben we een kaartbeeld van de concentraties en hiervoor bepalende bronnen voor de gemeente Zevenaar gemaakt voor zowel de huidige situatie (2019) als voor de toekomstige situatie (2030), rekening houdend met al ingezet (landelijk) beleid (klimaat- en energieverkenning (KEV) van het PBL).

NO₂ (2019)

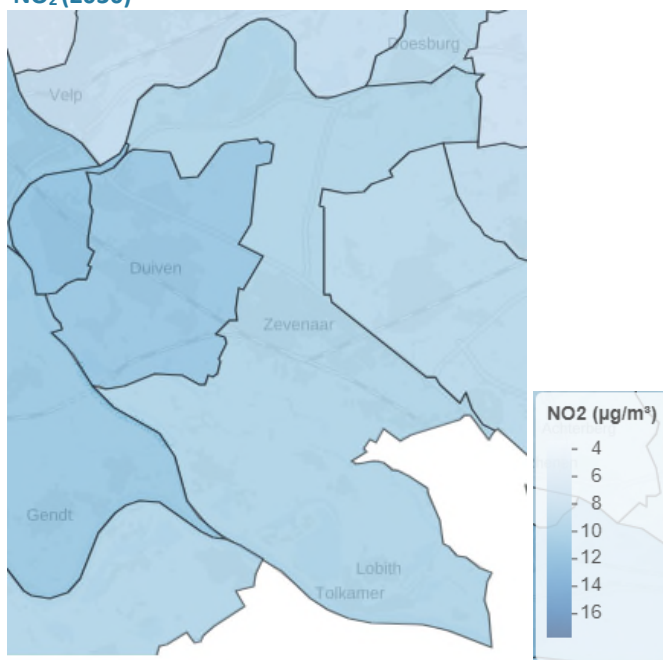
Afbeelding 4.7: concentraties NO₂ in 2019 (GCN Tool)

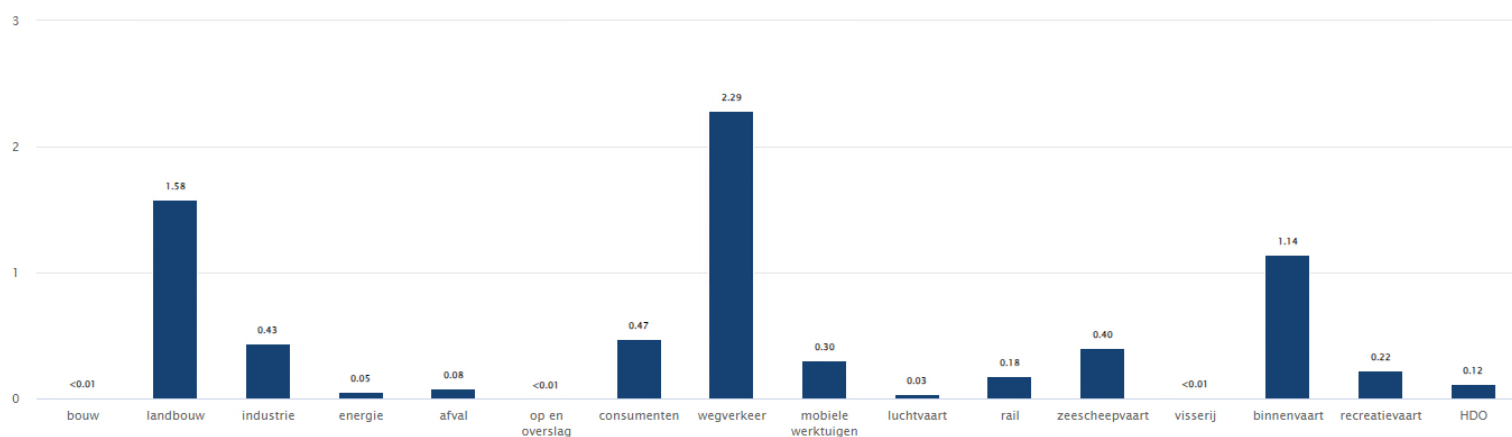
Afbeelding 4.8: overzicht bijdragen van de verschillende bronnen voor NO₂ in 2019 (GCN Tool)

De GCN tool laat voor 2019 een vergelijkbaar beeld zien als het rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland. Gemiddelde concentratie NO₂ binnen de gemeente: circa 16 µg /m³. Maatgevende bronnen: wegverkeer en binnenvaart.

NO₂ (2030)

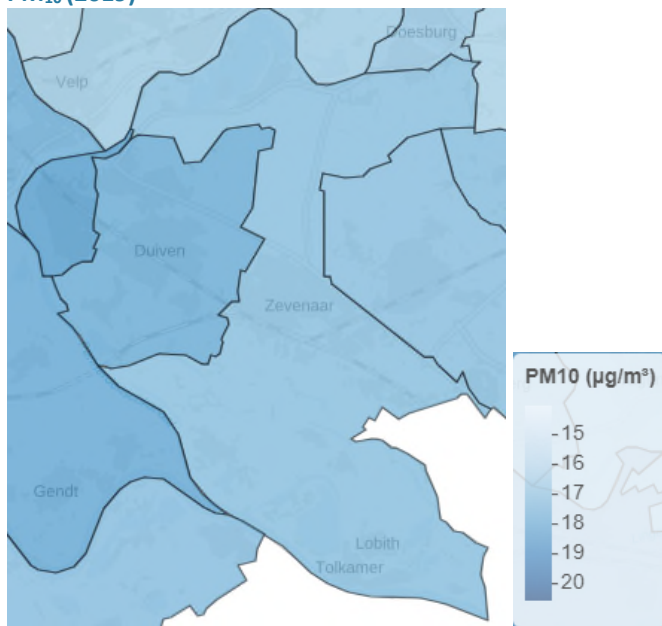
Afbeelding 4.9: concentraties NO₂ in 2030 (GCN Tool)

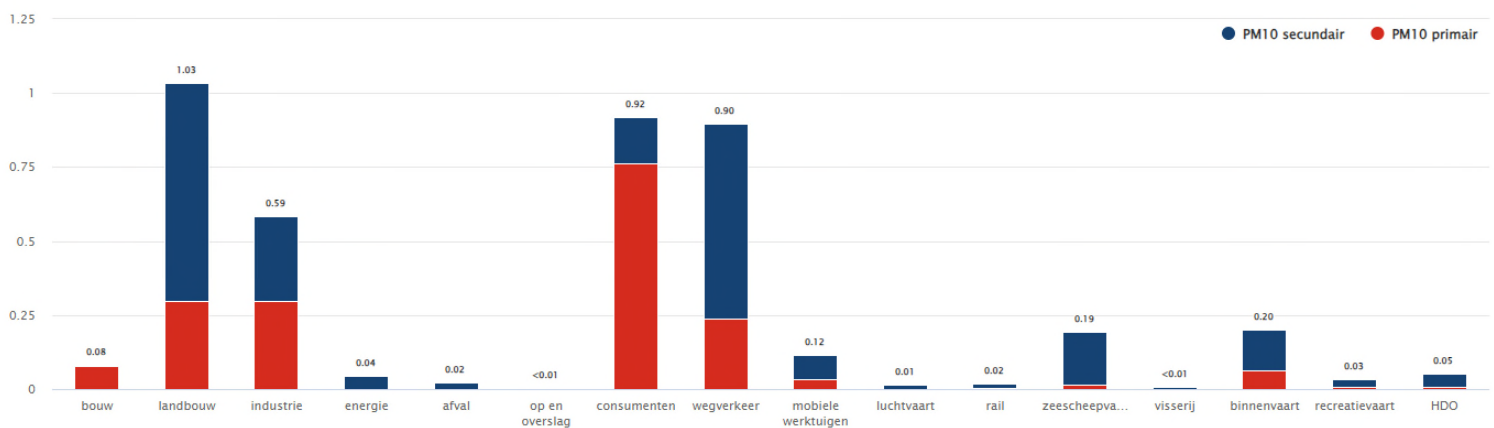
Afbeelding 4.10: overzicht bijdragen van de verschillende bronnen voor NO₂ in 2030 (GCN Tool)

De GCN tool laat voor 2030, met ingezet beleid, een dalende trend zien voor NO₂. De gemiddelde concentratie NO₂ binnen de gemeente wordt geprognoseerd op circa 9 µg /m³ en is daarmee lager dan de actuele WHO advieswaarde. Wegverkeer en binnenvaart blijven tot de maatgevende bronnen behoren, met dien verstande dat landbouw voor 2030 eveneens tot de maatgevende bronnen behoort.

PM₁₀ (2019)

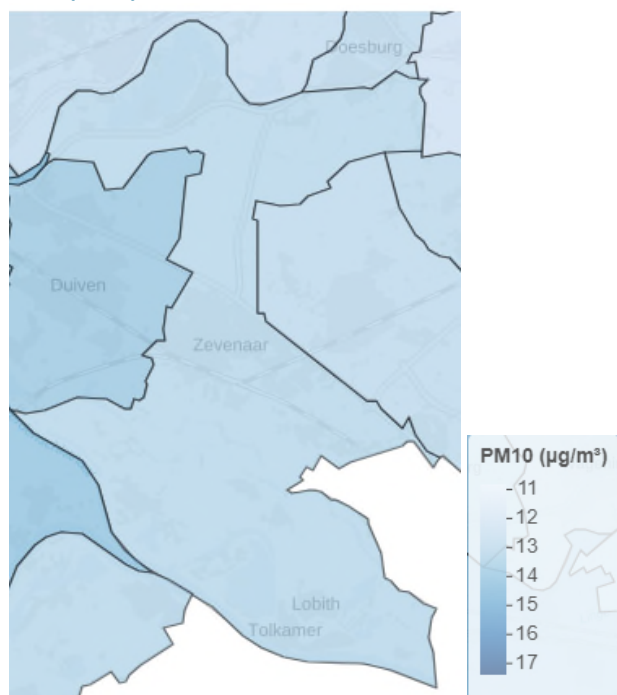
Afbeelding 4.11: concentraties PM₁₀ in 2019 (GCN Tool)

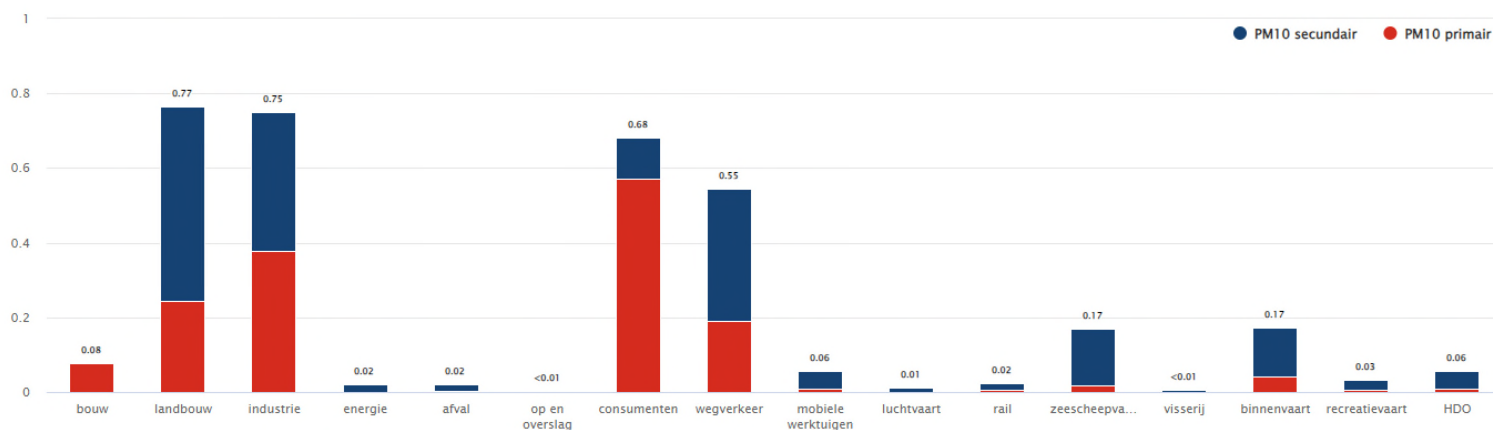
Afbeelding 4.12: overzicht bijdragen van de verschillende bronnen voor PM₁₀ in 2019 (GCN Tool)

De GCN tool laat voor 2019 voor de concentraties binnen de gemeente een vergelijkbaar beeld zien als het rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland. Gemiddelde concentratie PM₁₀ binnen de gemeente: circa 17 µg /m³. Voor wat betreft de maatgevende bronnen hiervoor laat de GCN tool een iets ander beeld zien. Naast houtstook (consumenten) en industrie wordt landbouw als belangrijke bron aangemerkt. Dit heeft vooral te maken met uitstoot van ammoniak dat met deeltjes in de lucht wordt omgezet naar zogenoemd secundair fijnstof. Daarnaast heeft wegverkeer ook een voornaam aandeel.

PM₁₀ (2030)

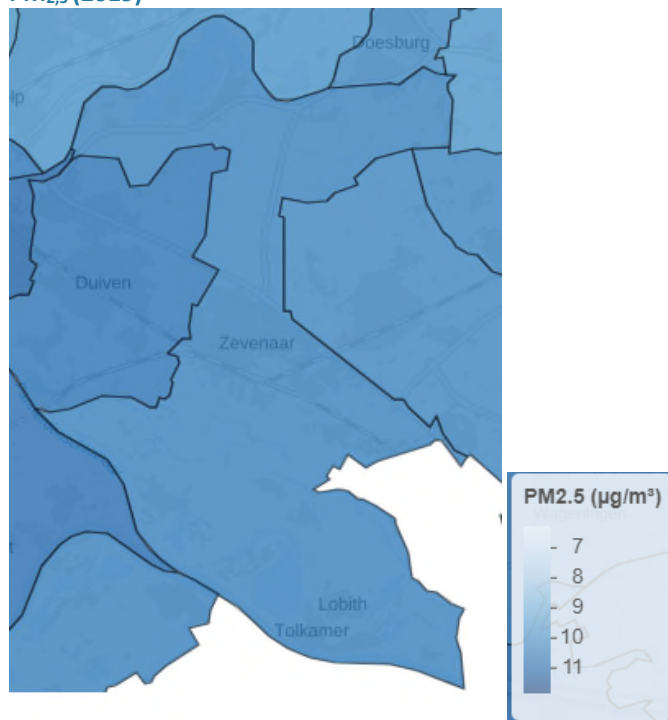
Afbeelding 4.13: concentraties PM₁₀ in 2030 (GCN Tool)

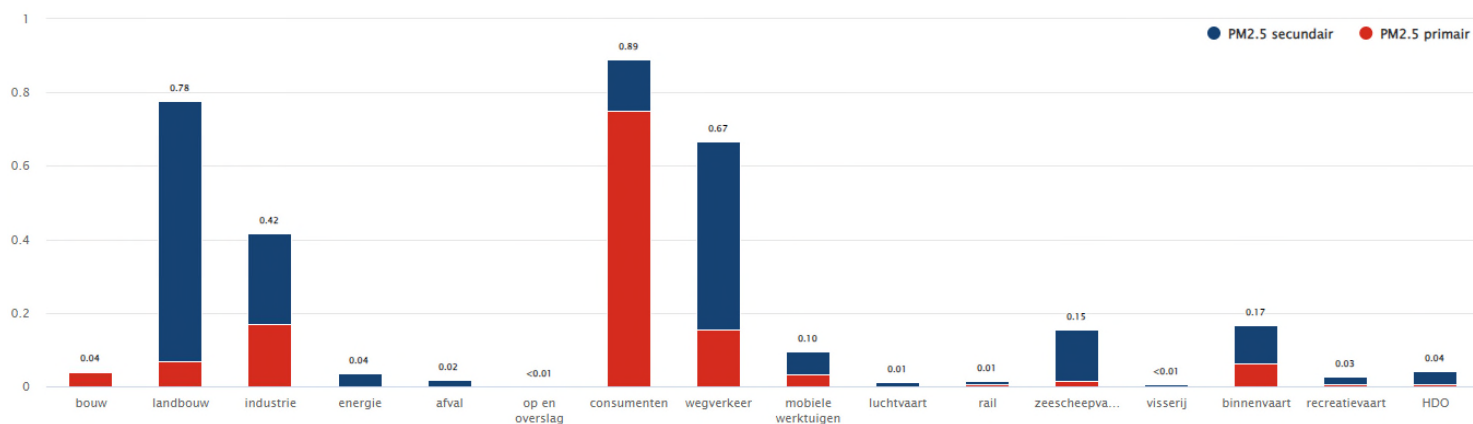
Afbeelding 4.14: overzicht bijdragen van de verschillende bronnen voor PM₁₀ in 2030 (GCN Tool)

De GCN tool laat voor 2030, met ingezet beleid, een dalende trend zien voor PM₁₀. De gemiddelde concentratie PM₁₀ binnen de gemeente wordt geprognosticeerd op circa 13 µg /m³ en is daarmee lager dan de actuele WHO advieswaarde. Belangrijkste bronnen blijven vergelijkbaar als in 2019: landbouw, industrie, houtstook (consumenten), wegverkeer.

PM_{2,5} (2019)

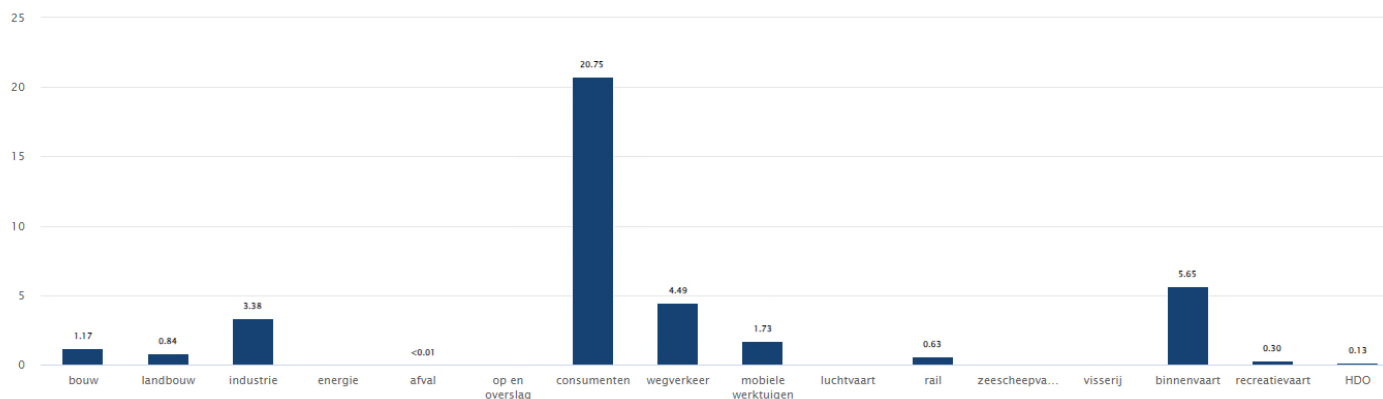
Afbeelding 4.15: concentraties PM_{2,5} in 2019 (GCN Tool)

Afbeelding 4.16: overzicht bijdragen van de verschillende bronnen voor PM_{2,5} in 2019 (GCN Tool)

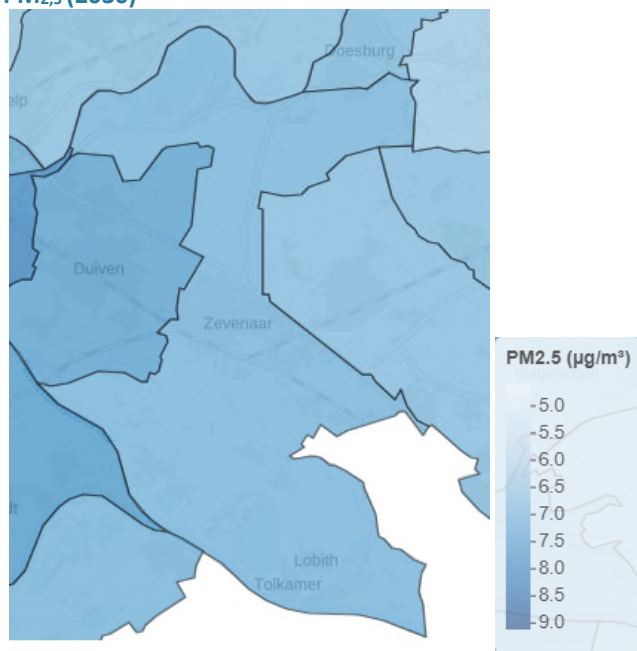
De GCN tool laat voor 2019 voor de concentraties binnen de gemeente een vergelijkbaar beeld zien als het rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland. Gemiddelde concentratie PM_{2,5} binnen de gemeente: circa 10 µg /m³. Voor wat betreft de maatgevende bronnen hiervoor laat de GCN tool een iets ander beeld zien. Naast houtstook (consumenten) en wegverkeer en industrie wordt landbouw als belangrijke bron aangemerkt. Dit heeft vooral te maken met uitstoot van ammoniak dat met deeltjes in de lucht wordt omgezet naar zogenoemd secundair fijnstof.

Als we specifiek kijken naar de emissies binnen de gemeente Zevenaar dan is houtstook (consumenten) de belangrijkste bron voor $PM_{2.5}$.

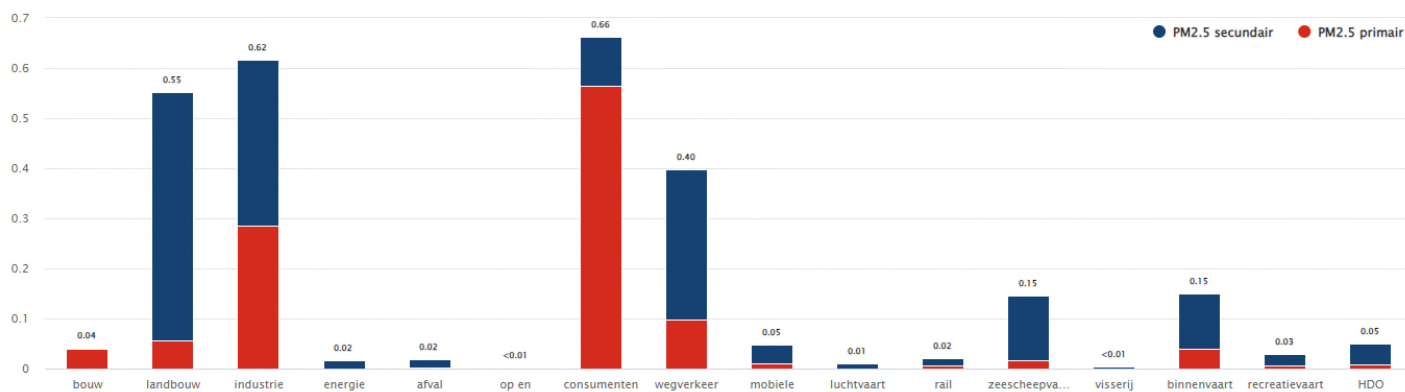

Afbeelding 4.17: overzicht bijdrage van de verschillende bronnen in de emissie binnen Zevenaar voor $PM_{2.5}$ in 2018 (GCN Tool)

$PM_{2.5}$ (2030)

Afbeelding 4.18: concentraties $PM_{2.5}$ in 2030 (GCN Tool)

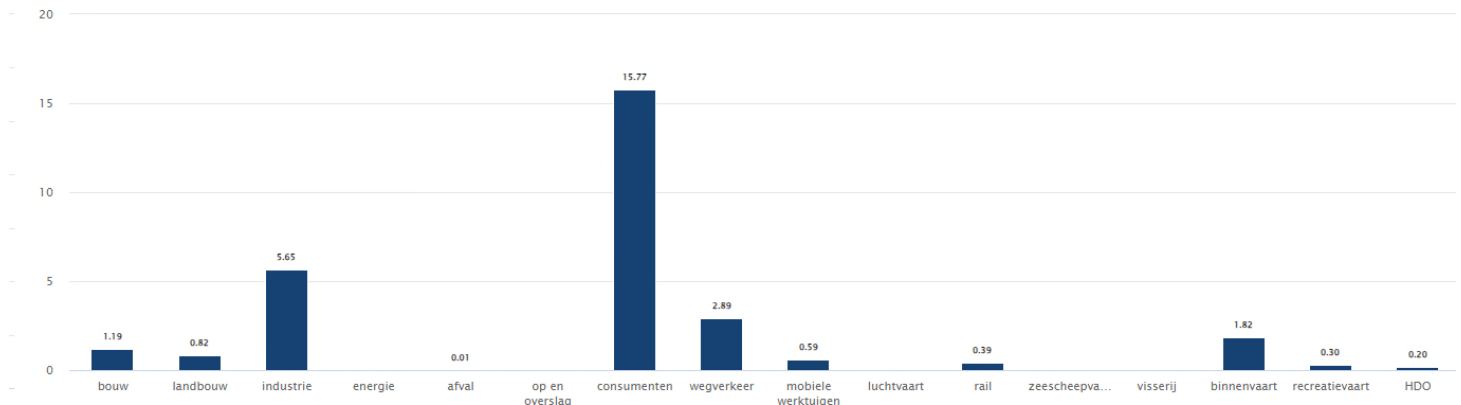

Afbeelding 4.19: overzicht bijdragen van de verschillende bronnen voor $PM_{2.5}$ in 2030 (GCN Tool)

De GCN tool laat voor 2030, met ingezet beleid, een dalende trend zien voor PM_{2,5}. De gemiddelde concentratie PM_{2,5} binnen de gemeente wordt geprognosticeerd op circa 7 µg /m³. Dit is weliswaar lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel, maar nog steeds hoger dan de actuele WHO advieswaarde. Belangrijkste bronnen blijven vergelijkbaar als in 2030: houtstook (consumenten), industrie, landbouw en iets mindere mate wegverkeer.

Als we specifiek kijken naar de emissies binnen de gemeente Zevenaar dan is houtstook (consumenten) ook in 2030 de belangrijkste bron voor PM_{2,5}.

Afbeelding 4.20: overzicht bijdrage van de verschillende bronnen in de emissie binnen Zevenaar voor PM_{2,5} in 2030 (GCN Tool)

4.2 Belangrijkste thema's en bijbehorende maatregelen

Uit de analyse blijkt het volgende ten aanzien van de binnen de gemeente Zevenaar voorkomende concentraties:

- NO₂:
 - o 2019: 10- 20 µg/ m³. Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (40 µg/m³), maar (deels) hoger dan de actuele WHO advieswaarde (10 µg/m³);
 - o 2030: ca 9 µg/ m³ Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (40 µg/m³) en lager dan de actuele WHO advieswaarde (10 µg/m³); dit betreft een gemiddelde waarde, lokaal kan sprake zijn van hogere concentraties;
- PM₁₀:
 - o 2019: 15- 19 µg/ m³. Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (20 µg/m³), maar (deels) hoger dan de actuele WHO advieswaarde (15 µg/m³);
 - o 2030: ca 13 µg/ m³ Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (40 µg/m³) en lager dan de actuele WHO advieswaarde (15 µg/m³); dit betreft een gemiddelde waarde, lokaal kan sprake zijn van hogere concentraties;
- PM_{2,5}:
 - o 2019: 10- 11 µg/ m³. Dit is deels hoger dan het binnen SLA gestelde streefdoel (10 µg/m³) en hoger dan de actuele WHO advieswaarde (5 µg/m³);
 - o 2030: ca 7 µg/ m³ Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (10 µg/m³), maar hoger dan de actuele WHO advieswaarde (5 µg/m³); dit betreft een gemiddelde waarde, lokaal kan sprake zijn van hogere concentraties.

Het lijkt het meest evident om in het kader van SLA in te zetten op aanpak van uitstoot PM_{2,5} omdat hiervoor naar verwachting, nog niet aan het streefdoel van SLA wordt voldaan en er bovendien nog geen zicht op is dat op termijn (2030) wordt voldaan aan de (actuele) WHO advieswaarde.

Uit de analyse blijkt binnen de gemeente Zevenaar met name houtstook (consumenten) de belangrijkste bron voor PM_{2,5} is. In de totale concentraties binnen de gemeente hebben landbouw en industrie ook een significant aandeel.

Vanuit optiek van de maatgevende bronnen binnen de gemeente lijkt aansluiting bij SLA thema **Houtstook van particuliere huishoudens** relevant. Kijkend naar de belangrijkste bijdragen voor PM_{2,5} binnen de gemeente dan kan aanvullend daarop thema **Landbouw** en **Industrie** van toegevoegde waarde zijn. En aanvullend daarop, thema **Participatie van burgers en bedrijven**.

De binnen SLA voor deze thema's vastgestelde basismaatregelen zijn hieronder weergegeven. Een uitgebreidere beschrijving van de maatregelen is in bijlage 1 opgenomen (= uitsnede uit de Uitvoeringsagenda 2023).

Houtstook van particuliere huishoudens:

Voorlichting houtstook	Gemeenten en provincies zetten actief in op de inzet van voorlichting over houtstook via hun eigen communicatiekanalen op basis van het landelijk ontwikkelde materiaal, onder andere door op hun website en social media aandacht te geven aan de gezondheidsimpact van houtstook. Partijen kunnen hierbij gebruik maken van materiaal wat beschikbaar wordt gesteld door het Rijk
Communicatie gezondheidseffecten	Partijen besteden in de communicatie aan bewoners en partijen rondom de energietransitie en gasloze wijken aandacht aan de gezondheidseffecten van houtstook.
Toepassen Toolkit	De Rijksoverheid actualiseert in samenwerking met geïnteresseerde gemeenten de toolkit Overlast van houtstook. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre een onderbouwde gezondheidsschade kan worden meegenomen. Bij een positief resultaat kunnen gemeenten deze methode toepassen bij de handhaving bij overlast als gevolg van (onjuiste) toepassing van houtstook.
Toepassen meetmethode	Bij een succesvol ontwikkelde meetmethode door de Rijksoverheid voor het vaststellen van de lokale gezondheidsimpact van houtstook, kunnen gemeenten deze meetmethode toepassen bij de handhaving van overlast als gevolg van (onjuiste) toepassing van houtstook.
Communicatie stookalert	Deelnemende provincies en gemeenten geven actief via hun eigen kanalen (bijvoorbeeld: website, applicatie, social media, radio/tv, weerberichten) aan als er sprake is van een stookalert.
Acteren o.b.v. Stookwijzer	Deelnemende gemeenten nemen binnengekomen klachten van de stookwijzer in ontvangst. Indien er sprake is van (herhaalde) overlast op een bepaalde locatie, acteren gemeenten daar waar mogelijk op. Bijvoorbeeld door middel van voorlichting, aanbieden van bemiddeling of handhaven door gebruik te maken van de toolkit Overlast van houtstook.
Acties n.a.v. pilot	Bij positieve uitkomsten van de pilot houtstook verkennen gemeenten de mogelijkheden om elementen hieruit toe te passen.

Landbouw:

Warme sanering varkenshouderijen	Gemeenten borgen de uitvoering van het hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderijen o.a. door middel van wijzigingen van bestemmingsplannen.
Integrale brongerichte reductie	Gemeenten en provincies ondersteunen de realisatie van afspraken welke het Rijk sluit met verschillende landbouwsectoren over integrale brongerichte reductie van emissies tbv beleid (aansluitend bij hotspotbenadering/ gebiedsaanpak van de commissies). Een nadere uitwerking van acties voor decentrale overheden moet nog nadere uitwerking krijgen, afhankelijk van de afgesproken sectormaatregelen.
Sector afspraken reductie fijnstof	De sector wil met een eigen plan komen voor reductie van fijn stof. Dat plan wordt (medio 2021) getoetst. Wanneer met dit plan de doelstelling niet gehaald kan worden, treden op basis van regelgeving emissie eisen in werking. Gemeenten en provincies ondersteunen de realisatie van deze afspraken en passen de afspraken toe binnen hun eigen bevoegdheden.
Informereren toezichthouders	Gemeenten en provincies maken regionaal en lokaal mogelijk dat toezichthouders/handhavers de kennis m.b.t. effectiviteit van eisen aan emissiearme stallen tot zich kunnen nemen. Gemeenten en provincies maken daartoe afspraken met toezichthouders/handhavers over deelname aan en/of organiseren (expert)bijeenkomsten of e-learnings over de effectiviteit van eisen aan emissiearme stallen. Gemeenten en provincies nemen waar mogelijk, regionaal en lokaal maatregelen om handhaving te versterken.
Uitvoeren CHW-experiment	Gemeenten en provincies die gebruik maken van het CHW-experiment (21e tranche artikel 7a en 7a f) geven hier uitvoering aan en borgen dit via hun eigen bevoegdheden.
Vernieuwing emissie-eisen	Gemeenten en provincies passen de toekomstige wijziging van rijksregels over generieke emissie-eisen voor biologisch gehouden dieren op een juiste manier toe bij vergunningverlening en toezicht en handhaving.
Inzet meetsensoren	Gemeenten en provincies zoeken actief naar locaties die geschikt zijn voor het inzetten van meetsensoren voor het meten van emissies op de locatie van de veehouderij en ondersteunt de verankering van inzet van meetsensoren in wet- en regelgeving i.s.m. de Rijksoverheid.

Industrie

Emissie-eisen in vergunningen	In nieuwe of geactualiseerde vergunningen die vanaf 2021 worden afgegeven staan emissie-eisen die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen. Dit uitgangspunt wordt verankerd in lokaal beleid (zoals de nota VTH en/of in de opdrachtverlening aan Omgevingsdiensten).
Aanscherpen vergunningsbeleid	Provincies en gemeenten zetten zich in om scherp te vergunnen, hun vergunningenbestand tijdig te actualiseren en waar nodig toezicht te optimaliseren. Dit dient geborgen worden in lokaal beleid, opdrachtverlening naar omgevingsdiensten en wordt gecontroleerd door middel van actieve monitoring.
Versterken toezicht en handhaving	Gemeenten en provincies nemen maatregelen om, waar nodig en mogelijk, het toezicht en handhaving te versterken. Dit wordt geborgd in lokale plannen voor toezicht en handhaving. De themagroep Industrie doen voorstellen hoe daar uitvoering aan kan worden gegeven.
Acties n.a.v. pilot	Provincies en gemeenten zeggen toe de resultaten van de pilot Industrie (zie ook voorverkenning pilot industrie RHDHV 2020), bij positief resultaat, standaard toe te passen in vergunningen voor de industrie.

Participatie van burgers en bedrijven

Citizen science	Rijk, gemeenten en provincies informeren inwoners en bedrijven actief over luchtkwaliteit en gezondheidseffecten, de maatregelen die zij nemen om gezondheidswinst te realiseren en de mogelijkheden voor <i>citizens science</i> .
-----------------	---

4.3 Ervaringen binnen de regio waar mogelijk bij kan worden aangesloten

Onderstaand overzicht geeft een beeld bij ervaringen en initiatieven binnen de regio waar mogelijk bij kan worden aangesloten:

- **Gemeente Nijmegen** is betrokken bij de Pilot Houtstookarme/ Houtstookvrije Wijken en bij onderzoek naar aanvullende maatregelen voor houtstook zoals invoering van het Duitse systeem voor controle op goed stookgedrag en certificering van de installatie van kachels. Daarnaast verkent Nijmegen, in samenwerking met de omgevingsdienst, de mogelijkheden om toezicht en handhaving industrie te versterken.
- **Provincie Gelderland** zoekt de samenwerking met gemeenten in het kader van SLA , onder andere door informatiebijeenkomsten en bestuurlijke overleggen voor en met gemeente. De provincie is tevens betrokken bij het rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland.

5. Inschatting inspanningen en kosten

5.1 Voorlopig eerste inschatting van werkzaamheden en benodigde inzet in uren

De precieze inspanningen hangen samen met veel factoren, onder andere wat er in andere sectoren (verkeer, energie/duurzaamheid e.d.) al aan initiatieven, acties en beleidskaders is uitgewerkt. Ook het na te streven ambitieniveau (thema's, maatregelen, mate van deelname aan bijeenkomsten) zal grote invloed hebben op de uiteindelijke inspanningen en kosten. Daarnaast hangen de uiteindelijke kosten af van eventueel aan te spreken subsidiemogelijkheden (SpUK). Om enig zicht te hebben op de te verwachten inspanningen en kosten in het kader van SLA is onderstaand een overzicht van benodigde procesacties en ingeschatte uren weergegeven. De eventuele kosten voor uiteindelijke implementatie van maatregelen is hierin nog niet opgenomen. Ook is nog geen rekening gehouden met kosten en inspanningen bij (optionele) deelname aan themagroepen, werkgroepen en pilots. Ten slotte zijn eventuele kosten en inspanningen voor (optioneel) voorbereiden en aanvragen SpUK subsidie, nog niet opgenomen.

Tabel 5.1: inschatting basiswerkzaamheden proces SLA (exclusief kosten en inspanningen implementatie maatregelen)

Activiteit	Inschatting benodigde inzet (uur)	Repeterend of éénmalig
Vorbereiding bestuurlijke besluitvorming	100	Éénmalig
Opstellen Decentraal Uitvoeringsplan	150-200	Éénmalig
Implementatie maatregelen	PM	
Rapporteren voortgang maatregelen	50	Jaarlijks
Aanleveren emissiegegevens voor gezondheidsindicator	50	Iedere 2 jaar
SLA bijeenkomsten (basis)	24	Jaarlijks
Deelname themagroepen, werkgroepen, pilots	PM	
Vorbereiden en aanvragen SpUK subsidie	PM	

5.2 Subsidie mogelijkheden (SpUK)

5.2.1 Waarvoor subsidie?

De SpUK SLA biedt financiële steun voor projecten die zorgen voor schonere lucht en gezondheidswinst. Alleen provincies en gemeenten die het SLA hebben ondertekend komen in aanmerking voor deze uitkering. De aanvraag kan desgewenst ook in samenwerking met andere gemeenten en/of provincie worden ingediend.

Er zijn 3 categorieën projecten waarvoor subsidie kan worden aangevraagd:

Emissie verlagende projecten

Emissie verlagende projecten zijn gericht op een directe en structurele verlaging van de belangrijkste verontreinigende stoffen in de lucht: stikstofoxiden (NOx), fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}), ammoniak (NH₃) en zwaveldioxide (SO₂). De laatste 2 zijn stoffen die in de lucht via chemische processen worden omgezet in schadelijk (secundair) fijn stof.

Het gaat er bij deze projecten om dat deze verontreinigende stoffen niet in de lucht komen (emissie). Het gaat dus niet om projecten die de verontreiniging bijvoorbeeld afvangen, filteren en/of opslaan, maar om het voorkomen van de luchtverontreiniging.

Minstens 70% van de kosten moet zijn voor technische, sociale of juridische maatregelen gericht op emissieverlaging. Met een sociale maatregel wordt bedoeld: projectmatige activiteiten om een blijvende

gedragsverandering te bereiken. De activiteiten bestaan tenminste uit onderzoek, monitoring en evaluatie van de effecten.

Met een rekentool dient de gezondheidswinst te worden berekend. Meer gezondheidswinst is met name te bereiken:

- bij grotere verlagingen van emissies;
- op lagere hoogtes boven het aardoppervlak;
- in dichter bevolkte gebieden.

Pilotprojecten

Subsidie geldt voor deelname aan of opstarten van pilotprojecten zoals opgenomen in de Uitvoeringsagenda SLA, zoals eerder in dit rapport beschreven onder paragraaf 2.6.3..

Overige projecten

Overige projecten zijn:

- innovatieve maatregelen: voor het project worden technieken, maatregelen of sociale innovaties gebruikt die nieuw zijn voor Nederland. Of er wordt gebruik gemaakt van een nieuwe combinatie van deze technieken. Ze zijn gericht op het verbeteren van de luchtkwaliteit. Het project is gericht op het oplossen van knelpunten, het beperken van risico's of het verkrijgen van kennis door onderzoek en testen.
- kennisontwikkeling, advies en training: het product is het eindresultaat van een onderzoek, verkenning, inventarisatie, toets of berekening. Het product is gericht op het inventariseren of evalueren van maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Hieronder valt ook training of scholing bijvoorbeeld het trainen van bevoegd gezag en omgevingsdiensten in het strenger vergunnen.
- communicatie- of participatieactiviteiten: organiseren van activiteiten waardoor particulieren, bedrijven en organisaties zich bewust worden van de oorzaken en gevolgen van slechte luchtkwaliteit. Of stimuleren van deze groepen om zelf actie te ondernemen.

5.2.2 Voorwaarde voor financiering

De uitkering bedraagt 50% van de kosten. Voor de andere 50% draagt de gemeente zorg.

De totale in aanmerking komende kosten van het project zijn ten minste € 25.000.

Onder kosten vallen:

- voorbereidingskosten, aankoopkosten en begeleidingskosten;
- bouwkosten;
- kosten voor startmetingen en monitoring;
- kosten voor ontwikkelen en testen van innovatieve maatregelen;
- kosten voor communicatie- of participatie-activiteiten;
- kosten voor kennisontwikkeling, advies en training;
- juridische kosten;
- kosten ten behoeve van gedragsbeïnvloeding;
- onderzoeks- en ontwikkelingskosten.

5.2.3 Hoogte uitkering

De maximum uitkering per project is afhankelijk van het soort project:

- voor emissieverlagende projecten: maximaal € 500.000;
- voor pilotprojecten: maximaal € 500.000;
- voor overige projecten: maximaal € 100.000.;

Het is mogelijk om meerdere aanvragen in te dienen. Hieraan is geen maximum gesteld. Er is wel een maximumbedrag dat kan worden ontvangen, te weten maximaal € 1 miljoen in 2023.

5.2.4 Indieningsvereisten

Voor de SpUK aanvraag zijn de volgende gegevens en bijlagen nodig:

- KVK-nummer en NAW-gegevens van de aanvrager/penvoerder;
- Contactpersoon en contactgegevens van de aanvrager en alle deelnemende partijen aan een samenwerkingsverband;
- IBAN (rekeningnummer) op naam van de aanvrager;
- Projectnaam;
- Projectplan en -samenvatting, waarin u aanleiding, doel en inhoud van het project beschrijft;
- Start- en einddatum van het project;
- Begroting waaruit blijkt:
 - de in aanmerking komende kosten;
 - bedrag aan betaalde btw dat u terug kunt vragen bij het BTW-compensatiefonds;
 - inzicht in de financiering van de kosten die niet door deze uitkering worden gedekt;
 - inzicht in de verdeling van de kosten en bijdragen (als het gaat om een samenwerkingsverband);
- Onderbouwing voor (indirecte) verlaging van emissies of gezondheidswinst;
- Verwachte gezondheidswinst en ingevulde rekentool (alleen verplicht voor emissieverlagend project);
- Stukken ter onderbouwing van de ingevulde waarden in de rekentool (alleen verplicht voor emissieverlagend project).

5.2.5 Termijn

Inschrijving voor de komende ronde van SpUK SLA staat open tot 29 september 2023 17.00 uur. Naar verwachting volgt er hierna nog een nieuwe inschrijf mogelijkheid. Dit is echter nog niet officieel bevestigd.

6. Samenvatting en Conclusies

Het doel van het Schone Lucht Akkoord (verder SLA genoemd) is om de luchtkwaliteit in Nederland permanent te verbeteren. Het is een akkoord tussen Rijk, provincies en een groot aantal gemeenten. Samen streven de deelnemende partijen naar een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016. Gemeente Zevenaar overweegt om deel te nemen aan SLA, maar heeft voor een weloverwogen besluit behoefte aan meer duidelijkheid over wat deelnemen voor de gemeente betekent.

In opdracht van gemeente Zevenaar is door Antea Group een verkenning uitgevoerd om meer inzicht te geven in wat deelname aan SLA voor de gemeente betekent. De verkenning is gebaseerd op informatie op de webpagina www.schoneluchtakkoord.nl en hieraan gerelateerde documenten aangevuld met locatie specifieke informatie over blootstelling aan en bronnen van luchtverontreiniging.

Deelnemen aan SLA heeft onder andere de volgende voordelen:

- Een schonere lucht en betere gezondheid van uw inwoners.
- Ondersteuning bij het opstellen van uitvoeringsplannen en agenda's. Hiervoor krijgt u toegang tot tools en voorbeelden voor het vormgeven van het eigen beleid.
- Er is Rijksfinanciering beschikbaar voor pilotprojecten, de uitvoering van specifieke maatregelen en de uitvoering van maatregelen in samenwerkingsverband. U vraagt deze financiering aan via de SpUK van het SLA.
- Deelnemers delen kennis en helpen elkaar. Zo hoeft uw gemeente niet alleen het wiel uit te vinden. Deze kennis wordt gedeeld tijdens bijeenkomsten en via de online samenwerkruimte. Daarnaast zijn kennisinstellingen zoals het RIVM en TNO betrokken bij het SLA.
- Het is mogelijk om aan te sluiten bij pilotprojecten.
- U wordt betrokken bij het monitoren van de maatregelen.
- Deelnemers behalen ook andere doelen die hand in hand gaan met een gezondere lucht. Dit zijn bijvoorbeeld doelen op het gebied van klimaat, energie, stikstof, mobiliteit, en woningbouw.
- Regionale samenwerking kan tijd, capaciteit en kosten sparen.
- Als SLA-deelnemer ontwikkelt uw gemeente toekomstbestendig beleid. Op januari 2024 gaat de omgevingswet in. Gemeenten zijn dan wettelijk verplicht gezondheid op te nemen in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Het SLA biedt handvatten om gezondheid verder in te vullen en hoog op de gemeentelijke agenda te zetten. Daarnaast zijn de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit recent fors aangescherpt en is de EU bezig met de aanscherping van de EU-grenswaarden luchtkwaliteit. Hier ligt de komende jaren een opgave voor gemeenten. De doelen en inzet van SLA zijn in lijn met de toekomstige grenswaarden en bieden deelnemers de kans om vooruit te lopen.

Deelname aan SLA betekent het volgende aan inspanningen:

- Bestuurlijke besluitvorming door het college van B&W over deelname. Met onderliggend basisdocument wordt hier een fundament voor gelegd.
- Ondertekening SLA en aanmelding. Aansluiting is elk moment mogelijk. Er zijn geen instapmomenten. Wanneer de gemeente heeft besloten toe te willen treden tot het SLA, stuurt de verantwoordelijk wethouder een ondertekende brief aan de stuurgroep. De stuurgroep zal de aanvraag tot toetreding in ontvangst nemen, waarmee de gemeente is toegetreden tot het SLA.
- Met ondertekening van het SLA onderschrijft de gemeente de doelstellingen én committeert het zich aan het uitvoeren van de acties en maatregelen (voor de thema's zoals in hoofdstuk 1 genoemd). Iedere gemeente die deelneemt aan het SLA, voert een aantal vaste maatregelen uit. Deze maatregelen gaan over het beter meewegen van luchtkwaliteit op andere beleidsterreinen (zoals ruimtelijke ordening en mobiliteit), duurzaam aanbesteden en communicatie over schone lucht en houtstook. Partijen hoeven maatregelen niet uit te voeren als deze betrekking hebben op bronnen die voor hen niet relevant zijn. Daarnaast mogen gemeenten aanvullende maatregelen opnemen en uitvoeren.
- De uit te voeren acties en maatregelen worden opgenomen in een zogenaamd Decentraal Uitvoeringsplan (DUP), hiervoor zijn format (Excel) en Handleiding beschikbaar. Het DUP is tevens de basis voor monitoring en rapportage.

- Het SLA is een bestuursakkoord. Het is niet vrijblijvend, maar het is ook geen juridisch bindend akkoord. De individuele partijen hebben geen resultaatverplichting op emissiereductie of gezondheidswinst van de maatregelen. Wel is er sprake van een inspanningsverplichting om de gestelde doelen te halen. Als uit de landelijke monitoring blijkt dat extra inzet nodig is om de doelen te bereiken, wordt in overleg tussen de samenwerkende partijen bepaald wat deze inzet moet zijn.
- Jaarlijks dient de voortgang van vaste en aanvullende maatregelen, zoals opgenomen in het Decentraal Uitvoeringsplan, te worden gerapporteerd. Dit kan door het beschikbaar gestelde Excelbestand in te vullen. De resultaten van de monitoring worden opgenomen in op de SLA pagina beschikbare SLA dashboard, waarin de voortgang van alle deelnemende SLA partijen is opgenomen.
- Eens in de 2 jaar (eerstvolgende jaar is 2025) dienen verkeers- en veehouderijgegevens te worden aangeleverd voor de monitoring van de luchtkwaliteit en het berekenen van de gezondheidswinst (door RIVM met gezondheidsindicator).
- Deelnemers aan SLA nemen 2 à 3 maal per jaar deel aan landelijke SLA bijeenkomsten.
- Optioneel: deelname aan themagroepen, werkgroepen en pilots.
- Optioneel: aanvraag voor aanvullende financiering uit de SpUK SLA (zie hierover verderop meer).

Uit verzamelde informatie blijkt het volgende ten aanzien van de binnen de gemeente Zevenaar voorkomende concentraties:

- NO₂:
 - o 2019: 10- 20 µg/ m³. Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (40 µg/m³), maar (deels) hoger dan de actuele WHO advieswaarde (10 µg/m³);
 - o 2030: ca 9 µg/ m³ Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (40 µg/m³) en lager dan de actuele WHO advieswaarde (10 µg/m³); dit betreft een gemiddelde waarde, lokaal kan sprake zijn van hogere concentraties;
- PM₁₀:
 - o 2019: 15- 19 µg/ m³. Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (20 µg/m³), maar (deels) hoger dan de actuele WHO advieswaarde (15 µg/m³);
 - o 2030: ca 13 µg/ m³ Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (40 µg/m³) en lager dan de actuele WHO advieswaarde (15 µg/m³); dit betreft een gemiddelde waarde, lokaal kan sprake zijn van hogere concentraties;
- PM_{2,5}:
 - o 2019: 10- 11 µg/ m³. Dit is deels hoger het binnen SLA gestelde streefdoel (10 µg/m³) en hoger dan de actuele WHO advieswaarde (5 µg/m³);
 - o 2030: ca 7 µg/ m³ Dit is lager dan het binnen SLA gestelde streefdoel (10 µg/m³), maar hoger dan de actuele WHO advieswaarde (5 µg/m³); dit betreft een gemiddelde waarde, lokaal kan sprake zijn van hogere concentraties.

Het lijkt het meest evident om in het kader van SLA in te zetten op aanpak van uitstoot PM_{2,5} omdat hiervoor naar verwachting, nog niet aan het streefdoel van SLA wordt voldaan en er bovendien nog geen zicht op is dat op termijn wordt voldaan aan de (actuele) WHO advieswaarde.

Uit de analyse blijkt binnen de gemeente Zevenaar met name houtstook (consumenten) de belangrijkste bron voor PM_{2,5} is. In de totale concentraties binnen de gemeente hebben landbouw en industrie ook een significant aandeel.

Vanuit optiek van de maatgevende bronnen binnen de gemeente lijkt aansluiting bij SLA thema **Houtstook van particuliere huishoudens** relevant. Kijkend naar de belangrijkste bijdragen voor PM_{2,5} binnen de gemeente dan kan aanvullend daarop thema **Landbouw en Industrie** van toegevoegde waarde zijn. En aanvullend daarop, thema **Participatie van burgers en bedrijven**.

De precieze inspanningen en kosten hangen samen met veel factoren, onder andere wat er in andere sectoren (verkeer, energie/duurzaamheid e.d.) al aan initiatieven, acties en beleidskaders is uitgewerkt. Ook het na te streven ambitieniveau (thema's maatregelen, mate van deelname aan bijeenkomsten) zal grote invloed hebben op de uiteindelijke inspanningen en kosten. Daarnaast hangen de uiteindelijke kosten af van eventueel aan te spreken subsidiemogelijkheden (SpUK). Vooralsnog hebben we alleen de basisproceswerkzaamheden ingeschat. Deze ramen we op:

- Éénmalig circa 250 uur tot 300 uur voor voorbereiding (bestuurlijke besluitvorming, opstellen Decentraal Uitvoeringsplan);
- Jaarlijks 50 uur voor rapporteren voortgang maatregelen
- Tweejaarlijks 50 uur voor aanleveren emissiefactoren voor gezondheidsindicator
- Jaarlijks 24 uur voor deelname aan SLA bijeenkomsten.

De eventuele kosten voor uiteindelijke implementatie van maatregelen is hierin nog niet opgenomen. Ook is nog geen rekening gehouden met kosten en inspanningen bij (optionele) deelname aan themagroepen, werkgroepen en pilots. Ten slotte zijn eventuele kosten en inspanningen voor (optioneel) voorbereiden en aanvragen SpUK subsidie, nog niet opgenomen.

Bijlage 1: SLA maatregelen

9

Houtstook en particuliere huishoudens

Luchtvervuiling uit woningen levert 14%⁵ van de gezondheidsschade uit binnenlandse bronnen. Hieronder valt ook houtrook. De emissiecijfers van het RIVM laten zien dat het aandeel van houtstook in de emissies van primair fijnstof (PM_{2,5}) vanwege de gewijzigde wijze van berekenen is toegenomen van 10% naar 23%. Zonder aanvullend beleid zal de relatieve bijdrage toenemen. Met de maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord (SLA) wordt een afname van de gezondheidseffecten nagestreefd. De maatregelen in het SLA richten zich op het stoken van hout binnenshuis. Het doel is een dalende trend van emissies naar lucht ten opzichte van 2016. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de handhaving van overlastsituaties en het creëren van een gezondere leefomgeving voor gevoelige groepen.

De maatregelen

Voor houtstook zijn in het SLA een aantal afspraken opgenomen. Deze zijn hier verder uitgewerkt in maatregelen. Sommige hiervan worden uitgevoerd door provincies en gemeenten als bevoegd gezag. Voor andere maatregelen is het Rijk verantwoordelijk.

De uitstoot van houtkachels kan op verschillende manieren worden aangepakt. De SLA-maatregelen laten zich onderverdelen in drie sporen:

- Spoor 1: Voorlichting en informatie;
- Spoor 2: Regelgeving uitstoot;
- Spoor 3: Handhaving houtrook.

Ook zijn er twee pilots:

- Pilot houtstookvrije/houtstookarme wijken;
- Pilot Stookverbod tijdens een stookalert.

Spoor 1: Voorlichting en informatie

Niet elke stoker is zich ervan bewust dat houtstook de gezondheid van de stoker en de omwonenden negatief kan beïnvloeden. Daarom is bewustwording en voorlichting een belangrijk spoor in het thema houtstook. Gemeenten krijgen de beschikking over voorlichtingsmateriaal over preventie, toezicht en handhaving.

Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 1, 2 en 8 voor houtstook.

⁵ Vanaf 2021 zijn condensables uit houtstook meegenomen in de emissieregistratie.

Spoor 2: Regelgeving uitstoot

Emissie-eisen zijn vastgelegd in EU-regelgeving; uitvoering ligt vast in Nederlandse wetgeving. Emissies van houtstook zijn te reduceren door stimulering van het gebruik van het modernste type kachels en uitfasering van verouderde types.

Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 3, 4, 5 en 11 voor houtstook.

Spoor 3: Handhaving houtrook

Het Rijk gaat in samenwerking met gemeenten werken aan het ontwikkelen van een toetsingskader voor de beoordeling van houtrookoverlast en de gezondheidsimpact.

Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 6, 7, 9 en 10 voor houtstook.

Stakeholders

Bij de uitwerking van de maatregelen en pilots worden externe stakeholders nauw betrokken. Enerzijds gaat het om het bedrijfsleven uit de kachelbranche en mogelijke emissiereducerende technieken, en anderzijds om vertegenwoordigers van mensen die de gezondheidseffecten ondervinden. Daarnaast is veel kennis aanwezig bij Omgevingsdiensten, GGD GHOR en kennisinstellingen.

1 Voorlichting en informatie (spoor 1)

1a Ontwikkelen en beschikbaar stellen van voorlichtingsmateriaal

SLA-maatregel 1 Houtstook

Voorlichting. De Rijksoverheid stelt in 2019 voorlichtingsmateriaal beschikbaar voor provincies en gemeenten en besteedt hierin aandacht aan de gezondheidseffecten van houtrook (zowel winter- als zomerstook). Gemeenten en provincies zetten actief in op de inzet van voorlichting over houtstook via hun eigen communicatiekanalen op basis van het landelijk ontwikkelde materiaal, onder andere door op hun website en via social media aandacht te geven aan de gezondheidsimpact van houtstook.

Het ministerie van IenW heeft in 2019 voorlichtingsmateriaal over houtstook ontwikkeld. Jaarlijks voorafgaand aan het stookseizoen wordt bekeken of en hoe dit materiaal herijkt moet worden. Provincies en gemeenten kunnen het materiaal gebruiken voor hun eigen voorlichting aan burgers. Burgers ontvangen zo informatie over de effecten van houtstook en de mogelijkheden om bewust(er) te stoken.

Trekker

Ministerie van IenW.

Overige

Rijkswaterstaat, RIVM, gemeenten, provincies, Milieu Centraal, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO), GGD GHOR.

Planning

Voorjaar: evaluatie met gemeenten. Najaar: herziening van het materiaal, publicatie via iplo.nl.

Beoogd effect

Vermindering van luchtmissies door het actief delen van voorlichtingsmateriaal over gezondheidseffecten en mogelijkheden om luchtmissies te beperken. Het voorlichtingsmateriaal biedt ondersteuning bij de communicatie over houtstook en helpt bij het creëren van bewustwording.

1b Voorlichting meenemen bij energietransitie en aardgasvrije wijken

SLA-maatregel 2 Houtstook

Partijen besteden in de communicatie aan bewoners rondom de energietransitie en gasloze wijken aandacht aan de gezondheidseffecten van houtrook.

De energietransitie is een belangrijk thema waarmee overheden de komende jaren aan de slag gaan. Daarbij is de ambitie om Nederland tot 2050 aardgasvrij te maken.

Er is afgesproken dat gemeenten burgers informeren over de gezondheidseffecten van houtstook in de energietransitie. Woningeigenaren en huurders kunnen deze gezondheidseffecten meewegen in hun keuze voor een andere verwarmingsbron. Naast het opstellen van de Regionale Energie Strategieën (RES-en) hebben gemeenten warmtevisies en wijkuitvoeringsplannen (WUP's) opgesteld. De effecten van houtrook hebben gemeenten ook opgenomen in de WUP's.

Waar nodig ondersteunen de ministeries van IenW, EZK en BZK. Informatie staat op <https://regionale-energiestrategie.nl/> en <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/duurzame-energie-opwekken/aardgasvrij/transitie-visie-warmte-en-wijkuitvoeringsplan>.

Trekker	Gemeenten.
Overige stakeholders	Ministeries van IenW, BZK en EZK en provincies.
Planning	2020: start. 2023: afronding RES2.0.
Beoogd effect	Bewustwording van gezondheidseffecten en luchtkwaliteit door het gebruik van houtkachels bij de keuze voor alternatieve verwarmingsbronnen.

Trekker	Ministerie van IenW
Overige stakeholders	Rijkswaterstaat, KNMI, RIVM, provincies en gemeenten.
Planning	Vanaf 2020: jaarlijkse evaluatie. Vanaf 2021: verkenning doorontwikkeling.
Beoogd effect	Bewustwording van het feit dat het stoken van hout kan leiden tot overlast voor de omgeving. Er wordt minder vaak gestookt tijdens zeer ongunstige weersomstandigheden of slechte luchtkwaliteit.

1c Stookalert

Maatregel 8 Houtstook

Stookalert. Vanaf 1 november 2019 voert de Rijksoverheid een landelijke stookalert in op dagen met ongunstig weer. Bij ongunstig weer of een slechte luchtkwaliteit blijft de rook hangen en wordt door het RIVM een stookalert afgekondigd die bewoners afraadt om de kachel aan te steken. De Rijksoverheid brengt het stookalert onder de aandacht. Deelnemende provincies en gemeenten geven actief via hun eigen kanalen aan als er sprake is van een stookalert.

Het KNMI en het RIVM hebben het stookalert in 2019 ontwikkeld in opdracht van het ministerie van IenW. Een stookalert waarschuwt bezitters van kachels en/of openhaarden om niet te stoken bij ongunstige (weers) omstandigheden, omdat de rook dan blijft hangen en overlast geeft voor de stoker en de omgeving. Gemeenten en provincies zullen actief communiceren via hun eigen kanalen als het stookalert wordt afgegeven, bijvoorbeeld via website applicaties, social media en radio/tv. Ter ondersteuning van deze communicatie is er sinds februari 2022 door het ministerie van IenW voorlichtingsmateriaal beschikbaar gesteld over het stookalert.

In de Stookwijzer (www.stookwijzer.nu) wordt het stookalert vermeld. Jaarlijks zal het stookalert geëvalueerd worden met geïnteresseerde gemeenten en provincies.

2 Regelgeving uitstoot (spoor 2)

2a Ecodesign-verordening verder aanscherpen

SLA-maatregel 5 Houtstook

In Benelux- en Europees verband zet de Rijksoverheid zich, in overleg met de sector, in voor verdere aanscherping op termijn van de Ecodesign-eisen voor nieuwe (particuliere) hout- en pellet kachels.

De Europese Ecodesign-verordening zet een belangrijke stap naar minder emissies uit kachels. Evenals bij emissie-normen kan een verdere aanscherping in de toekomst de emissies verder terugdringen.

Trekker	Ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Nederlandse Haarden- en Kachelbranche (NHK), Vlaamse overheid Werkgroep internationale samenwerking, Europese lidstaten.
Planning	Doorlopend.
Beoogd effect	Minder fijnstofemissies door aanscherping van de emissie-eisen voor nieuwe kachels.

2b Onderzoek naar aanvullende maatregelen

SLA-maatregel 11 Houtstook

De Rijksoverheid onderzoekt de mogelijkheid en effecten van aanvullende maatregelen om overlast door onjuist stoken tegen te gaan, waaronder de invoering van het Duitse systeem, conform de aanbevelingen van het IBO-luchtkwaliteit, voor controle op goed stookgedrag en certificering van de installatie van de kachels.

In 2021 wordt verkend welke aanvullende maatregelen in de Nederlandse situatie kansrijk en effectief kunnen zijn. De eerste publicatie wordt in 2022 afgerond.

Trekker	Rijksoverheid (IenW).
Begeleidings-commissie	Ministerie van IenW, BZK, Rijkswaterstaat, RIVM, Provincie Utrecht, Gemeente Rotterdam.
Advies-groepen	Gemeente Utrecht, GGD Utrecht, Gemeente Maastricht, Stichting Houtrookvrij, Longfonds, Nederlandse Haarden- en Kachelbranche, TNO.
Overige stakeholders	Gemeente Helmond, Milieu Centraal, diverse Omgevingsdiensten: Omgevingsdienst IJmond, regio Nijmegen, regio Utrecht, Zuid-Holland-Zuid, TFZ Bayern, Algemene Schoorsteenvegers Patroons Bond, Vlaamse Milieumaatschappij, Woonbond (schriftelijke inbreng).
Planning	2021 – 2023: in 2022 publicatie van de eerste verkenning.
Beoogd effect	Inzicht in effecten en haalbaarheid van kansrijke aanvullende maatregelen.

Trekker	Ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Gemeenten Arnhem, Helmond, Den Haag, Venray, RIVM, GGD GHOR, Omgevingsdiensten OZHZ, ODRA, ODIJmond, ODWB, Rijkswaterstaat, RIVM en TNO.
Planning	2022: actualisatie van het stappenplan, ontwikkeling Routewijzer Houtstook en Overlast, en periodieke actualisatie.
Beoogd effect	Het creëren van een handreiking voor decentrale overheden en vermindering van overlast via voorlichting, wijkgerichte aanpak, stellen van regels en handhaving.

3 Handhaving houtrook (spoor 3)

3a Routewijzer Houtstook en Overlast

SLA-maatregel 6 Houtstook

De Rijksoverheid actualiseert in samenwerking met geïnteresseerde gemeenten de toolkit Overlast van houtstook. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre een onderbouwde gezondheidsschade mee te nemen is. Bij een positief resultaat kunnen gemeenten deze methode toepassen bij de handhaving bij overlast als gevolg van (onjuiste) toepassing van houtstook.

Omgevingsdiensten, gemeenten, het RIVM, GGD GHOR, TNO, Rijkswaterstaat en het ministerie van IenW werken samen aan een actualisatie van het Stappenplan bij houtstookoverlast. Het stappenplan krijgt een nieuwe naam: Routewijzer Houtstook en Overlast. De Routewijzer Houtstook en Overlast biedt gemeenten een handreiking die ze kunnen toepassen bij overlast door houtstook. Ook de mogelijkheden die gemeenten hebben om hun eigen regels in omgevingsplannen op te stellen worden verkend. Bijvoorbeeld het stellen van aanvullende regels voor houtstook.

3b Meetmethode en gezondheidsimpact

SLA-maatregel 7 Houtstook

De Rijksoverheid test in 2020 in samenwerking met geïnteresseerde gemeenten de ontwikkelde methode voor het vaststellen van de lokale gezondheidsimpact van houtrook. Die methode is gebaseerd op het meten van de belangrijkste emittenten die bepalend zijn voor de gezondheidsimpact van houtrook. Bij een positief resultaat kunnen gemeenten deze methode mogelijk toepassen bij de handhaving bij overlast als gevolg van (onjuiste) toepassing van houtstook.

In 2021 hebben RIVM, TNO, IRAS (universiteit Utrecht) en GGD Amsterdam het Samenwerking Houtrookonderzoek uitgevoerd.⁶ Uit het onderzoek blijkt dat houtrook te meten is met een continu metende roetmonitor. Voor de toepassing bij handhaving is het nodig dat de bijdrage van individuele kachels aan de blootstelling van de gehinderde kan worden aangetoond. Dat lijkt op basis van het onderzoek met een enkele meting niet mogelijk. De Rijksoverheid gaat met de onderzoekers, gemeenten en stakeholders in overleg om te bezien of andere manieren voor het aantonen van overlast ten behoeve van de handhaving mogelijk zijn.

Trekker	Ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Rijkswaterstaat, gemeenten en provincies, TNO, RIVM, Universiteit Utrecht (IRAS) en GGD Amsterdam.
Planning	Het onderzoek is afgerond; in 2022 wordt bekeken welke vervolgstappen mogelijk zijn.
Beoogd effect	Inzicht in de mogelijke meetmethoden of andere handhavingsmogelijkheden, inzicht in emissies van houtstook en inzicht in gezondheidsimpact van houtstook op burgers.

⁶ RIVM. Samenwerking Houtrookonderzoek. <https://www.rivm.nl/houtrook/samenwerking-houtrookonderzoek>

3c Doorsturen klachten vanuit Stookwijzer naar gemeenten

SLA-maatregel 9 Houtstook

De Rijksoverheid zorgt ervoor dat klachten die via de landelijke website www.stookwijzer.nu binnenkomen worden doorgestuurd naar gemeenten.

De melding van overlast via www.stookwijzer.nu is voor burgers een laagdrempelige manier om aan te geven dat zij overlast ervaren. Burgers kunnen hier hun meldingen over houtstook indienen. De Stookwijzer stuurt de meldingen geautomatiseerd door naar de SLA-gemeenten. Dit geeft gemeenten inzicht in de omvang en mate van de lokale hinder. Ook gemeenten die niet zijn aangesloten bij het SLA kunnen meldingen ontvangen via de Stookwijzer. In november 2021 hebben alle gemeenten die destijds niet waren aangesloten bij de Stookwijzer een brief ontvangen van de staatssecretaris, met daarin de oproep om zich aan te sluiten. Hierop reageerden 24 gemeenten die niet zijn aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord. In februari 2022 waren er in totaal 110 gemeenten aangesloten bij de Stookwijzer.

Trekker	Ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Rijkswaterstaat, gemeenten en provincies.
Planning	Doorlopend.
Beoogd effect	Meer inzicht in de omvang van lokale hinder. Laagdrempelige methode voor burgers om overlast te melden.

3d Acteren door gemeenten bij herhaalde overlast

SLA-maatregel 10 Houtstook

Deelnemende gemeenten acteren daarop als sprake is van herhaalde overlast op een bepaalde locatie.

Gemeenten nemen de meldingen van de Stookwijzer in ontvangst en acteren bij herhaalde overlast op deze meldingen. Hiervoor kunnen zij in de toekomst gebruik maken van de geactualiseerde Routewijzer Houtstook en Overlast. Bij herhaalde overlast kan voorlichting aan stokers worden gegeven en buurtbemiddeling of handhaving worden ingezet. Gemeenten kunnen de specifieke zorgplicht verduidelijken of nadere regels stellen in het omgevingsplan. Bijvoorbeeld door toetsingscriteria op te stellen voor het beoordelen van overlast of een wijkgerichte aanpak. In de themagroep Houtstook wordt kennis uitgewisseld.

Best practices en tips over een effectieve aanpak worden gedeeld met andere gemeenten en stakeholders.

Trekker	Gemeenten.
Overige stakeholders	NHK, GGD GHOR, bewoners en diverse stakeholders.
Planning	Doorlopend.
Beoogd effect	Afnemende overlast voor bewoners bij herhaalde houtstook.

4 Pilot Houtrook

SLA-maatregel 12 Houtstook

Bij positieve uitkomsten van de hieronder genoemde pilot houtrook verkennen gemeenten de mogelijkheden om dit toe te passen.

In deze pilot wordt voor minimaal één nieuwbouwwijk en voor een bestaande wijk of buurt onderzocht wat erbij komt kijken om een wijk houtstookvrij/houtrookarm te maken. De pilot richt zich daarbij op particuliere haarden en kachels voor binnenshuis. Partijen onderzoeken de juridische mogelijkheden en praktische uitvoering om houtrook te beperken en houtrookvrije en houtrookarme buurten te realiseren. Het onderzoek geeft zicht op de mogelijkheden voor het stellen van eisen, handhaving en toezicht en meet-protocollen. Ook wordt onderzocht hoe bewoners goed betrokken kunnen worden, wat de impact op gezondheidseffecten en het welzijn van hooggevoelige groepen zoals longpatiënten is en wat mogelijke effecten zijn, bijvoorbeeld op de huizenprijzen. Voor bestaande wijken worden de mogelijkheden onderzocht om uitbreiding van houtstook te voorkomen en om oudere houtkachels uit te faseren en/of te saneren, bijvoorbeeld in wijken die van het gas af gaan: werkt het beter als er een slooppremie wordt ingezet, en kunnen aanvullende eisen (verdergaand dan de Ecodesign-eisen) worden gesteld aan de emissies? Doel is om in 2023 daadwerkelijk houtstookvrije/-arme wijken en buurten te hebben gerealiseerd en deze houtstookvrij te houden ofwel houtrookarm te krijgen en te houden.

Pilot Houtstookarme/ Houtstookvrije Wijken

De gemeenten Utrecht, Helmond en Nijmegen doen mee aan de pilot houtstookarme/houtstookvrije wijken. Hierin onderzoeken de gemeenten welk pakket van maatregelen het meest adequaat is om te zorgen voor zo min mogelijk (overlast van) houtrook en wat erbij komt kijken om een nieuwbouwwijk houtstookarm te maken. De focus ligt op de juridische en praktische mogelijkheden om houtrook te beperken en houtstookarme buurten te realiseren. Iedere gemeente geeft een eigen invulling aan de pilot. In Utrecht ligt de focus op een stadsbrede benadering van de aanpak van de houtstookproblematiek, met een voorlichtingscampagne (Utrechtse stookstandaard), houtstooktrainingen en een subsidieregeling om het gebruik van open haarden en oude houtkachels uit te faseren. De gemeente Helmond onderzoekt de mogelijkheden voor een houtstookarme nieuwbouwwijk. In Nijmegen richt men zich op de bewustwording van de gezondheidseffecten. In Nijmegen-West wordt een proef met een subsidieregeling uitgevoerd.

De gemeenten wisselen jaarlijks hun kennis en ervaringen uit via de themagroep Houtstook, en via de samenwerkingsruimte worden resultaten gedeeld. Bij positieve uitkomsten van de pilot houtstookarme/houtstookvrije wijken verkennen gemeenten de mogelijkheden om dit in hun eigen gemeente toe te passen.

Trekker	Ministerie van IenW, Rijkswaterstaat en de gemeenten Utrecht, Helmond en Nijmegen.
Overige stakeholders	Burgers, lokale aanbieders van kachels/NHK, Veiligheidsregio/Brandweer en SLA-deelnemers.
Planning	2020 – 2023.
Beoogd effect	Minder houtrookemissies in wijken. Inzicht in de mogelijkheden om eisen te stellen aan houtstook, uitstoot en fysieke omgeving en in de mogelijkheden voor handhaving en toezicht. Inzicht in de wijze waarop bewoners betrokken kunnen worden en kunnen worden verleid tot wijziging in hun stookgedrag. Inzicht in mogelijkheden in het omgevingsplan voor aanvullende regels. Kennisdeling vindt plaats en gemeenten gaan succesvolle maatregelen toepassen.

Pilot Stookverbod bij een RIVM-stookalert

Een ambtelijke verkenning naar de mogelijkheden van een stookverbod tijdens een RIVM-stookalert is in 2021 gestart. Een juridisch instrument is (mogelijk) beschikbaar om het verbod in te voeren, maar verdere detaillering is noodzakelijk. De pilot heeft nieuwe inzichten opgeleverd voor de verdere ontwikkeling van beleid – inclusief keuze-mogelijkheden en knelpunten – voor het verminderen van houtstookemissies en overlast middels een stookverbod.

Trekker	Ministerie van IenW, Rijkswaterstaat en gemeenten
Overige stakeholders	RIVM, Omgevingsdiensten.
Planning	2021 – 2023.
Beoogd effect	Minder houtrookemissies in wijken en inzicht in de juridische mogelijkheden.

5 Informatievoorziening

Voor het begrijpen, uitwerken en uitvoeren van de maatregelen kunnen alle SLA-deelnemers terugvallen op basisinformatie over de betreffende houtstookmaatregelen. Deze informatie wordt verstrekt via diverse kanalen, zoals het Informatiepunt Leefomgeving (IPLO) en de samenwerkruimte van het Schone Lucht Akkoord.

Trekker	Deelnemers aan de themagroep Houtstook: gemeenten, provincies en Rijksoverheid.
Overige stakeholders	Milieu Centraal, GGD, RIVM, KNMI en Rijkswaterstaat.
Planning	Vanaf 2021.
Beoogd effect	Begrip, uitwerking en uitvoering van de maatregelen.

11

Landbouw

De landbouw draagt 11% bij aan de gezondheidseffecten van binnenlandse bronnen. Dit komt enerzijds door secundair fijnstof door de uitstoot van ammoniak en anderzijds door primair fijnstof vooral afkomstig van de pluimveehouderij. De emissie van ammoniak is vooral afkomstig van stallen en van bemesten. Ammoniak speelt ook een grote rol bij de stikstofdepositie in natuurgebieden. Er is een belangrijke relatie tussen de stikstofaanpak van het kabinet en de doelen van het Schone Lucht Akkoord (SLA). Het streven is een reductie van de gezondheidseffecten van de emissies van de landbouw van 37% in 2030 ten opzichte van 2016.

De maatregelen

Voor de landbouw zijn in het SLA een aantal vaste maatregelen opgenomen. Deze zijn hier verder uitgewerkt. Ook zijn er via het thema landbouw een aantal maatregelen opgenomen die tijdens de looptijd van het SLA verder worden uitgewerkt. Maatregelen onder het thema landbouw zijn onder de vaste maatregelen die te vinden onder subnummer a, b, c, etc. De maatregelen komen voort uit drie sporen. Een verdere uitleg van de drie sporen is te vinden in het 'Plan van Aanpak pilot landbouw'.

Spoor 1

Het ontwikkelen van een aanpak voor het beter benutten van al aanwezige emissie reducerende technieken.

Dit spoor geeft invulling aan SLA-maatregel 5.

Spoor 2

Aanpak voor het verleiden en verplichten van ondernemers voor het nemen van aanvullende maatregelen in bestaande stallen en in nieuwe stallen verdergaand dan de nu al verplichte maatregelen.

Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 5, 6 en 7.

Spoor 3

Bouwsteen voor de aanpak ontwikkelen via instrumenten uit de Omgevingswet. Een bouwsteen is een voorbeeldpakket van (juridische) maatregelen die een gemeente onder de Omgevingswet kan inzetten om emissiereductie vanuit de landbouw te bereiken. Bij de uitgewerkte vaste afspraken hierna zijn ook de maatregelen uit het plan van aanpak landbouw opgenomen.

1 Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv)

SLA-maatregel 1 Landbouw

De Rijksoverheid werkt aan een warme sanering varkenshouderij. De warme sanering varkenshouderij beoogt het op korte termijn verminderen van de geuroverlast door varkensbedrijven in veedichte gebieden door het saneren en beëindigen van locaties of bedrijven die willen stoppen. Dit vermindert het totaal aantal varkens in Nederland en daarmee wordt een emissiereductie van ammoniak en fijnstof behaald. Dit wordt onder andere gerealiseerd door het doorhalen van varkensrechten. Via het Hoofdlijnenakkoord Warme Sanering Varkenshouderij hebben provincies en gemeenten zich gecommitteerd aan een effectieve aanpak en uitvoering van de regeling.

Met de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv) worden varkenshouders gecompenseerd als ze een locatie beëindigen. Varkenshouders hebben vrijwillig de subsidie aangevraagd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Deze subsidieaanvraag konden veehouders tot begin 2020 doen. Gemeenten borgen gestopte locaties in het omgevingsplan. Provincies trekken de vergunning (Wet natuurbescherming) in of passen deze aan. De Tweede Kamer is op 30-06-2021 geïnformeerd over de stand van zaken van de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Kamerstuk 28 973, nr. 244).

Trekker	Ministerie van LNV.
Overige stakeholders	Varkenshouders, gemeenten en provincies.
Planning	De Srv stond tot begin 2020 open, definitieve subsidievaststelling loopt naar verwachting tot begin 2023.
Beoogd effect	Minder emissies door minder varkenshouderijen met behulp van subsidie.

2 Sectorale afspraken over integrale brongerichte reducties

SLA-maatregel 2 Landbouw

De Rijksoverheid heeft in het kader van de verduurzaming van de veehouderij met de verschillende sectoren in de veehouderij afspraken gemaakt over een integrale brongerichte reductie van emissies. Zo is met de varkenssector afgesproken om de emissie van ammoniak uit stallen te verminderen met 85%. In 2030 zijn de emissie-reducerende maatregelen in minimaal 60% van de stallen ingevoerd. Ook de melkveesector werkt naar aanleiding van afspraken uit het Klimaatakkoord en de stikstofaanpak aan de integrale reductie van methaan en ammoniak. Met de pluimveesector zijn afspraken gemaakt over fijnstof. Met deze reeds gemaakte afspraken draagt de landbouwsector bij aan het doel van dit akkoord.

De Rijksoverheid maakt met de sector afspraken over integrale, brongericht reducties van emissies. Deze intenties van de sector heeft de sector vastgelegd in sectorplannen. Voor de pluimveesector zijn met het ministerie van IenW extra afspraken gemaakt, zie daarvoor maatregel 3. De plannen hebben een termijn van tien jaar; in 2030 zouden de doelen bereikt moeten zijn. De plannen zijn niet statisch en zijn aan te passen als er nieuwe inzichten ontstaan. Monitoring is onderdeel van de sectorplannen. De minister van LNV heeft over de inhoud van de sectorplannen aan de Kamer gerapporteerd.

Trekker	Ministerie van LNV.
Overige stakeholders	Sector, decentrale overheden voor het vergunningsproces.
Planning	Afspraken zijn gemaakt. Monitoring en meedenken over eventuele bijsturing gedurende looptijd van de sectorplannen (tot 2030).
Beoogd effect	Minder emissies door sectorale afspraken over integrale brongerichte reducties.

3 Reductie primair fijnstof in pluimvee sector

SLA-maatregel 3 Landbouw

De Rijksoverheid heeft met de sector pluimvee-houderij afgesproken dat de emissie van fijnstof binnen tien jaar wordt gehalveerd. De sector neemt haar verantwoordelijkheid voor haar aandeel in de productie van fijnstof (PM₁₀), om toe te werken naar het niet-overschrijden van de advieswaarden van de WHO. De kern hiervan is een generieke aanpak, aangevuld met een specifieke gebiedsgerichte aanpak in de zogenaamde 'hotspots', waar de fijnstofuitstoot vanuit de pluimveehouderij het hoogst is. In die gebieden worden extra maatregelen genomen om in bestaande stallen de emissies verder te reduceren. Mocht blijken dat het plan niet uitvoerbaar is of onvoldoende effect heeft, dan zal een generieke reductie-eis wettelijk worden vastgelegd.

De pluimveesector heeft in juli 2021 een plan om primair fijnstof te reduceren ingediend. Doel van het sectorplan is om gezondheidswinst te realiseren, overeenkomend met de te verwachten gezondheidswinst als gevolg van de halvering van de fijnstofemissie in 2030 ten opzichte van 2016. Momenteel wordt uitgezocht of het plan tot voldoende (zekerheid van) fijnstofreductie leidt en uitvoerbaar is. Mocht dit niet het geval zijn, dan stelt het ministerie van IenW wettelijk een generieke reductie-eis vast in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Gemeenten leggen de maatregelen uit het sectorplan vast in vergunningen en/of het omgevingsplan.

Trekker	Ministerie van LNV voor de sectorplannen; ministerie van IenW voor de generieke reductie-eis.
Overige stakeholders	Pluimveesector en gemeenten.
Planning	1 juli 2021: sectorplan pluimvee. Tot 2023: uitvoering sectorplannen. Vanaf 2023: eventuele generieke eisen in Bal voor de pluimveesector.
Beoogd effect	Minder fijnstofemissies uit pluimveestallen.

4 Invoering generieke emissie-eisen voor biologisch gehouden kippen en varkens

SLA-maatregel 4 Landbouw

Het Besluit emissiearme huisvesting stelt emissie-eisen voor ammoniak en fijnstof aan stallen. Deze emissie-eisen worden periodiek aangescherpt. De Rijksoverheid werkt aan een voorstel om ook emissie-eisen te stellen aan biologisch gehouden pluimvee en varkens en de huidige uitzondering hiervoor te laten vervallen.

In het Besluit emissiearme huisvesting voor biologisch gehouden kippen en varkens staat een vrijstelling voor emissie-eisen. Het Rijk heft deze vrijstelling op en maakt vervangende eisen. Deze komen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Daarbij komt er een overgangstermijn voor bestaande stallen.

Trekker	Ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Biologische pluimveesector, biologische varkenssector, decentrale overheden voor het vergunningsproces, ministerie van LNV en Rijkswaterstaat.
Planning	2023: inwerking in het Bal (Ow).
Beoogd effect	Lagere emissies van fijnstof en ammoniak door biologische pluimvee- en varkensstallen en een meer gelijk speelveld met andere sectoren.

5 Verbeteren van effectiviteit van emissiearme stallen

SLA-maatregel 5 Landbouw

De Rijksoverheid verkent in samenwerking met provincies en gemeenten hoe de effectiviteit van eisen aan emissiearme stallen kunnen worden versterkt. Het gaat dan met name om de goede werking van luchtwassers en de uitvoering en gebruik van emissiearme vloeren bij melkrundvee. Gemeenten en provincies nemen maatregelen om, waar nodig, het toezicht en handhaving te versterken. De Rijksoverheid ondersteunt gemeenten en provincies hierbij.

Kennisoverdracht over emissie-reducerende technieken, een verbeterd toezicht en betere handhaving op die technieken zijn belangrijk. In het thema landbouw zijn verschillende initiatieven gestart. Dit is niet uitputtend: gedurende de looptijd van het SLA zijn nieuwe initiatieven te starten die gericht zijn op verbetering van bestaande technieken. Ook andere gemeenten dan de huidige pilot-deelnemers kunnen deze maatregelen nemen en/of in hun decentrale uitvoeringsplannen opnemen.

5a E-learning en expertmeetings over luchtwassers (spoor 1)

Het Rijk heeft samen met luchtwasserfabrikanten en toezichthouders een e-learning ontwikkeld over luchtwassers voor toezichthouders en veehouders. Rijkswaterstaat organiseert landelijke bijeenkomsten over toezicht op luchtwassers en het werken met elektronische monitoring. Tijdens deze bijeenkomsten vindt ook afstemming plaats over praktijkrichtlijnen over toezicht. Na een aantal landelijke bijeenkomsten gaan omgevingsdiensten, gemeenten of provincies regionale bijeenkomsten organiseren. De e-learning is geëvalueerd en wordt doorontwikkeld.

Trekker	Rijkswaterstaat.
Overige stakeholders	Omgevingsdiensten, sector en luchtwasserfabrikanten.
Planning	Eind 2020: e-learning (is afgerond). 2020 en verder: expertmeetings.
Beoogd effect	Verbetering van de werking van luchtwassers en toezicht hierop door toename van kennis bij toezichthouders en veehouders.

Toelichting op 5b en 5c: Wat met de regionale aanpak en projecten wordt geleerd, is ook bedoeld voor een landelijke toepassing en daarom worden deze ervaringen binnen de themagroep Landbouw gedeeld (zie ook 5g). In 5b en 5c worden twee initiatieven genoemd. Dit is niet uitputtend; gedurende de looptijd van het SLA kunnen nieuwe initiatieven gestart worden.

5b Landelijke aanpak toezicht luchtwassers (spoor 1)

De provincie Overijssel voert in samenwerking met omgevingsdiensten een toezichtactie uit. Toezichthouders houden in 2020 en 2021 toezicht op de werking van luchtwassers via elektronische monitoring. Deze toezichtactie geeft input voor een landelijke aanpak. De aanpak wordt in 2022 geëvalueerd. Een advies over bredere uitrol wordt daarna aan de Stuurgroep SLA verzonden.

Trekker	Provincie Overijssel.
Overige stakeholders	Omgevingsdiensten en provincies die agrarische controles uitvoeren, agrarische sector (veehouderijen en leveranciers van luchtwassers).
Planning	Planning 2020 – 2021; vervolg in 2022.
Beoogd effect	Reductie van de uitstoot van ammoniak, geur en fijnstof door betere werking van bestaande technieken en door beter toezicht daarop.

5c Landelijke aanpak toezicht veehouderijen (spoor 1)

Het project Intensivering toezicht veehouderijen (ITV) is een project van de provincie Noord-Brabant, 43 gemeenten en 3 omgevingsdiensten. Sinds eind 2017 worden de veehouderijen in de deelnemende gemeenten op uniforme manier geïnspecteerd op alle onderdelen van de Wet Natuurbescherming en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Het doel van het project Intensivering toezicht veehouderij (ITV) was tweeledig:

1. Inzicht krijgen in naleefgedrag ("voldoet iedereen aan de regels")
2. Beschikken over een actueel beeld van de veehouderij sector.

De opbrengst van het ITV project biedt handvatten voor verdere beleidsontwikkeling, maar is niet de (enige) basis. Het ITV project heeft de veehouderij sector in beeld gebracht en heeft de samenwerking tussen omgevingsdiensten, gemeenten en provincie efficiënter en nuttiger gemaakt. De resultaten van het project over naleving, de data, kunnen provincie breed op dezelfde wijze opgehaald worden. Deze data wordt meegenomen in de doorontwikkeling van risicogericht toezicht en handhaving en is een van de bronnen voor de vorming van beleid. Met dit project zijn 5994 controles uitgevoerd.

Trekker	Provincie Noord-Brabant.
Overige stakeholders	Omgevingsdiensten en provincies die agrarische controles uitvoeren, agrarische sector (veehouderijen en leveranciers luchtwassers).
Planning	2017–2021, project is afgerond
Beoogd effect	Reductie van de uitstoot van ammoniak, geur en fijnstof door betere werking van bestaande technieken en door beter toezicht daarop.

5d Fijnstof meten met innovatie technieken pluimvee (spoor 2)

Met fijnstofmetingen in praktijkstallen wordt de effectiviteit van innovatieve emissiereducerende technieken of maatregelen bepaald. Het doel is om een fijnstofemissiefactor voor deze innovatieve technieken te bepalen, die het ministerie van IenW (na advies door de Technische Advies Pool) kan opnemen op de fijnstoflijst⁷. (Onder de Omgevingswet: in de bijlage van de Omgevingsregeling.) Door opname op deze lijst kan de techniek in de hele sector worden toegepast en worden de mogelijkheden vergroot om emissiereductie in de praktijk toe te passen.

Trekker	Praktijkcentrum emissiereductie in de veehouderij (PEV) in opdracht van o.a. het ministerie van LNV en regio Foodvalley.
Overige stakeholders	Fabrikanten, veehouders op testlocaties, omwonenden en het ministerie van IenW.
Planning	2020: metingen. 2020: rapportage, beoordeling TAP en opname op fijnstoflijst. In 2021 en 2022 voert PEV een tweede reeks metingen uit bij de 3 opgenomen fijnstofreducerende technieken.
Beoogd effect	Emissieverlaging door het toepassen van nieuwe technieken door de sector.

5e Voorlichtingsprogramma emissiereducerende technieken (spoor 1 en 2)

Het ministerie van IenW realiseert in samenwerking met Rijkswaterstaat voorlichtingsmateriaal over emissiereducerende technieken in veehouderijen. Het doel is het verbeteren van kennis bij vergunningverleners, toezicht-houders, veehouders en adviseurs over de werking en de toepassing van deze technieken. Deelnemers wordt gevraagd dit materiaal te gebruiken en ervaringen en casussen actief met elkaar te delen.

Trekker	Ministerie van IenW in samenwerking met Rijkswaterstaat.
Overige stakeholders	Omgevingsdiensten, gemeenten, bedrijfsadviseurs en de sector.
Planning	2022: ontwikkeling van voorlichtings-materiaal. Vanaf 2021/2022: toepassing.
Beoogd effect	Verlaging van de emissies door optimale werking van emissiereducerende technieken.

5f Beter benutten van bestaande technieken in varkensstallen Noord-Brabant (spoor 1 en 2)

De provincie Noord-Brabant stimuleert gemeenten in Noord-Brabant om plannen te maken voor meer emissie-reductie bij varkensstallen door betere toepassing van bestaande technieken. Er wordt nog bepaald welke gemeente dit project zal trekken. In 2021 heeft zich nog geen gemeente aangediend. De provincie Noord-Brabant heeft een SpUK-aanvraag toegekend gekregen voor een project met combi-luchtwassers.

Trekker	Provincie Noord-Brabant en een aantal gemeenten (nog geen specifieke gemeente bekend).
Overige stakeholders	Sector en omgevingsdiensten.
Planning	2022–2024.
Beoogd effect	Lagere emissie uit varkensstallen door betere toepassing van bestaande technieken.

5g Afspraken sector beter benutten emissiereducerende technieken (spoor 1 en 2)

Gemeenten maken met de veehouderijsector en omgevings-diensten afspraken over het beter benutten van emissie-reducerende technieken. Het gaat hierbij zowel om nageschakelde technieken als om bronmaatregelen. Deze afspraken kunnen de hele landbouwsector betreffen, dus ook de rundveehouderij. Bij het toepassen van deze maatregel is een koppeling te maken met het voorlichtings-programma voor fijnstoftechnieken (5e) en het project Beter benutten van bestaande technieken in varkensstallen in Noord-Brabant (5e).

Trekker	Gemeenten.
Overige stakeholders	Omgevingsdiensten en sector.
Planning	Hele looptijd van het SLA.
Beoogd effect	Lagere emissies van ammoniak, geur en fijnstof uit stallen door betere toepassing van emissiereducerende technieken.

⁷ De fijnstoflijst is een lijst met stalsystemen en technieken met bijbehorende emissiefactoren en reductiepercentages die het ministerie van IenW vaststelt op grond van de Regeling beoordeling luchtkwaliteit (Rbl).

6 Subsidie Brongerichte Verduurzaming (SBV) stal- en managementmaatregelen (spoor 2)

SLA-maatregel 6 Landbouw

De Rijksoverheid streeft ernaar begin 2020 een subsidieregeling open te stellen voor integraal duurzame en emissiearme stal- en managementmaatregelen. Deze regeling is zowel gericht op innovatie- en pilotprojecten als op investeringsprojecten van voorlopers (*first movers*) voor brongerichte integrale emissiebeperkende maatregelen. Daarnaast onderzoekt het Rijk op korte termijn de mogelijkheden voor experimenteerruimte waarmee de toepassing van innovaties en nieuwe emissiebeperkende maatregelen op een verantwoorde wijze kan worden versneld.

Het ministerie van LNV heeft de Subsidiemodule brongerichte duurzame stal- en managementmaatregelen (Sbv) ontwikkeld voor onderzoek naar en ontwikkeling van stal- en managementmaatregelen. De twee modules van de Sbv worden tot en met 2024 gefaseerd opengesteld voor verschillende veehouderijsectoren. RVO zorgt voor de uitvoering van de subsidieregeling. Het ministerie van IenW neemt nieuwe technieken op in de Regeling ammoniak en veehouderijen (vanaf de inwerkingtreding van de Omgevingswet in de Omgevingsregeling). Gemeenten informeren veehouders over deze gesubsidieerde maatregelen en verleiden ze om deze toe te passen. De ondernemer raakt op deze manier bekend met de mogelijkheden en middelen die in te zetten zijn op de meest noodzakelijke plekken. Samenvattingen van de goedgekeurde innovatieprojecten zijn te vinden op de website van RVO [Ondersteunde projecten door RVO | RVO.nl | Rijksdienst](#).

Trekker	Ministerie van LNV, gemeenten.
Overige stakeholders	Veehouders, RVO, fabrikanten, gemeenten (borging in vergunning), ministerie van IenW.
Planning	Tot en met 2024: de Sbv is gefaseerd beschikbaar. Na evaluatie is het voornemen de Sbv te verlengen tot en met 2030. Naast de Sbv is er voor bovenwettelijke technieken in de landbouw de mogelijkheid van een belastingvoordeel via de Milieu-investeringsaftrek (MIA) en Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil).
Beoogd effect	Afname van de emissies van ammoniak, fijnstof, geur en methaan in stallen doordat meer veehouders verdergaande maatregelen nemen.

7 Experiment Crisis- en herstelwet

SLA-maatregel 7 Landbouw

De Rijksoverheid faciliteert onderzoek naar het inzetten van meetsensoren voor het feitelijk meten van emissies op de locatie van de veehouderij. De Rijksoverheid gaat na hoe de inzet van meetsensoren in wet- en regelgeving kan worden verankerd en hoe dit bijdraagt aan de reductie van emissies.

7a Inzet meetsensoren en mogelijkheden doelvoorschriften (spoor 2)

Aan de Crisis- en herstelwet (Chw) is een mogelijkheid toegevoegd om te experimenteren met sensoren bij veehouderijen in praktijksituaties en het experimenteren met doelvoorschriften. Vergunnen gebeurt op basis van het Chw-experiment van de 21e Tranche. De pilots moeten meer informatie opleveren over de werking van de meetsensoren in de praktijk en het werken met doelvoorschriften om deze door te vertalen naar regelgeving. Dat sluit aan op het advies de Taskforce Versnelling innovatie stalsystemen dat in het voorjaar 2021 is gegeven om te komen tot versnelling van de innovatie van stalsystemen.

Trekker	Ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Ministerie van LNV, gemeenten, provincies, omgevingsdiensten, omwonenden en veehouders.
Planning	2021: advies Taskforce afgerond (Kamerstuk 29 383, nr. 357). 2022: start eerste experimenten. 2022/2023: Zoeken nieuwe experimenten en vergunningverlening hiervoor.
Beoogd effect	Sneller en beter toepassen van innovatie.

7b Informatie over toepassen CHW-experiment (spoor 2)

Rijkswaterstaat verstrekt informatie aan gemeenten over de toepassing van Chw-experimenten. Dit kunnen experimenten zijn gericht op emissieverlaging op locaties waar extra ingrijpen nodig is. Ook kunnen gemeenten experimenteren met een andere vorm van toezicht en handhaving en met doelvoorschriften. Doelen zijn meer bekendheid met en effectieve toepassing van de nieuwe instrumenten ten behoeve van emissieverlaging op locaties waar extra ingrijpen nodig is. En ten behoeve van het experimenteren met een andere vorm van toezicht en handhaving, met doelvoorschriften.

Trekker	Rijkswaterstaat.
Overige stakeholders	Gemeenten en provincies.
Planning	2020 – 2022.
Beoogd effect	Door meer bekendheid bij gemeenten over de mogelijkheden, meer Chw-experimenten met emissieverlaging als gevolg.

7c *Experimenteren met instrumenten uit CHW-experiment geur en SLA*

Gemeenten gaan via casussen experimenteren met het toepassen van instrumenten uit het Chw-experiment geur en het SLA. Het betreft onder andere het voorschrijven van extra maatregelen in vergunningen of het met maatwerk afwijken van maximale emissiewaarden voor stalsystemen. Gemeenten stellen plannen op voor het effectief inzetten van de nieuwe instrumenten om knelpunten van geur te verminderen en de luchtkwaliteit te verbeteren. Binnen de themagroep wordt aandacht besteed aan kennisontwikkeling en kennisdeling tussen gemeenten. Toepassen van het Chw-experiment door decentrale overheden gebeurt op vrijwillige basis.

Trekker	Gemeenten.
Overige stakeholders	Omgevingsdiensten, sector en omwonenden.
Planning	Chw 21 ^e tranche is in werking getreden. Looptijd SLA: beleidsvorming binnen gemeenten en start van de experimenten met juridische ondersteuning door Rijkswaterstaat.
Beoogd effect	Minder geuroverlast en verlaging van emissies van fijnstof door toepassing van nieuwe instrumenten uit het Chw-experiment.

8 Inzet instrumenten van de Omgevingswet

8a *Brede uitrol van toepassing van instrumenten uit de Omgevingswet (spoor 3)*

Mede op basis van de ervaringen in de kortetermijnaanpak wordt een bouwsteen voor emissiereductie in het omgevingsbeleid ontwikkeld. Een bouwsteen is een voorbeeldpakket van (juridische) maatregelen. Deze bouwsteen helpt bij het verder uitrollen van succesvolle manieren om de Omgevingswet toe te passen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de verschillende instrumenten die de Omgevingswet biedt, zoals het vastleggen van ambities in de omgevingsvisie, het opstellen van een programma en het verankeren van regels in het omgevingsplan.

Trekker	Nader te bepalen.
Overige stakeholders	Gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat.
Planning	2022: nadere bepaling van doel en inzet.
Beoogd effect	Emissiereductie door vastleggen van luchtkwaliteitsbeleid in gemeentelijk beleid onder de Omgevingswet.

8b *Omgevingsprogramma (spoor 3)*

Drie gemeenten in de Gelderse Vallei, Noord-Brabant en Noord- en Midden-Limburg stellen sectorale omgevingsprogramma's op voor drie verschillende gebieden. Deze omgevingsprogramma's dienen als voorbeeld voor andere regio's. Daarbij is ook aandacht voor het vastleggen van beleidsdoelen en omgevingswaarden in uitvoeringsplannen.

Trekker	Gemeente in Gelderse Vallei, gemeente in Noord-Brabant, gemeente in Noord- of Midden-Limburg.
Overige stakeholders	Sector, omwonenden, gemeenten, Rijkswaterstaat.
Planning	Looptijd SLA.
Beoogd effect	Bekendheid bij gemeenten over mogelijkheden om luchtkwaliteit en gezondheid in een omgevingsprogramma te verwerken.

8c *Juridische expertise huidige en toekomstige regelgeving (spoor 3)*

Rijkswaterstaat ondersteunt pilotgemeenten bij het ontwikkelen van bouwstenen onder de Omgevingswet. Dit doet Rijkswaterstaat door het leveren van juridische expertise over de huidige en toekomstige wet- en regelgeving.

Trekker	Rijkswaterstaat.
Overige stakeholders	Gemeenten en provincies.
Planning	Looptijd SLA.
Beoogd effect	Effectieve toepassing van de instrumenten onder de Omgevingswet door gemeenten.

Samenhang met relevante Green Deals en akkoorden

Klimaataakkoord

In het Klimaataakkoord zijn afspraken gemaakt met de sector over het reduceren van emissies van methaan en koolstofdioxide uit de sector. Deze maatregelen hebben een positief effect op de luchtkwaliteit. Dit komt terug in de intenties van de sectorplannen, waarin rekening wordt gehouden met zowel het Klimaataakkoord als met emissiereductie ten behoeve van gezondheidswinst en natuurbehoud (stikstof). Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) monitort de uitvoering van het Klimaataakkoord.

Stikstofdossier

De stikstofaanpak moet eraan bijdragen dat natuur wordt versterkt en de kans krijgt zich te herstellen. Dat is vastgelegd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering, die op 1 juli 2021 in werking trad. Het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering moet ervoor zorgen dat de stikstofreductiedoelen worden behaald. De maatregelen in het programma

Stikstof hebben allemaal een gunstig effect op de ammoniakemissie en daarmee ook, vanwege de vorming van secundair fijnstof, op de fijnstofconcentratie in de lucht. De maatregelen hebben ook een gunstig effect op andere emissies uit stallen, zoals fijnstof en geur. Een uit te werken stalmaatregel wordt integraal opgepakt met de SLA-maatregel voor emissie-eisen voor pluimveestallen. Dit om dubbele investeringen te voorkomen. Tot slot laat het kabinet verkenningen uitvoeren voor de lange termijn. Die hebben vooral betrekking op de periode na 2030.

Met de gebiedsgerichte aanpak stikstof werken provincies samen met het Rijk en gebiedspartners aan het terugdringen van de stikstofbelasting in Natura 2000-gebieden. De aanpak verschilt per gebied, want elk gebied is anders. Provincies bepalen uiterlijk in juli 2023 welke maatregelen nodig zijn om doelen te halen. Daarvoor brengen provincies de komende periode partijen in gebieden bij elkaar. Het uiteindelijke doel is herstel en ontwikkeling van de natuur in combinatie met versterking van de leefbaarheid en de economie van een bepaald gebied.

Opvolging Taskforce versnelling innovatieproces

Op 5 februari 2021 heeft de minister van LNV, mede namens de minister van IenW, het advies van de taskforce versnelling innovatie stalsystemen aan de Tweede Kamer aangeboden. Geadviseerd wordt onder meer om een regieorgaan aan te stellen en pilots in te richten waarin kan worden geoefend met realtime meten en het werken met doelvoorschriften. Taken van het regieorgaan zijn in ieder geval het ondersteunen en evalueren van pilots om de innovatie te versnellen en het inrichten van een tripartiet kennisplatform. Voor de periode november 2021 tot en met mei 2022 heeft de minister van LNV een kwartiermaker ingesteld om onder andere de governance van het regieorgaan in te richten.

In het plan van aanpak landbouw is een aantal experimenten opgenomen waarmee in de praktijk kan worden geëxperimenteerd met het vergunnen van innovaties met doelvoorschriften. In de 21^e Tranche van de Chw, die in het voorjaar van 2021 inwerking is getreden, is de juridische basis gecreëerd.

Geurbeleid veehouderijen

Op verzoek van de staatssecretaris van IenW heeft de commissie-Biesheuvel een advies over het geurbeleid uitgebracht. Dit advies heeft geleid tot een aantal acties van de staatssecretaris, zoals het onderzoeken van een andere manier van meten van geur en een experiment in het kader van de Chw waarmee bevoegde gezagen instrumenten krijgen om geurhinder bij bestaande situaties aan te pakken. De maatregelen zullen vooral op de lange termijn effect hebben. Het Chw-experiment kan ook een positief effect hebben op andere emissies uit stallen, afhankelijk

van de gekozen maatregel. Het Chw-experiment bevat daarnaast instrumenten om emissies van fijnstof en ammoniak te verminderen. In de pilot zijn experimenten opgenomen waarbij gemeenten starten met het gebruik van de experimentele instrumenten tegen geuremissies.

Dierenwelzijn

Vanuit de EU en in de Wet dieren zijn er regels die gericht zijn op het verbeteren van dierenwelzijn. Ook vanuit de maatschappij is hier vraag naar. Dit heeft effect op investeringen binnen de sector en het soort maatregelen. Bij het opstellen van generieke maatregelen houdt de Rijksoverheid rekening met de investeringen die de sector op het gebied van dierenwelzijn vanuit EU-regelgeving moet doen. Dierenwelzijnsmaatregelen kunnen in bepaalde gevallen negatief uitpakken voor emissies van met name ammoniak en fijnstof. Bij het stimuleren van innovatie moet met beide aspecten rekening gehouden worden.

Pilot Vergunningverlening toezicht en handhaving

Gemeenten en provincies willen in 2022 aan de slag met het versterken van vergunningverlening en/of toezicht en handhaving. In het menu (dat niet uitputtend is) zit een aantal ingrediënten:

- Invulling geven aan maatregel 5: landelijke aanpak toezicht veehouderijen.
- Scherper vergunnen door zo scherp mogelijk voorschriften aan de onderkant van de range van best beschikbare technieken (BBT) te verbinden aan bestaande en nieuwe omgevingsvergunningen voor milieu Landbouw. Dit door verder te bouwen op het rapport over strenger vergunnen van KokxDeVoogd⁸: met elkaar onderzoeken hoe dit zou kunnen werken in de praktijk.
- Opleiden van VTH-medewerkers, bijvoorbeeld door middel van coaching.
- Werken met doelvoorschriften bij de vergunningverlening, waarbij gebruik wordt gemaakt van de geboden experimenteerruimte van de Chw.
- Verder doorvertalen van de Omgevingswet op het gebied van VTH.

⁸ Juridische mogelijkheden om te komen tot scherper vergunnen in de veehouderij-branch, adviesbureau KokxDeVoogd, december 2021.

8

Industrie

Maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord

Bij de sector industrie wordt in de uitvoering van SLA-maatregelen door Rijk, provincies en gemeenten geregeld ook breder gekeken dan alleen naar fijnstof, ammoniak en stikstofoxiden, omdat ook andere luchtverontreinigende stoffen die de industrie uitstoot, een belangrijke invloed kunnen hebben op de (lokale) luchtkwaliteit.

Voor de industrie zijn in het Schone Lucht Akkoord (SLA) een aantal vaste maatregelen opgenomen. Deze zijn hier verder uitgewerkt. Sommige ervan worden uitgevoerd door provincies en gemeenten als bevoegd gezag. Voor andere maatregelen is het Rijk verantwoordelijk. De tien maatregelen laten zich onderverdelen in drie sporen.

Spoor 1: Vergunningverlening en handhaving

Binnen dit spoor worden voor de industrie en de energiesector emissie-eisen opgenomen die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen (zo weinig mogelijk uitstoot) op het moment dat er een vergunning moet worden opgesteld of geactualiseerd.

Het Rijk zal het bevoegd gezag hierbij faciliteren. Ook wordt nagegaan waar handhaving mogelijk kan helpen bij emissiereductie.

Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 8.

Spoor 2: Algemene regels

Emissie-eisen voor de industrie staan niet alleen in vergunningen, maar ook in regelgeving die het Rijk opstelt. Deze zogenoemde algemene regels worden aangepast op basis van haalbaarheidsonderzoek.

Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 6, 7 en 9.

Spoor 3: Internationale inzet

Het Rijk zet zich in Europa in op ambitieus bronbeleid. Het gaat daarbij om onderhandelingen op het vlak van de richtlijn luchtkwaliteit, IED (plus BREF-herzieningen) en de NEC-richtlijn.

Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregel 10.

Naast deze maatregelen zijn er verschillende klimaatmaatregelen die bijdragen aan een goede luchtkwaliteit. Bij deze klimaatmaatregelen voert het ministerie van EZK het beleid.

Als het relevant is, wordt hierover overleg gevoerd met het ministerie van IenW, waaronder over het thema biomassa. De SLA-maatregelen dragen ook bij aan de stikstofaanpak en daarmee aan het bereiken van de natuurdoelen.

Stakeholders

Het bedrijfsleven is en wordt betrokken bij de uitwerking van de maatregelen, pilots, een kennisagenda en de doorontwikkeling van het beleid. Daarbij is de nadrukkelijke wens geuit om het luchtkwaliteitsbeleid in context van aanpalende beleidsdossiers te bespreken.

1 Vergunnen (spoor 1)

SLA-maatregel 1 Industrie

Vergunningen voor de industrie moeten volgens Europese regelgeving voldoen aan BBT-niveau. De BBT-conclusies zijn daarbij een belangrijke richtlijn, maar deze bevatten een bandbreedte waarbinnen sprake is van BBT en het is aan de vergunningverlener om de emissie-eisen af te stemmen op de specifieke situatie. Partijen spreken af dat in nieuwe of geactualiseerde vergunningen die vanaf 2020 worden afgegeven, emissie-eisen staan die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen (zo weinig mogelijk uitstoot).

SLA-maatregel 2

Provincies en gemeenten zetten zich in om scherp te vergunnen, hun vergunningenbestand tijdig te actualiseren en waar nodig toezicht te optimaliseren.

SLA-maatregel 4

Deelnemers zetten toe de resultaten van de hieronder genoemde pilot³, bij positief resultaat, standaard toe te passen in vergunningen voor de industrie.

1a Juridische analyse vergunnen

In opdracht van het ministerie van IenW is een analyse gemaakt waarin de juridische kansen en knelpunten zijn beschreven om te vergunnen, met als doel emissies te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken. Een belangrijk deel van de studie gaat over IPPC-installaties (Integrated Pollution Prevention and Control) en verkent de juridische mogelijkheden om zo veel mogelijk aan de onderkant van

de BREF-range te vergunnen. Vergunningverleners gaan hier vervolgens mee aan de slag en passen dit toe bij het verlenen en actualiseren van vergunningen.

Trekker	Rijkswaterstaat
Overige stakeholders	Ministerie van IenW, gemeenten, provincies en omgevingsdiensten.
Planning	2020 – 2021: actualiseren van vergunningen; dit is een continu proces tot 2030.
Beoogd effect	Inzicht in de juridische mogelijkheden om zo laag mogelijk te vergunnen.

1b Verankeren van zo laag mogelijk vergunnen in lokaal beleid

Veel vergunningverleners zien het zo veel mogelijk aan de onderkant van de BREF-range vergunnen op dit moment nog niet als de standaard. Hoewel BBT bepalen standaard regelgeving is en ook nu al moet gebeuren, kan het verankeren van laag vergunnen in beleid van provincies en gemeenten kan hierbij helpen. Het steunt vergunningverleners en helpt bij de onderbouwing om zo laag mogelijk te vergunnen. Hiervoor is een modeltekst voor de Nota vergunningverlening, toezicht en handhaving opgesteld. Die kunnen provincies en gemeenten overnemen bij het aanpassen van hun nota. Ook zorgt het voor harmonisatie in de vergunningverlening binnen Nederland

Trekker	Themagroep Industrie.
Overige stakeholders	Rijkswaterstaat, gemeenten, provincies en omgevingsdiensten.
Planning	2020 – 2022.
Beoogd effect	Lokaal vastgesteld beleid voor emissie-eisen in vergunningverlening.

1c Vrijwillige reductie

Provincies en gemeenten wisselen casussen uit waarin verder is gegaan dan de wettelijk verplichte emissiereductie. Hierin wordt besproken wat de aanpak is, welke motivatie gebruikt is, welke knelpunten er waren en wat de leerpunten zijn. Het doel is dat provincies en gemeenten hiervan leren en dat ze dit toepassen bij hun eigen werk.

Trekker	Provincies en gemeenten uit de themagroep Industrie.
Overige stakeholders	Rijkswaterstaat, het ministerie van IenW, gemeenten, provincies en omgevingsdiensten.
Planning	2020 – 2025.
Beoogd effect	Meer bedrijven die verder zijn gegaan dan de wettelijk verplichte emissiereductie.

1d BBT-kennis beschikbaar stellen

Bedrijven moeten in ieder geval voldoen aan best beschikbare technieken (BBT). Om goed te kunnen beoordelen of het bedrijf BBT toepast en mogelijk een lagere emissie kan halen, hebben de overheden hierover kennis nodig. Het zoeken is lastig en tijdrovend. Rijkswaterstaat actualiseert

³ Pilot industrie: scherp vergunnen en vrijwillige reductie.

in dit kader de factsheets voor reductietechnieken (zie 5) en stellen oplegnotities op voor iedere herziene BREF's (zie 4a). Deze oplegnotities geven informatie over emissieniveaus van veel best presterende installaties in Europa.

Trekker	Provincies en Rijkswaterstaat.
Overige stakeholders	Gemeenten, provincies, omgevingsdiensten.
Planning	2020 – 2022: oplegnotities schrijven is een doorlopend proces.
Beoogd effect	Emissiereductie door het delen van informatie over BBT.

2 Handhaving: kansen inventariseren en afspraken met ILT (spoor 1)

SLA-maatregel 3 Industrie

Partijen gaan na in hoeverre met beter toezicht emissiereductie te bereiken is en nemen zo nodig maatregelen om toezicht te verbeteren. Gemeenten en provincies nemen maatregelen om, waar nodig, het toezicht en handhaving te versterken. De Rijksoverheid ondersteunt gemeenten en provincies hierbij.

In 2021 en 2022 gaat de themagroep industrie na in hoeverre een beter toezicht en handhaving van regelgeving voor de industrie kan leiden tot verdere emissiereductie. Als daar belangrijke kansen uit volgen, wordt daar in de volgende jaren uitvoering aan gegeven. Zo nodig worden er afspraken gemaakt met gemeenten, provincies en omgevingsdiensten om toezicht en handhaving te verbeteren. Ook de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) biedt een helpende hand hierbij door deel te nemen aan de themagroep industrie en ideeën en suggesties aan te dragen voor een goede uitvoering van de SLA-maatregelen.

Trekker	Themagroep Industrie.
Overige stakeholders	Rijkswaterstaat leefomgeving, het ministerie van IenW, gemeenten, provincies en omgevingsdiensten, ILT.
Planning	2021 – 2022: zo nodig verbeteren van handhaving; dit is een continu proces tot 2030. 2021 – 2023: monitoring en evaluatie van de maatregelen.
Beoogd effect	Emissiereductie via aanpassing van handhaving.

3 Advisering over toepassen BBT (spoor 1)

SLA-maatregel 5 Industrie

De Rijksoverheid ondersteunt provincies, gemeenten en omgevingsdiensten met kennis en capaciteit bij het doorlichten van de vergunningen teneinde deze op niveau te brengen. Hierover worden nadere afspraken gemaakt met ODNL en RWS Leefomgeving.

SLA-maatregel 8 Industrie

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (Inspectie Leefomgeving en Transport) adviseert decentrale overheden en omgevingsdiensten bij de vergunningverlening over toepassing van BBT.

Als BBT-conclusies zijn gepubliceerd, moeten de vergunning en installatie hier binnen vier jaar aan voldoen. Om vergunningverleners hierin te ondersteunen, stelt Rijkswaterstaat samen met vergunningverleners oplegnotities op. Een oplegnotitie beschrijft op welke manier de BBT-conclusies te implementeren zijn in de Nederlandse situatie. Daarnaast kan deze oplegnotitie een nuttige functie vervullen bij de motivering van strenge(re) eisen in vergunningen en bij eventueel bezwaar en beroep. Ook organiseert Rijkswaterstaat bijeenkomsten met als doel kennisuitwisseling en voorlichting over BBT-conclusies.

Trekker	Rijkswaterstaat.
Overige stakeholders	Ministerie van IenW, gemeenten, provincies en omgevingsdiensten.
Planning	2020 – 2030.
Beoogd effect	Emissiereductie doordat meer vergunningen van IPPC-installaties op BBT-niveau vergund zijn.

4 Actualiseren factsheets reductietechnieken (spoor 1 en 2)

SLA-maatregel 6 Industrie

De Rijksoverheid onderzoekt – onder andere via de hieronder genoemde pilot⁴ – waar aanpassing van algemene regels, informatiedocumenten of kennisnetwerken kan helpen bij een betere implementatie van BBT-conclusies. Uiterlijk in 2021 worden conclusies hierover gerapporteerd en wordt gestart met de nodige vervolgacties.

Het bevoegd gezag moet beoordelen of een bedrijf BBT toepast. Hiervoor is kennis nodig over welke reductietechnieken er zijn en waar deze toegepast kunnen worden. De factsheets over reductietechnieken geven informatie over de technische werking en een indicatie van de kosten. Het ministerie van IenW zorgt ervoor dat deze bestaande factsheets aangevuld en geactualiseerd worden.

Trekker	Rijksoverheid (Rijkswaterstaat).
Overige stakeholders	Ministerie van IenW, gemeenten, provincies en omgevingsdiensten.
Planning	2020 – 2021.
Beoogd effect	Ondersteuning van vergunnen op BBT-niveau.

5 Actualiseren algemene regels (spoor 2)

SLA-maatregel 7 Industrie

De Rijksoverheid streeft ernaar om de berekening van de financiële haalbaarheid van emissiereducerende maatregelen aan te passen, door rekening te houden met een reëel rentepercentage. Dit volgt uit de signaalrapportage van de ILT. Deze aanpassing in de berekening van de financiële haalbaarheid van emissiereducerende maatregelen kan leiden tot een reductie in de emissie van luchtverontreinigende stoffen zoals zwaveldioxide (SO₂), stikstof (NO_x) en fijnstof.

SLA-maatregel 9 Industrie

De Rijksoverheid onderzoekt in 2020 welke emissie-eisen in de algemene regels kunnen worden aangescherpt. Hierbij worden de reguliere stappen, waaronder consultatie, doorlopen. Hieronder vallen de generieke eisen in de huidige afdeling 2.3 van het Activiteitenbesluit en de eisen ten aanzien van biomassastook in kleine en middelgrote installaties. Daaruit voortvloeiende aanscherpingen zullen zo spoedig mogelijk worden omgezet in regelgeving. Daarnaast zal de regelgeving op enkele andere punten gemoderniseerd worden. Voorbeeld is het verlagen van de vermogensgrens van 15 MW voor een vergunningplicht bij biomassastook.

Het ministerie van IenW heeft in 2020 en 2021 gewerkt aan een concept wijzigingsvoorstel voor emissie-eisen in de algemene regels. De voorgestelde wijzigingen zien toe op:

- het aanscherpen van emissie eisen voor kleine en middelgrote biomassaketels;
- het updaten van emissiegrenswaarden in de luchtmodule van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal);
- het actualiseren van de rentevoet voor de kosten-effectiviteitsmethodiek.

Daarvoor zijn verschillende (uitvoerings)toetsen en een openbare consultatie uitgevoerd. In oktober 2021 zijn de wijzigingen voorgelegd aan het parlement. Er wordt gestreefd naar inwerkingtreding gelijktijdig met de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Het is mogelijk dat gedurende de SLA-periode nog aanvullende studies of wijzigingen nodig zijn.

Trekker	Rijksoverheid (het ministerie van IenW).
Overige stakeholders	Bedrijven, gemeenten, provincies, omgevingsdiensten, bedrijven en Rijkswaterstaat.
Planning	Inwerkingtreding gelijktijdig met inwerkingtreding Omgevingswet.
Beoogd effect	Lagere emissies van bedrijven door actualisatie van de eisen in algemene regels.

⁴ Pilot industrie: scherp vergunnen en vrijwillige reductie.

6 Internationale inzet (spoor 3)

SLA-maatregel 10 Industrie

In de Europese onderhandelingen zal de Rijksoverheid inzetten op ambitieus bronbeleid. Omdat Nederlandse bedrijven vaak al voorlopen op het Europese gemiddelde, draagt het actualiseren van de BBT-conclusies bij aan een gelijk speelveld.

Het Rijk neemt deel aan Europese werkgroepen voor de uitvoering en evaluatie van de Richtlijn industriële emissies (RIE), de Richtlijn middelgrote stookinstallaties (MCPD), de NEC-richtlijn (National Emission Ceilings) en de richtlijn Luchtkwaliteit. Bij de herziening van de richtlijn Luchtkwaliteit zet Nederland zich ervoor in om de huidige grenswaarden meer in lijn te brengen met de advieswaarden van de WHO en om deze te ondersteunen met specifiek bronbeleid.

Het Rijk gaat een actieve rol spelen bij de herziening van de RIE. Naar verwachting komt de Europese Commissie in het tweede kwartaal van 2022 met een voorstel, mede in het kader van de 'zero pollution'-ambitie van de Green Deal-strategie van de Europese Commissie. Om emissies naar lucht verder te reduceren zijn ambitieuze emissiegrenswaarden van belang. Als onderdeel van de RIE worden op Europees niveau BBT-conclusies met achterliggende BREF-documenten opgesteld. Nederland zet in op ambitieuze emissiegrenswaarden en het verkleinen van de range van toegestane emissies. Daarbij werkt het Rijk samen met vergunningverleners om kennis uit te wisselen en informatie te verzamelen die een BREF-herziening ondersteunt.

Trekker	Rijksoverheid (het ministerie van IenW).
Overige stakeholders	Rijkswaterstaat, vergunningverleners en bevoegd gezag.
Planning	Doorlopend.
Beoogd effect	Emissiereductie in binnen- en buitenland door ambitieus bronbeleid.

Pilot industrie

Vergunningverlening en handhaving

Doel van de pilot is dat binnen de provincie (als bevoegd gezag van IPPC-installaties) en haar omgevingsdiensten standaard scherp vergund wordt binnen de BREF-range en effectief gehandhaafd wordt op de emissie-eisen. Bij het sluiten van het Akkoord was het nog onduidelijk op welk niveau werd vergund en welke condities voor scherpe vergunning noodzakelijk zijn. De voorverkenning voor de pilot industrie en meerdere van genoemde maatregelen zijn erop gericht deze kennis op te doen en de vergunningverlening en handhaving te optimaliseren. Projecten die ertoe leiden om het (zoveel mogelijk) aan de onderkant van de BREF range vergunnen goed van de grond te krijgen bij bevoegd gezag, kunnen als pilot worden ingediend. Denk bijvoorbeeld aan opleiding van vergunningverleners, toezicht en handhavers, of aan inhoudelijke ondersteuning bij vergunningverlening van installaties, die als voorbeeld-case dienen. Dit kan juridische, of technische inhoudelijke ondersteuning zijn, of op vlak van kosteneffectiviteit.

Vrijwillige reductie

In de pilot wordt daarnaast gekeken naar mogelijke condities en processen die bedrijven doen besluiten – vrijwillig – verder te gaan dan de eisen die zouden volgen uit het louter toepassen van BBT op het strengste niveau en die afdwingbaar zijn binnen de vergunning. Daarom is maatregel 1c in de Uitvoeringsagenda opgenomen.

Integrale benadering

In 2022 wordt bekeken of er behoefte is aan een pilot voor het stimuleren van integraal beleid. Gemeenten en provincies hebben naast luchtbeleid ook te maken met klimaat- en stikstofbeleid. Maatregelen reduceren vaak broeikasgassen, stikstofemissies en luchtverontreinigende stoffen tegelijkertijd. Een dergelijke pilot geeft gemeenten en provincies de mogelijkheid ervaring op te doen met integraal beleid voor de industrie. Een voorbeeld kan zijn het doorrekenen van stikstof- en klimaatmaatregelen op luchtkwaliteit, zodat de opties of pakketten gekozen worden waar alle drie de milieuthema's baat bij hebben. Denk bijvoorbeeld aan het opstellen van een integrale aanpak voor de ontwikkeling van een nieuw bedrijven-terrein.

13

Participatie en citizen science

Voor een complex vraagstuk als luchtkwaliteit is samenwerking tussen overheid, bewoners, bedrijven en organisaties een randvoorwaarde voor succes. Het Schone Lucht Akkoord (SLA) is een akkoord tussen overheden, maar bij de uitwerking en de uitvoering spelen inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties een belangrijke rol. In het SLA hebben partijen daarom afspraken gemaakt over het informeren en betrekken van stakeholders. Dit gebeurt bij het uitwerken van de maatregelen in de themagroepen, door het organiseren van consultatiemomenten en door aanvullende acties zoals een jongerentop. Iedere deelnemende overheid organiseert het informatie- en participatieproces in de eigen omgeving. In het SLA werken deelnemers samen aan het ontwikkelen en delen van informatie, methoden en resultaten.

Citizen science speelt een belangrijke rol in participatie. Door inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden in staat te stellen om zelf te meten, krijgen ze beter inzicht in de luchtkwaliteit in hun omgeving en de bijdrage hieraan van verschillende bronnen. Ook doen we kennis op over of en hoe citizen science kan bijdragen aan het verder versterken en verfijnen van het meetnet.

1 Landelijke jongerentop

SLA-maatregel 1 Participatie

Alle Partijen nemen deel aan de totstandkoming van een landelijke 'jongerentop'. Het resultaat wordt aangeboden aan de minister voor Milieu en Wonen, gedeputeerden van de provincies en wethouders van de gemeenten. Partijen onderzoeken op welke wijze de adviezen kunnen worden meegenomen in de uitvoeringsagenda van het Schone Lucht Akkoord en nemen deze vervolgens op in de afspraken en monitoring.

Jongeren zijn vaak weinig betrokken bij consultaties en andere vormen van participatie. Toch zijn hun meningen en ideeën van belang voor het SLA. Het beleid raakt hen immers ook door de lucht die zij nu en hun kinderen in de toekomst inademen en door de maatregelen die genomen worden. Om de stem van jongeren een plek te geven, organiseren de SLA-partijen gerichte betrokkenheid van jongeren.

Er is een aantal jongerenpanels georganiseerd en daarvan zijn de resultaten aangeboden aan de stuurgroep van het SLA. Dit jaar onderzoeken we met jongerenorganisaties de mogelijkheden voor een generatietoets, het gebruik van een participatietool en andere vormen van jongerenparticipatie.

Op 17 november 2020 is een jongerenpanel georganiseerd. In verband met de coronamaatregelen is de jongerentop zoals was voorzien voor begin 2020 omgezet in een digitaal jongerenpanel. Tijdens het Schone Lucht Jaarcongres 2021 zijn de resultaten aangeboden aan de Stuurgroep van het SLA.

Trekker	Ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Jongeren Milieuraad (JMR), VVM (netwerk van milieuprofessionals), verschillende organisaties voor jonge professionals van de VVM, internationale studentenverenigingen, GLOBE.
Planning	Doorlopend.
Beoogd effect	Jongeren krijgen de mogelijkheid om hun mening en ideeën in te brengen over plannen en maatregelen in het kader van het SLA.

2 Inwoners en bedrijven actief informeren

SLA-maatregel 2 Participatie

Alle Partijen informeren inwoners en bedrijven actief over luchtkwaliteit en gezondheidseffecten, de maatregelen die zij nemen om gezondheidswinst te realiseren en de mogelijkheden voor citizen science.

In 2020 heeft de rijksoverheid de website schonelucht-akkoord.nl gelanceerd om informatie over de aanpak van de luchtkwaliteit te delen. Daarnaast worden stakeholders geïnformeerd via de nieuwsbrief, via het jaarlijkse Schone Lucht Congres en via de themagroepen. Het SLA is in 2020 ter consultatie opengesteld. In het Hoofdpijnenverslag van de internetconsultatie Schone Lucht Akkoord is aangegeven hoe de resultaten verwerkt worden. Jaarlijks wordt over de voortgang van het SLA gerapporteerd. Het RIVM publiceert beschikbare informatie over de luchtkwaliteit in gebieden. Via de website samenmeten.nl informeert het RIVM over de mogelijkheden en voorbeelden van citizen science. Daarnaast beantwoordt het RIVM via samenmeten@rivm.nl vragen van gemeenten en provincies, en ook van burgergroepen en individuele burgers, over het zelf en samen meten van de luchtkwaliteit.

Het Rijk, de provincies en de gemeenten informeren stakeholders via hun eigen kanalen.

Trekker	Rijk, provincies en gemeenten.
Overige stakeholders	Alle stakeholders.
Planning	Doorlopend.
Beoogd effect	Actief informeren van inwoners door stakeholders over luchtkwaliteit, gezondheid en de voorgenomen maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren.

3 Citizen science

SLA-maatregel 3 Participatie

Partijen die actief aan de slag gaan met *citizen science* werken samen aan het versterken van het kennisnetwerk rond *citizen science*. Doel is om meer mensen in gelegenheid te stellen de luchtkwaliteit in de omgeving te meten en een kwaliteitsslag in de voorlichting over zelf lucht metingen uitvoeren te realiseren. Onder leiding van het RIVM wordt minimaal tweejaarlijks een luchtkwaliteitdag georganiseerd waarbij gemeenten en andere initiatiefnemers van burgermeetnetten kennis en ervaring kunnen uitwisselen en nieuwe kennis kunnen opdoen. Dit in nauwe samenhang met de hierna genoemde pilot waarin wordt geëxperimenteerd met het gebruik van sensormetgegevens in het landelijk meetnet luchtkwaliteit.

3a Jaarlijkse luchtmeetdag/ SLA participatiesessie

Gemeenten en andere initiatiefnemers van burgermeetnetten kunnen kennis en ervaring uitwisselen en nieuwe kennis opdoen tijdens de jaarlijkse luchtmeetdag.

Trekker	RIVM.
Overige stakeholders	Kennishouders aan de sociaalwetenschappelijke kant van participatie (zoals universiteiten en community managers), gemeenten, citizen scientists.
Planning	2021: eerste (online) luchtmeetdag; daarna in principe elk jaar (online of fysiek, nader te bepalen).
Beoogd effect	Kennisdeling.

3b Website en e-mailloket Samen Meten

De website (www.samenmetenaanluchtkwaliteit.nl) en het e-mailloket Samen Meten (samenmeten@rivm.nl) bieden kennis over het (zelf) meten van luchtkwaliteit. De website geeft ook een overzicht van citizen science-projecten. Daarnaast is er een nieuwsbrief (driemaal per jaar). Zo wordt via de verschillende projecten kennis gedeeld door derden.

Ook is er een open dataportaal (<https://samenmeten.rivm.nl/dataportaal/>) waarop sensormetingen in heel Nederland worden weergegeven.

Trekker	RIVM.
Overige stakeholders	Iedereen die geïnteresseerd is in citizen science projecten op het gebied van lucht en gezondheid.
Planning	Doorlopend.
Beoogd effect	Inzicht in het (zelf) meten van luchtkwaliteit.

3c Samen Meten-forum

Op het Samen Meten-forum worden kennis en ervaring uitgewisseld tussen burgerinitiatieven en met experts. Het forum is eind 2020 in gebruik genomen. In 2022 wordt het gebruik ervan in de praktijk geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd. Hiervoor vindt regelmatig overleg plaats met de coördinator van het forum. Het forum werkt naar volle tevredenheid van de gebruikers. Met de Zuid-Hollandse meetgroepen is geregeld overleg.

Trekker	Provincie Zuid-Holland.
Overige stakeholders	RIVM.
Planning	2021: evaluatie en bijsturing. 2022: voortzetting.
Beoogd effect	Ondersteuning burgerinitiatieven door uitwisseling van kennis en ervaringen en ondersteuning door experts.

4 Pilot Participatie

SLA-pilot participatie

De Rijksoverheid stelt in samenwerking met RIVM meetstations uit het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit ter beschikking aan gemeenten en/of provincies die deelnemen aan de pilot. Deze meetstations zijn eigendom van het RIVM, en RIVM zorgt voor het onderhoud en beheer. In sommige gevallen kan worden overwogen om een extra meetstation bij te plaatsen of, in overleg, een station van een ander meetnet in de pilot te betrekken. Burgers en bedrijven kunnen rondom het meetstation (satelliet) sensoren plaatsen om lokaal de luchtkwaliteit te meten. Het RIVM ontwikkelt een (web)platform om de gegevens te kunnen uitwisselen met de gegevens van het Landelijk Meetnet.

In de pilot wordt onderzocht hoe op een bestendige manier betrouwbare informatie kan worden gegenereerd waarbij zowel burgers en decentrale overheden als de Rijksoverheid relevante informatie over de luchtkwaliteit uitwisselen. De deelnemende gemeenten dragen bij in de kosten van het plaatsen en beheren van het station en de sensoren.

De pilot participatie is gericht op:

- de koppeling met (nieuwe) RIVM-meetstations uit het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit, de zogenoemde ankerstations met sensoren en citizen science;
- (lokale) pilots gericht op kennisontwikkeling en ondersteuning van participatie. Het kan bijvoorbeeld gaan om projecten voor bijdrage aan de (lokale) luchtkwaliteit en gezondheidseffecten van verschillende bronnen (zoals houtrook, bouwprojecten), om de toegepaste sensoriek en om innovatieve manieren voor de inzet van citizen science-projecten voor participatie van en samenwerking met specifieke stakeholders.
- Betrekken en informeren van burgers over schone lucht.

4a Criteria pilots en afspraken

Begin 2021 is een selectie gemaakt van de pilotprojecten. De selectie is gemaakt op basis van gesprekken en aangeleverde documentatie. Partijen die in 2021 geselecteerd zijn als pilot: gemeenten Rotterdam, Eindhoven, Barneveld-Ede en de provincies Zeeland en Noord-Brabant. Daar komt in 2022 gemeente Maastricht bij. Daarnaast is er ruimte voor pilots die innovatieve meetmethoden willen inzetten voor handhaving van de maatregelen. Partijen die hun interesse hebben getoond, maar niet geselecteerd zijn als pilotpartij onder het SLA worden uitgenodigd in de Themagroep om kennis op te doen en ervaringen te delen.

Trekker	RIVM, provincie Zuid-Holland en het ministerie van IenW.
Overige stakeholders	Ministerie van IenW, RIVM, de provincie Zuid-Holland.
Planning	2022: uitvoering van de pilots.
Beoogd effect	Doelen en effecten zijn per pilot gedefinieerd.

4b Kennis

Uiteraard is het de bedoeling dat er iets met de burgermeetgegevens gebeurt. Bij sommige meetinitiatieven ontstaan ook politieke besluiten in de betreffende gemeente, bijvoorbeeld over regelgeving rond houtstook. Bij andere initiatieven blijft doorwerking volledig uit beeld. In 2021 is verkend hoe een kenniscentrum op te zetten is.

Het plan is om in dit kenniscentrum een marktplaats te creëren voor vragers en aanbieders van kennis over de vraag hoe citizen science-meetgegevens in beleid en besluitvorming in te zetten zijn.

Trekker Provincie Zuid-Holland.
Overige stakeholders O.a. RIVM, DCMR Milieudienst Rijnmond, Erasmus Universiteit, TUDelft, Universiteit Leiden.
Planning 2022: eerste uitwerking.
Beoogd effect Doorwerking van burgerinitiatieven.

4c GLOBE

In het najaar van 2020 heeft Stichting GLOBE Nederland in samenwerking met het RIVM een campagne voor middelbare scholieren ontwikkeld rondom fijnstof. Sinds oktober kunnen scholen die aangesloten zijn bij GLOBE een lespakket krijgen met daarin sensoren voor fijnstof, informatie over fijnstof en luchtkwaliteit, en opdrachten. Door leerlingen actief te laten meedoen in een citizen science-project waarbij ze zelf metingen doen, worden ze bewust gemaakt van de fijnstofproblematiek. Het lesmateriaal helpt ze bij deze bewustwording. Leerlingen van scholen die hiermee in 2020 aan de slag zijn gegaan, hebben hun resultaten gedeeld via het georganiseerde jongerenpanel en op het Schone Lucht Jaarcongres op 13 januari 2021. Het programma loopt door in 2022 en daarna. Binnen de samenwerking met GLOBE en de provincie Utrecht gaat het RIVM ook verder werken aan een lespakket rondom de snuffelfiets. Een snuffelfiets is een mobiele meetmethode met sensoren die op de fiets bevestigd zijn en tijdens het verplaatsen de blootstelling aan uitlaatgassen meten.¹¹

Trekker Stichting GLOBE (RIVM als opdrachtgever).
Overige stakeholders RIVM en middelbare scholen.
Planning 2021 en daarna: lespakket beschikbaar voor scholen.
Beoogd effect Bewustwording bij leerlingen van de fijnstofproblematiek.

4d Pre-pilot NO₂-sensoren

Om de toepasbaarheid van sensoren voor stikstofdioxide (NO₂) te vergroten, heeft het RIVM in 2020 een start gemaakt met een pre-pilot. Deze heeft doorgelopen in 2021. De huidige ervaring is dat de kalibratie van de NO₂-sensoren in perioden buiten de zomer vrij goed gaat, maar in de zomer lang niet altijd eenduidige resultaten geeft. Dat hangt samen met de lagere concentraties en hogere temperaturen in de zomer. In de pre-pilot wordt nader onderzoek gedaan naar momenten waarop zinvolle metingen te doen zijn en

vergroting van het aantal momenten. Daarnaast wordt onderzocht en vastgelegd hoe goed de metingen zijn met behulp van de door het RIVM ontwikkelde nachtkalibratie om voor drift (een in de tijd oplopende verschuiving van het nulpunt van de sensor) te corrigeren. Voor de pre-pilot zijn op een aantal locaties in Rotterdam, Hilversum en Utrecht sensormetingen uitgevoerd. In 2022 wordt een beknopte data-analyse gedaan van de metingen die op deze locaties in 2021 zijn opgehaald. Kennis uit de pre-pilot is daarna toepasbaar in andere pilots.

Trekker RIVM.
Overige stakeholders Deelnemers aan de pre-pilot in Rotterdam, Hilversum en Utrecht.
Planning 2020 – 2021.
Beoogd effect Inzicht in bredere toepasbaarheid van sensoren voor stikstofdioxide.

4e Webplatform voor data

De pilots kunnen gebruikmaken van het dataportaal Samen Meten (samenmeten.rivm.nl) om meetdata uit verschillende projecten in initiatieven bijeen te brengen, samen met de data van de officiële metingen uit het luchtmeetnet. Recent ontwikkelde functionaliteiten met meerwaarde voor de participatie pilot zijn een dashboard per gemeente en een tool die het analyseren van de meetdata faciliteert, de Samen Analyseren Tool. Deze laatste bevindt zich nu in de testfase. Het doel is om in 2021 het gebruik van de tool door alle burgermeetprojecten mogelijk te maken.

Trekker RIVM.
Overige stakeholders Pilotgemeenten en -provincies.
Planning 2020: testen van de Samen Meten Tool. 2^e helft van 2021: Samen Meten Tool beschikbaar.
Beoogd effect Inzicht bieden in welke meetdata van verschillende projecten en initiatieven beschikbaar zijn en mogelijk maken om deze data uit te wisselen. De tools maken het voor burgers en overheden gemakkelijker om de meetdata te begrijpen en er duiding aan te geven.

¹¹ <https://snuffelfiets.nl/>

Bijlage 1

Overzicht pilots in de uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord waarvoor in 2023 SpUK kan worden aangevraagd.

Toelichting

Deze Bijlage bevat een overzicht van de pilots die zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda van het Schone Lucht Akkoord voor het jaar 2023. Alleen voor de pilots in deze bijlage kan in 2023 cofinanciering via de SpUK worden aangevraagd om in aanmerking te komen in de categorie 'pilotprojecten'. Lopende pilots uit de uitvoeringsagenda van 2021, waarvoor in 2023 geen nieuwe pilot projecten kunnen worden ingediend zijn niet opgenomen. Gedurende het jaar kunnen als dat nodig is, en na besluit van de stuurgroep van het Schone Lucht Akkoord, nieuwe pilots aan de uitvoeringsagenda worden toegevoegd. Hierna kan ook voor deze pilots cofinanciering uit de SpUK worden aangevraagd.

Er zijn twee typen pilots:

1. pilots van een specifieke partij in het Schone Lucht Akkoord. Hiervoor kan alleen deze partij een Rijksbijdrage aanvragen ('specifieke pilot');
2. pilots met open inschrijving. Hier kunnen alle partijen uit het Schone Lucht Akkoord een aanvraag voor indienen ('open pilot').

In het vervolg van deze bijlage worden te ontwikkelen pilots per thema in het Schone Lucht Akkoord weergegeven.

1 Regionale Samenwerking Schone Luchten behoeve van de ondersteuning van kleinere gemeenten bij en een effectieve uitvoering van luchtmaatregelen (open pilots)

Samenwerking van gemeenten en provincie in de uitvoering van het luchtbeleid kan belangrijke voordelen opleveren. Een aantal partijen hebben hier al belangrijke stappen in gezet. Er is de wens om dit verder te versterken. Het moet gaan om nieuwe projecten, of aanvullende activiteiten binnen bestaande initiatieven, waarbij een gemeente of provincie voor meerdere gemeenten in de regio activiteiten organiseert ten behoeve van:

- Ondersteuning, inclusief externe opdrachten of inzet van omgevingsdiensten, bij het opstellen en uitwerken van effectieve luchtkwaliteitsplannen door gemeenten;
- Gezamenlijke implementatie van effectieve maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord en/of de decentrale uitvoeringsplannen met speciale aandacht voor uitvoering in andere afdelingen van de gemeentelijke organisatie (bijvoorbeeld inkoop voor mobiliteit en mobiele werktuigen, RO, mobiliteit etc.). Hier kunnen nadrukkelijk ook activiteiten onder vallen die gericht zijn op het borgen van de effectiviteit van beleid door monitoring in de praktijk, betere toezicht en handhaving voor bijvoorbeeld

emissiearme stallen, houtstook, industrie, binnenvaart en havens, mobiele werktuigen (inkoop en via publiek-rechtelijke instrumenten);

- Activiteiten gericht op versterken van de samenwerking tussen partijen, gezamenlijke uitvoering en kennisdeling, inclusief de organisatie van bijeenkomsten voor bestuurders, stakeholders en het brede publiek.

Een belangrijk doel is om de uitvoering van maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord en aanvullend beleid makkelijker en effectiever te maken, met name voor kleinere gemeenten. Aanpalende initiatieven die elders georganiseerd of ondersteund worden zoals in het kader van de Regionale Energie-strategie, en Regionale Mobiliteitsstrategieën vallen hier buiten. Activiteiten gericht op het vergroten van de gezondheidswinst door schonere lucht binnen deze initiatieven kunnen wel worden ingediend. Informatie uit de pilot-projecten moet actief worden gedeeld, door rapporten, bijeenkomsten en verslagen via de website te delen en minimaal één kennisoverdrachtsessie voor andere overheden te organiseren.

Toelichting:

De stuurgroep van het Schone Lucht Akkoord heeft op 31 December 2021 ingestemd met de notitie instapmodel Schone Lucht Akkoord. Deze is voor deelnemers in te zien op de samenwerkingsruimte Schone Lucht Akkoord. Onderdeel van de aanpak is de actielijn II- 'Inzet vanuit Provincies en gemeenten (evt. regio's en samenwerkingsverbanden rondom grotere gemeenten)'.

Inzet vanuit Provincies en gemeenten (evt. regio's en samenwerkingsverbanden rondom grotere gemeenten):

1. Provincies zetten samenwerking op met gemeenten in de regio gericht op het gezamenlijk uitvoeren van en ondersteunen van (kleinere) gemeenten bij lucht-maatregelen. Naar voorbeeld van onder andere Zuid-Holland, de Gelderse Vallei en Provincie Utrecht.
2. Organiseren bestuurlijke bijeenkomsten/momenten t.b.v. commitment en enthousiasme. Afspraken via gemeenten met VNG/ G40 om op bestuurlijk niveau, bij bestaande bestuurlijke overleggen aandacht aan het SLA te geven.

2 Hoogblootgestelde Gebieden (specifieke pilots)

In 2022 starten een aantal pilots voor een gebiedsgerichte aanpak voor hoog blootgestelde gebieden. De pilots hebben tot doel om meer in detail de bijdrage van verschillende bronnen aan de gezondheidseffecten te onderzoeken, om te onderzoeken hoe een effectieve gebiedsgerichte aanpak er voor de verschillende gebieden uit kan zien en wat de

bijdrage van verschillende maatregelen en van partijen hieraan kan zijn. Ook bespreken partijen wie welke bijdrage aan een effectieve aanpak kan leveren. Het doel is dat de resultaten ook toepasbaar zijn voor andere gebieden in Nederland met vergelijkbare problematieken en opgaven.

De stuurgroep heeft in december 2021 besloten om met de gebiedsgerichte pilots te starten. In 2022 zijn de pilots afgetrapt. Het gaat om de volgende pilots.

- **Provincie en gemeente Utrecht: Pilot voor Binnenstedelijke gebieden** met relatief hoge (achtergrond)concentraties luchtverontreiniging veroorzaakt door meerdere bronnen zoals gemotoriseerd (weg)-verkeer, industrie, huishoudens, houtstook etc.;
- **Gemeente Tilburg: Pilot havengebieden en gebieden langs vaarwegen** in de nabijheid van woningen. De relatief hoge belasting is hier vaak het gevolg van een combinatie van specifieke bronnen zoals industrie, (zee)scheepvaart en havenactiviteiten als overslag etc.;
- **Provincie Noord Holland gemeente Beverwijk, Velsen en Heemskerk: Pilot complexe, industriële gebieden** waarin sprake is van relatief hoge concentraties luchtverontreiniging als gevolg van een combinatie van specifieke bronnen zoals (zware) industrie en (zee-)scheepvaart, waar ook bronnen als (weg-)verkeer en huishoudens aanwezig zijn;
- **Provincie Groningen: Pilot voor een gebied met een lagere achtergrondconcentratie en substantiële blootstelling aan lokale bronnen.** De pilot wordt uitgevoerd in de regio Delfzijl.

3 Toezicht en Handhaving Luchtemissies bij Mobiele Werktuigen (open pilots)

Binnen het Schone Lucht Akkoord wordt met betrokken partijen de inzet van schonere mobiele werktuigen in de bouw bevorderd. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat er in de praktijk wordt nageleefd wat er is afgesproken in bijvoorbeeld een contract of vergunning. Is het materieel inderdaad zo schoon als is beloofd? Zijn er bijvoorbeeld geen roetfilters verwijderd, etc.

Op dit moment wordt er vanuit de Aanpak Schoon en Emissieloos Bouwen (zie www.opwegnaarseb.nl), het Schone Lucht Akkoord, diverse kennisinstellingen en marktpartijen gewerkt aan een instrument om adequaat toezicht en handhaving te kunnen realiseren. Partijen in het Schone Lucht Akkoord worden uitgenodigd om een pilot vorm te geven waarin zij kennis, instrumenten en aanpakken ontwikkelen, toepassen en toetsen op uitvoerbaarheid in de praktijk. De uitkomsten van deze pilot kunnen worden meegenomen in de verdere

ontwikkeling van de Aanpak Schoon en Emissieloos Bouwen. Met name is er nog behoefte aan uitwerking van juridische kaders en toetsing van de uitvoerbaarheid in de praktijk.

4 Industrie (open pilots)

Voor het thema industrie in het Schone Lucht Akkoord zijn pilotprojecten welkom voor de volgende drie onderwerpen, of een combinatie daarvan.

Vergunningverlening en handhaving

Doel van de pilot is dat door een provincie (als bevoegd gezag van IPPC-installaties) en de omgevingsdiensten standaard scherp vergund wordt binnen de BREF-range, en effectief gehandhaafd wordt op de emissie-eisen. Bij het sluiten van het Schone Lucht Akkoord was het nog onduidelijk op welk niveau werd vergund en welke condities voor scherpe vergunningverlening noodzakelijk zijn. Via een voorverkenning voor de Pilot industrie en te ontwikkelen pilotprojecten kan kennis hierover opgedaan worden om vergunningverlening en handhaving te optimaliseren. Projecten moeten erop gericht zijn om aan de onderkant van de BREF-range te vergunnen. Dit kan bijvoorbeeld via het opleiden van vergunningverleners, toezicht en handhavers, of via het inhoudelijk ondersteunen bij vergunningverlening van installaties die als voorbeeldcase dienen. Deze ondersteuning kan van juridische, technische of inhoudelijke aard zijn, of ondersteuning op het vlak van kosteneffectiviteit.

Vrijwillige reductie

In een te ontwikkelen pilot wordt daarnaast gekeken naar mogelijke condities en processen die bedrijven doen besluiten – vrijwillig – verder te gaan dan de eisen die zouden volgen uit het louter toepassen van BBT op het strengste niveau en die afdwingbaar zijn binnen de vergunning.

Integrale benadering

Een te ontwikkelen pilot richt zich op het stimuleren van integraal beleid voor brede milieuthema's. Gemeenten en provincies hebben naast beleid ten aanzien van de luchtkwaliteit ook te maken met klimaat en stikstof beleid. Maatregelen zijn vaak gunstig voor zowel de reductie van de uitstoot van broeikasgassen als van stikstof en luchtverontreinigende stoffen. Deze pilot geeft gemeenten en provincies de mogelijkheid ervaring op te doen met integraal beleid voor de industrie. Een voorbeeld kan zijn het (laten) doorrekenen van de effecten van verschillende stikstof- en klimaatmaatregelen op luchtkwaliteit, zodat de gunstige opties of pakketten gekozen worden waar alle drie de milieuthema's baat bij hebben. Dit kan helpen bij bijvoorbeeld het opstellen van een integrale aanpak voor de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein.

5 Houtstook en Particuliere Huishoudens (open pilots)

Stookverbod bij een stookalert

In 2021 is een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden om een stookverbod in te voeren tijdens een stookalert van het RIVM. Een juridisch instrument is (mogelijk) beschikbaar om het verbod in te voeren, maar verdere detaillering is noodzakelijk. Tot nu toe is nog geen partij uit het Schone Lucht Akkoord overgegaan tot het invoeren van een dergelijk verbod. Gemeenten kunnen een voorstel indienen voor de voorbereiding en invoering van een stookverbod bij een stookalert en de handhaving hiervan.

Verwijderen rookkanalen

Het doel van deze pilot is om emissies van houtstook in bestaande wijken te verminderen. Een verlaging van de hoeveelheid houtrook levert gezondheidswinst op. Het is daarom wenselijk dat ook kleine gemeenten hierbij aan kunnen sluiten. Deze pilot is niet afhankelijk van een stookverbod.

Onder deze pilot kunnen gemeenten een voorstel indienen voor het invoeren van een sloopsubsidie voor het verwijderen van rookkanalen. Op deze wijze kan houtstook langzaam uitgefaseerd worden. Deze maatregel is succesvol toegepast in o.a. Utrecht en Nijmegen.

Het is mogelijk, samen met andere gemeenten, een SpUk aanvraag in te dienen voor het verwijderen van een klein aantal rookkanalen. Denk bij deze gezamenlijke aanvraag aan de Omgevingsdienst die een coördinerende en intermediaire rol kan spelen waardoor het makkelijker wordt voor kleine(re) gemeenten zich aan te sluiten.

Pilot luchtmetingen

Houtrook is een belangrijke bron van primair fijnstof en bijvoorbeeld PAK's in Nederland. De kennis over de bijdrage van houtrook aan de fijnstofconcentraties en andere stoffen en de gevolgen hiervan voor de gezondheid is nog beperkt. Deze pilot maakt het mogelijk voor gemeenten om een SpUk aanvraag in te dienen voor het opstellen en uitvoeren van luchtmetingen met betrekking tot houtstook. Dit is belangrijk als basis voor het onderbouwen van modellen en het opstellen van effectief beleid. Er moet o.a. geadresseerd worden hoe erg de luchtvervuiling van houtstook lokaal daadwerkelijk is (zowel voor het milieu als voor de gezondheid). Het is van belang om meer informatie te verzamelen over aangetroffen concentraties en mogelijke meetmethoden voor het verzamelen van informatie. De pilot is niet beperkt tot metingen van fijnstof. Metingen met betrekking tot ultrafijnstof, roet of andere emissies van houtstook zijn ook mogelijk en van groot belang voor het maken van beleid. Daarnaast zijn metingen rond geur

mogelijk, zodat men bijvoorbeeld geurgetallen kan vaststellen. Dit kan helpen bij het handhaven van overlast van houtstook. Met karakteristieke geurgetallen voor houtstook kan worden gewerkt aan een methode om een eNose (meetinstrument) in te zetten bij het handhaven van houtrookoverlast. Onder deze pilot kan worden gewerkt aan het ontwikkelen van een dergelijke methode. Daarnaast kunnen met een draagbare roetmeter metingen worden uitgevoerd om lokaal de houtrookconcentratie te bepalen. Het uitwerken van een methode om op basis hiervan op te treden bij meldingen van overlast valt eveneens onder deze pilot. De bovengenoemde metingen en methoden vergroten de nu nog zeer beperkte kennis over blootstelling aan houtrook in woonbuurten en over de mogelijkheden om op te treden bij overlast.

Doelen van deze open pilot zijn:

1. het krijgen van inzicht in de achtergrondconcentraties van houtrook. Dit inzicht ontbreekt op dit moment door gebrek aan meetgegevens;
2. het krijgen van inzicht in de invloed van het weer en het seizoen op de houtrookconcentratie en geur;
3. het krijgen van inzicht in houtrookconcentraties en geur gemeten met verschillende meetinstrumenten;
4. het vergroten van de kennis over houtrookconcentraties en geur in de nabijheid van lokale bronnen;
5. het krijgen van inzicht in methoden en meetinstrumenten voor gemeenten om overlast vast te stellen.

Als 'open pilot' staat dit project open voor alle SLA deelnemers. Ook is het mogelijk om samen, bijvoorbeeld als provincie of als een groep van gemeenten, een SpUk aan te vragen en dus de metingen gezamenlijk op te stellen en uit te voeren.

Houtstookvrije/houtstookarme wijken

In deze pilot onderzoeken de gemeenten welk pakket aan maatregelen het meest adequaat is om te zorgen dat er zomin mogelijk (overlast van) houtrook is en wat nodig is om een nieuwbouwwijk houtstookarm te houden. De focus ligt vooral op de juridische en praktische mogelijkheden om houtrook te beperken en houtstookarme/-vrije buurten te realiseren. Iedere gemeente geeft een eigen invulling aan de pilot. Het beoogd effect van deze pilot is minder houtrookemissies in wijken. Binnen deze pilot wordt verkent hoe gemeenten dit kunnen realiseren. Ook wordt er gekeken naar de mogelijkheden om eisen te stellen aan houtstook, uitstoot en fysieke omgeving. De inwerking-treding van de Omgevingswet (begin 2024) biedt nieuwe mogelijkheden om houtstookarme en -vrije wijken te realiseren. Daarom richt de pilotgroep zich momenteel op het uitwerken van de concrete mogelijkheden voor gemeenten in het omgevingsplan voor aanvullende regels. Tot slot wordt er gekeken hoe bewoners betrokken kunnen

worden en kunnen worden verleid tot wijzigingen in hun stookgedrag door middel van communicatie.

6 Landbouw - Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (open pilots)

Binnen het thema landbouw van het Schone Lucht Akkoord willen gemeenten en provincies komend jaar aan de slag met het versterken van vergunningverlening en/of toezicht en handhaving. Hierbij valt te denken aan de volgende activiteiten (geen uitputtende lijst):

- Het benutten en toepassen van de uitkomsten van het onderdeel uit maatregel 5 van het thema landbouw: landelijke aanpak toezicht luchtwassers dat is opgezet door de provincie Overijssel;
- Scherper vergunnen door zo scherp mogelijke voorschriften aan de onderkant van de BBT-range te verbinden aan bestaande en nieuwe omgevingsvergunningen voor milieu Landbouw. Dit kan door verder te bouwen op rapport 'Strenger vergunnen' van het bureau Kokx de Voogd en nader uit te zoeken hoe dit zou kunnen werken in de praktijk. Waar loop je tegenaan, hoe zou je dit goed in instrumenten kunnen vastleggen?
- Het opleiden van VTH-medewerkers bijvoorbeeld door middel van coaching;
- Het werken met doelvoorschriften bij de vergunningverlening waarbij gebruik wordt gemaakt van de geboden experimenteerruimte van de Crisis- en herstelwet;
- Het verder doorvertalen van de Omgevingswet op het gebied van VTH.

Te ontwikkelen pilotprojecten richten zich op één of meerdere van deze activiteiten.

7 Participatie en Citizen Science (zowel specifieke als open pilots)

Specifieke pilots:

Pilot Gemeente Maastricht: reizende tentoonstelling & uitbreiding doelgroep educatie luchtkwaliteit à € 120k per jaar. De pilot omvat drie actielijnen:

1. Ontwikkeling van een fysieke, interactieve tentoonstelling over luchtkwaliteit;
2. Uitbreiding van de doelgroep voor de luchtlessen naar jongere kinderen (middenbouw basisonderwijs);
3. Het geven van luchtlessen aan jongere kinderen.

Pilot Gemeente Maastricht: Intrinsieke motivatie voor duurzame mobiliteitskeuze bij jongeren à € 900k voor drie

jaar (incl. 50% cofinanciering). Via intervention mapping gedragsverandering bewerkstelligen bij jongvolwassenen. De pilot richt zich erop om in een vroegtijdig stadium deze doelgroep te informeren en actief te betrekken en te motiveren zodat ze hun eigen intrinsieke keuze maken om voor duurzame mobiliteit te (blijven) kiezen en niet in de (fossiele brandstof) auto te stappen.

Open pilots:

Inzet van citizen science en innovatieve meettechnieken ten behoeve van het aantonen van het effect van specifieke maatregelen en het effect van specifieke bronnen. Bij sommige maatregelen ten aanzien van specifieke bronnen van luchtvervuiling is handhaving een moeilijk punt. Ook is er soms geen gedeeld beeld van de bijdrage van specifieke bronnen aan de concentraties en uiteindelijke blootstelling. Meten en monitoren in de praktijk kan daarbij helpen, maar daarvoor zijn nog lang niet altijd standaardmethoden. Denk bijvoorbeeld aan de inzet van sensoren. Een te ontwikkelen pilot richt zich op de vraag of innovatieve meetmethoden kunnen worden ingezet voor handhaving van maatregelen of voor het meten van het effect van specifieke bronnen op de luchtkwaliteit. Denk bijvoorbeeld aan de bijdrage van biomassa installaties, specifieke industrie, landbouw, scheepvaart, bronbemaling of bouwmachines, wegen, brommers etc.

Partijen die in dit kader een aanvraag willen doen moeten in contact treden met het RIVM, voor een goedkeuring van het project.

8 Mobiliteit (open pilot)

Binnen het thema mobiliteit is er voor SLA-maatregel 4 de mogelijkheid om een pilot op te zetten voor het ontwikkelen van een methodiek voor het berekenen van gezondheidseffecten voor infraprojecten.

Open pilot

Deze pilot richt zich op maatregel 4 mobiliteit. Binnen een pilot verkennen gemeenten en provincies in samenwerking met RIVM en GGD-en de mogelijkheden om de negatieve gezondheidseffecten van luchtmissies te berekenen bij effectstudies voor projecten waarvan een mogelijk substantieel effect wordt verwacht. Hierbij worden bestaande instrumenten betrokken.

Dit is een publicatie van het

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

www.rijksoverheid.nl/ienw

Opmaak: VormVijf Den Haag

Maart 2023

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Zutphenseweg 31D
7418 AH Deventer
Postbus 321
7400 AH Deventer
T. +31 6 20 49 51 15
E. Vincent.Huizer@Anteagroup.nl

Copyright © 2023

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct een melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlelen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

www.anteagroup.nl

Gemeente Zevenaar

MKBA Schone Lucht Akkoord

Analyse toetreding

Inhoud

Waar liggen de kansen?	2
Samenvatting.....	2
Probleemanalyse.....	3
Depositie:	3
Uitstoot in Zevenaar:	3
Nulalternatief:	4
Beleidsalternatieven:.....	7
Wat betekent aansluiten bij het SLA	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Definitie beleidsalternatieven:.....	7
Bepalen van Effecten en Baten van tegengaan luchtvervuiling.....	11
Effecten op de gezondheid volgens de GGD voor de provincie (Nulmeting):	11
Klachten	12
Effecten op de bewoners:	12
SpUK financiering.....	13
Bepalen van Kosten.....	14
Implementatie kosten	14
Kosten van deelname aan pilots	15
Totale kosten per alternatief	15
Varianten en Risicoanalyse.....	15
Resultaten	15
Hoe werkt het aansluiten bij de SLA	8
Stappenplan:	8
Onderzoeken	15
Bibliografie.....	16

MKBA Schone Lucht Akkoord

Waar liggen de kansen?

Door luchtverontreiniging leven Nederlanders gemiddeld 9 maanden korter. Ook overlijden er in Nederland jaarlijks circa 11.000 mensen vroegtijdig door ongezonde lucht. De lucht is het meest vervuild in de grote steden, rond drukke (vaar)wegen en in gebieden met intensieve veehouderij of zware industrie. Overal is gezondheidswinst te behalen, ook op de schoonste plekken van Nederland. Vooral kwetsbare mensen lijden hieronder.

Voor de gemeente zijn er kansen om via communicatiekanalen houtstook bij particulieren te beïnvloeden, en met scherpere vergunningverlening de toekomstige uitstoot van industrie tegen te gaan.

Samenvatting

Originele verkenning duidde aan dat houtstook het primaire probleem is. Nadere verkenning duidt aan dat met de groei van de lokale industrie, beide houtstook en industrie een probleem vormen voor de PM_{2,5} gemeente. De prognoses voor 2030 tonen aan dat er een krimp gaat komen in houtstook door consumenten. Deze positieve trend moet voortgezet worden. Voor industrie lijkt de uitstoot gelijk te blijven. Hierdoor zijn er 3 opties mogelijk voor participatie aan het Schone Lucht Akkoord (SLA):

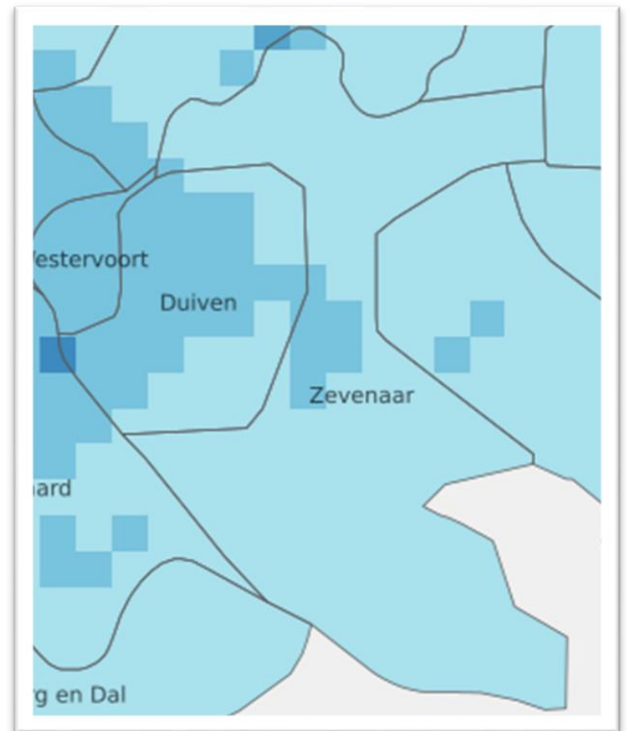
1. **Het nulalternatief** (geen beleid) behoudt dezelfde gezondheidskosten op de maatschappij, we formuleren geen extra beleid omtrent luchtvervuiling.
2. Onze **eigen middelen inzetten** om zonder aan te sluiten oplossingen te bedenken en te formuleren in een uitvoeringsplan. De kosten voor beleid en communicatie gaan dan ook afhangen van ons eigen ambitieniveau. De volledige kosten en administratieve lasten voor toetreding moet een ambtenaar voor aangenomen worden.
3. **Participatie** met het SLA betekent voor de gemeente kennisdeling, toegang tot juridische instrumenten, en een gezamenlijke aanpak binnen het Rijk. Het SLA brengt een pakket met maatregelen en een overkoepelend doel (50% gezondheidswinst 2030). Dit betekent ook dat we pilot projecten uitvoeren en een koploper positie aannemen. De volledige kosten en administratieve lasten voor toetreding moet een ambtenaar voor aangenomen worden.

Probleemanalyse

Depositie:

Luchtvervuiling in Gelderland zorgt nog steeds voor schade aan de gezondheid zoals voor hart- en vaatziekten en longaandoeningen. De GGD berekende dat inwoners van Gelderland gemiddeld 11 maanden korter leven door de luchtvervuiling. Rapport Luchtkwaliteit en Gezondheid in Gelderland in 2019 bespreekt de belangrijkste bronnen van luchtvervuiling binnen Zevenaar. Fijn stof (PM_{10} en $PM_{2.5}$ en NO_x komen m.n. van lokale bronnen. De gehalten van $PM_{2.5}$ overschrijden de wettelijke normen. Uit het rapport volgt dat de blootstelling aan $PM_{2.5}$ binnen de gemeente Zevenaar varieert van circa 10 tot 11 $\mu g/m^3$. Er wordt daarmee, in 2019, niet overal binnen de gemeente voldaan aan het in het kader van SLA gestelde streefdoel voor 2030, te weten de WHO advieswaarde 2021 (5 $\mu g/m^3$).

In de metingen van 2022 blijkt de uitstoot wel gedaald te zijn. In 2022 lag de uitstoot van fijnstof op 8.89 $\mu g/m^3$. Dit is binnen de wettelijke normen, maar boven het streefdoel voor 2030 en de WHO normen. Op de kaart in figuur 1 is het duidelijk dat de uitstoot van fijnstof in de gemeente Zevenaar een gelokaliseerd probleem is. Voornamelijk de stadskern, met bronnen van industrie en houtstook, vormen de grootste uitstoot. De groei van industrie over de laatste 3 jaar geeft ook aan dat luchtvervuiling een dynamisch probleem is, en monitoring inzicht kan bieden in deze veranderende omstandigheden.

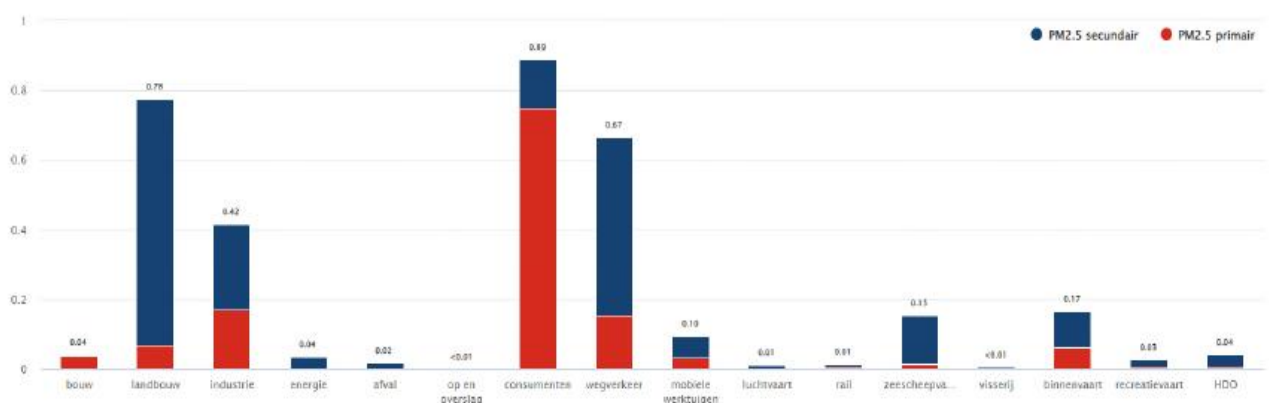

FIGUUR 1: BRON: GROOTSCHALIGE CONCENTRATIE- EN DEPOSITIEKAARTEN NEDERLAND (GCN EN GDN) RIJKSINSTITUUT VOOR VOLKSGEZONDHEID.

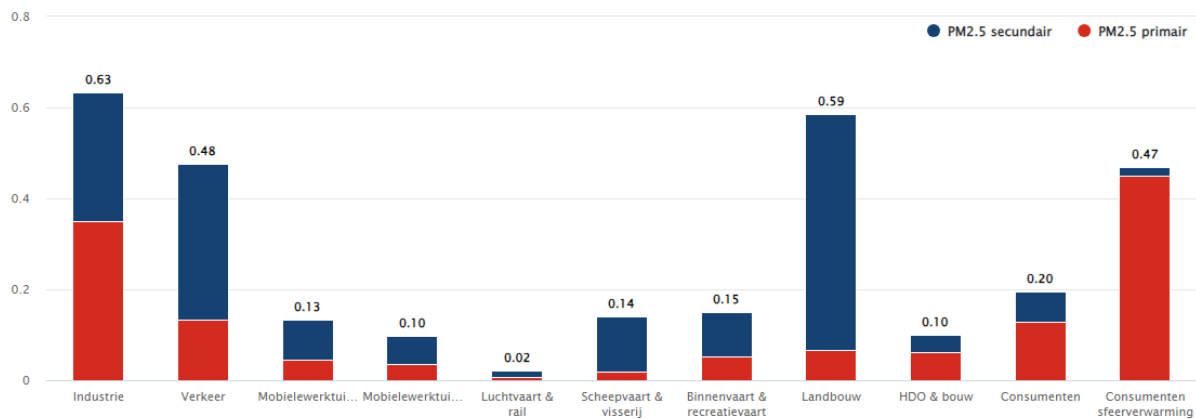
Uitstoot in Zevenaar:

Zoals eerder gesteld vormt de uitstoot van $PM_{2.5}$ de grootste bedreiging voor de gezondheid van Zevenaren. Om de progressie van uitstoot over de laatste 3 jaar te volgen is gebruikt gemaakt van de GCN tool van het RIVM.

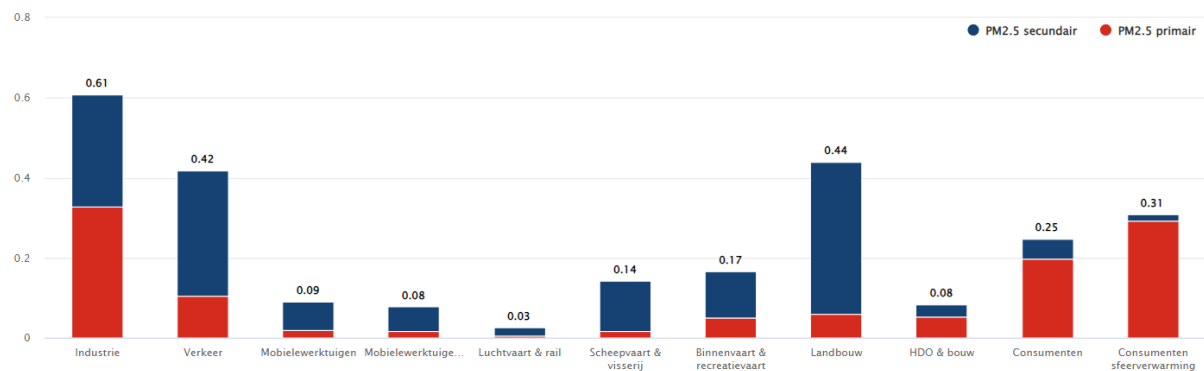
FIGUUR 2: UITSTOOT $PM_{2.5}$ ZEVENAAR (2019):

FIGUUR 3: UITSTOOT PM_{2.5} (2022):

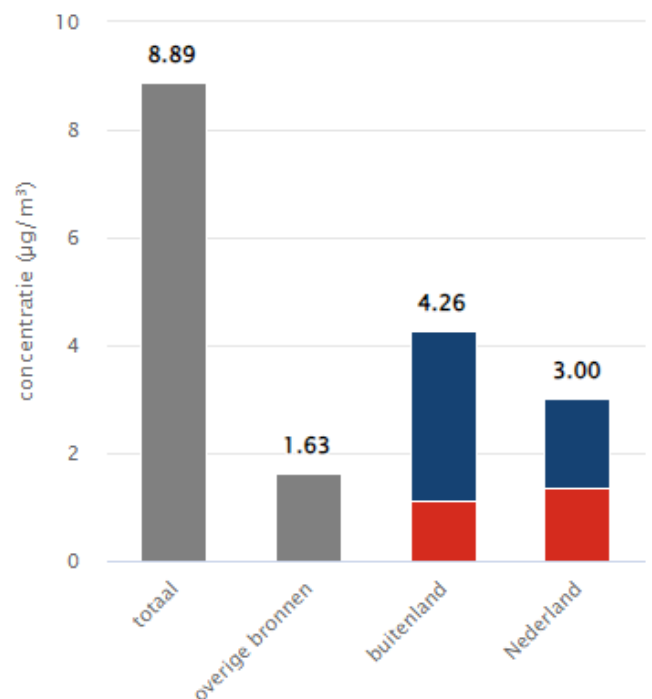
FIGUUR 4: PROGNOSE UITSTOOT PM_{2.5} (2030):

De afbeeldingen hierboven duiden de grootste primaire (rood) en secundaire (blauw) bronnen aan van PM_{2.5} in de gemeente Zevenaar. Primair betekent dat de luchtvervuilende stoffen direct worden uitgestoten door een proces, secundair komt vrij als meerdere moleculen verbinden in de lucht. Vanaf 2019 tot 2022 zien we dat er een krimp is in de primaire luchtvervuiling van houtstook door consumenten. Een daling van ongeveer 0.3 µg/m³. Daarentegen is het onderdeel van luchtvervuiling door primaire processen in de industrie juist toegenomen. De prognose voor 2030 stelt op het moment dat de krimp in houtstook voortzet, terwijl de uitstoot door industrie stabiel blijft. Figuur 5 geeft aan dat het grootste deel van de uitstoot in 2022 vanuit het buitenland komt door secundaire processen.

Nulalternatief:

Als geen actie wordt ondernomen, blijft de uitstoot van PM_{2.5} relatief stabiel, of gaat omhoog door meer woningbouw, groei in industrie, en verhoogd

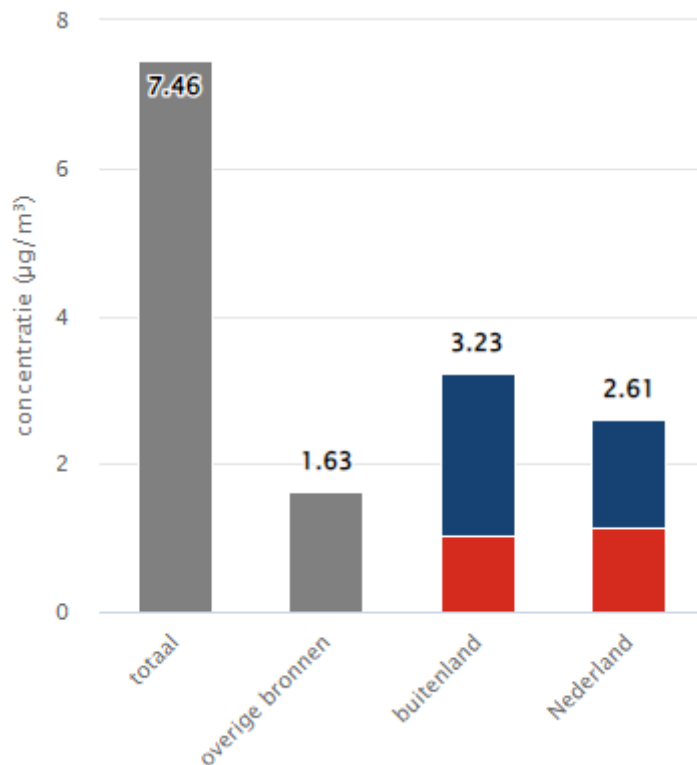

FIGUUR 5: TOTALE CONCENTRATIE VAN PM_{2.5} PER LAND MET PRIMAIRE EN SECUNDAIRE BRONNEN (2022)

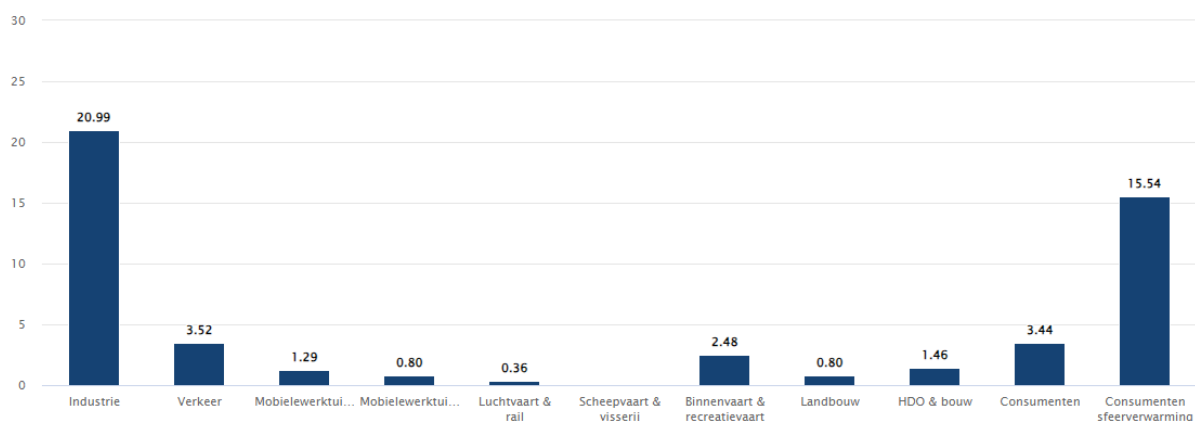
gebruik van hout door hoge aardgaskosten. Figuur 4 heeft dat scenario voor 2030 visueel weergegeven.

Hierin wordt duidelijk dat in 2030, zonder extra beleidsingrepen, er nog steeds veel uitstoot van fijnstof gaat zijn. Het totaalplaatje dat hieronder staat aangegeven duidt aan dat het totaal van $PM_{2.5}$ van $8.89 \mu g/m^3$ naar $7.46 \mu g/m^3$ gaat. Nog steeds ver boven de WHO waarde van 5.0.

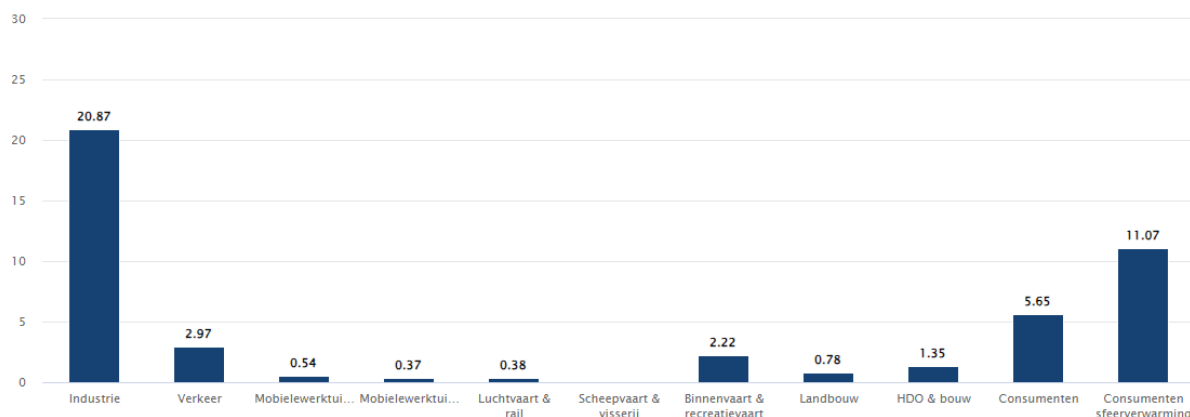
FIGUUR 6: TOTALE CONCENTRATIE $PM_{2.5}$ PER LAND MET PRIMAIRE EN SECUNDAIRE BRONNEN (2030)

Als we vergelijken met percentage uitstoot, verhoudingsgewijs per bron, komen we op een uiteindelijke uitstoot van $PM_{2.5}$ in Zevenaar (**2021**) gemeten in tonnen:

De afbeelding hieronder toont aan dat ook in **2030** houtstook door consumenten een grote bron van $PM_{2.5}$ luchtvervuiling is in de gemeente Zevenaar gemeten in tonnen:

Er wordt dus een vermindering verwacht in de houtstook door consumenten en vrijwel geen daling in de uitstoot door lokale industrie. De focus moet dus komen te liggen op verdere winsten binnen industriële gebieden.

Goed om te weten

De concentratiebijdragen in de grafieken zijn gemiddelden binnen een gemeente. Binnen een gemeente is er variatie in concentraties: er zijn plekken waar de concentraties hoger zijn en er zijn plekken waar de concentraties lager zijn. In deze grafieken is die variatie niet zichtbaar. In de handreiking 'Werken met GCN gegevens' staat uitgelegd hoe dit op 1x1 km basis zichtbaar kan worden gemaakt.

De gemiddelde concentraties binnen een gemeente kunnen worden gebruikt om inzicht te krijgen in welke bronnen in meer en mindere mate bijdragen aan de luchtvervuiling binnen de gemeentegrens. De gemiddelden per gemeente zijn niet geschikt om te toetsen aan gezondheidkundige advieswaarden.

Ook is het belangrijk om te zien dat vanuit de raad er wel een aangenomen motie tot aansluiting bij het SLA ligt, en een aangenomen Amendement A5: Verbeteren luchtkwaliteit.

De raad besluit:

- De meerjarenbegroting 2023 – 2026 vast te stellen overeenkomstig het aangeboden ontwerp.

wordt gewijzigd in:

- De meerjarenbegroting 2023 – 2026 vast te stellen overeenkomstig het aangeboden ontwerp.
- Eenmalig €25.000,- beschikbaar te stellen vanuit het saldo meerjarenbegroting 2023-2026 en dit bedrag in te zetten voor het opstellen van een uitvoeringsplan verbeteren luchtkwaliteit en om deze winter direct te kunnen starten met het geven van voorlichting over houtstook.

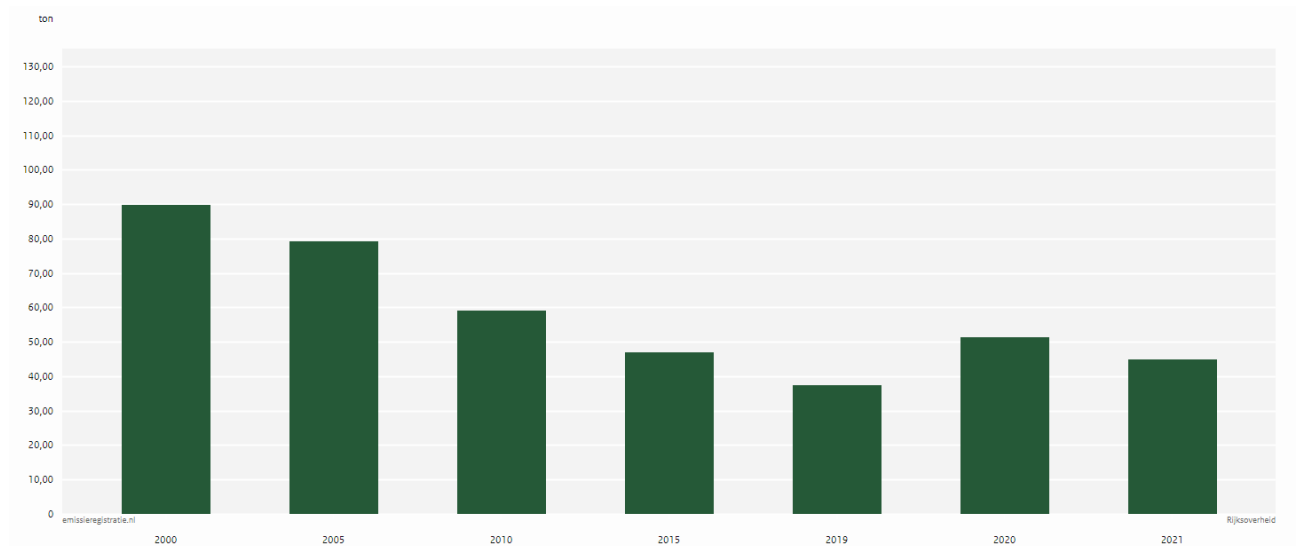
	2023	2024	2025	2026
Amendement verbeteren luchtkwaliteit	€ 25.000			

FIGUUR 7: AMENDEMENT A5: VERBETEREN LUCHTKWALITEIT

Gemiddelde concentraties:

Jaargemiddelde concentratiewaardes nemen de achtergrondconcentratie over de gehele gemeente over een jaar in acht. Dit betekent dat deze gemiddelden geen nauwkeurig beeld schetsen van

lokale uitstoot en pieken. Lokaal kunnen grenswaardes overschreden worden en valt er grotere gezondheidswinst te behalen. Binnen een gemeente is er ook variatie in concentraties: er zijn plekken waar de concentraties hoger of lager zijn. In de figuur 1 en 2 van dit collegevoorstel is die variatie niet zichtbaar. De lokale variatie ontstaat met name door houtstook van inwoners en lokale industrie. In figuur 1 een kaart hoeveel de algehele emissies binnen de gemeente Zevenaar bedragen per jaar, zonder onderscheid te maken per bron.

FIGUUR 8: EMISSIEREGISTRATIE PM_{2.5}, DATAREEKS 1990-2021 DEFINITIEF EN VOORLOPIGE ZEVENAARSE TOTALEN 2022 RIVM

Beleidsalternatieven:

Als antwoord op deze probleemstelling stellen wij 3 beleidsalternatieven voor:

1. Niet het SLA ondertekenen;
 - a. Geen ingrepen.
2. Niet het SLA ondertekenen;
 - a. Uitstoot verminderen door eigen initiatieven.
3. Wel het SLA ondertekenen;
 - a. Vergunningsverlening verscherpen en communicatiecampagne uitvoeren.

Beleidsalternatieven:

Nulalternatief

Geval van oversterfte en gezondheidsverlies blijft hetzelfde. Verscherping van nationale en internationale wetten kan lokaal een verschil maken, de gemeente oefent daar geen invloed op uit.

Beleidsalternatief 2: Eigen kracht

Om zelf werk te maken van luchtkwaliteit verbetering, stelt gemeente Zevenaar een uitvoeringsprogramma schone lucht op. In het programma worden acties en maatregelen

uitgewerkt die op lokaal niveau leiden tot luchtkwaliteit verbetering. Een onderdeel van het programma is een communicatiecampagne schone lucht waarvoor gebruik gemaakt wordt van de stookwijzer en kennis van het RIVM.

Beleidsalternatief 3: SLA

met het SLA betekent voor de gemeente toegang tot juridische instrumenten en een gezamenlijke aanpak binnen het Rijk. Het SLA brengt een pakket met maatregelen en een overkoepelend doel (50% gezondheidswinst 2030). De volledige kosten en administratieve lasten voor toetreding en verdere uitvoering bedragen 1,0 fte. De communicatiecampagne vanuit het Rijk is onze primaire methode van voorlichting. De mogelijkheden tot verscherping van omgevingsvergunningen is dan de strategie voor industrie.

Hoe werkt het aansluiten bij de SLA

Allereerst is het belangrijk om te weten wat aansluiten bij het SLA betekent.

Stappenplan:

- Bestuurlijke besluitvorming door het college van B&W over deelname.
- Ondertekening SLA en aanmelding. Aansluiting is elk moment mogelijk. Er zijn geen instapmomenten.
- Wanneer de gemeente heeft besloten toe te willen treden tot het SLA, stuurt de verantwoordelijk wethouder een ondertekende brief aan de stuurgroep. De stuurgroep zal de aanvraag tot toetreding in ontvangst nemen, waarmee de gemeente is toegetreden tot het SLA.
- Met ondertekening van het SLA onderschrijft de gemeente de doelstellingen én committeert het zich aan het uitvoeren van de acties en maatregelen (voor de relevante thema's). Iedere gemeente die deelneemt aan het SLA, voert een aantal vaste maatregelen uit. Deze maatregelen gaan over het beter meewegen van luchtkwaliteit op andere beleidsterreinen (zoals ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit), duurzaam aanbesteden en communicatie over schone lucht en houtstook.
- De uit te voeren acties en maatregelen worden opgenomen in een zogenaamd Decentraal Uitvoeringsplan (DUP), hiervoor zijn format (Excel) en Handleiding beschikbaar. Het DUP is tevens de basis voor monitoring en rapportage.
- Het SLA is een bestuursakkoord. Het is niet vrijblijvend, maar het is ook geen juridisch bindend akkoord. De individuele partijen hebben geen resultaatverplichting op emissiereductie of gezondheidswinst van de maatregelen. Wel is er sprake van een inspanningsverplichting om de gestelde doelen te halen. Als uit de landelijke monitoring blijkt dat extra inzet nodig is om de doelen te bereiken, wordt in overleg tussen de samenwerkende partijen bepaald wat deze inzet moet zijn.
- Jaarlijks dient de voortgang van vaste en aanvullende maatregelen, zoals opgenomen in het Decentraal Uitvoeringsplan, te worden gerapporteerd. Dit kan door het beschikbaar gestelde Excelbestand in te vullen. De resultaten van de monitoring worden opgenomen in op de SLA pagina beschikbare SLA dashboard, waarin de voortgang van alle deelnemende SLA partijen is opgenomen.
- Eens in de 2 jaar (eerstvolgende jaar is 2025) dienen verkeers- en veehouderijgegevens te worden aangeleverd voor de monitoring van de luchtkwaliteit en het berekenen van de gezondheidswinst (door RIVM met gezondheidsindicator).
- Deelnemers aan SLA nemen 2 à 3 maal per jaar deel aan landelijke SLA bijeenkomsten.
- Optioneel: deelname aan themagroepen, werkgroepen en pilots.

- Optioneel: aanvraag voor aanvullende financiering uit de SpUK SLA (zie hierover verderop meer).

Methodes van het SLA voor negatieve effecten van houtstook voorkomen:

Daarna is het belangrijk om te weten wat het SLA biedt aan maatregelen. Voor de twee thema's van belang voor Zevenaar (houtstook en industrie) zijn er elk 3 sporen beschikbaar waarin zich die maatregelen bevinden.

- Spoor 1: Voorlichting en informatie;
 - bewustwording en voorlichting zijn een belangrijk spoor in het thema houtstook. Gemeenten krijgen de beschikking over voorlichtingsmateriaal over preventie, toezicht en handhaving.
 - Maatregel 1: Voorlichtingsmateriaal via decentrale en centrale communicatiekanalen (meenemen aardgasvrij)
 - Maatregel 2: Meenemen in aardgasvrij communicatie
 - Maatregel 8: Stookalert op dagen met ongunstig weer
- Spoor 2: Regelgeving uitstoot;
 - Emissie-eisen zijn vastgelegd in EU-regelgeving; uitvoering ligt vast in Nederlandse wetgeving. Emissies van houtstook zijn te reduceren door stimulering van het gebruik van het modernste type kachels en uitfasering van verouderde types.
 - Maatregel 5: aanscherping eco-design eisen voor kachels
 - Maatregel 11: Invoering duitse systeem conform IBO-luchtkwaliteit
- Spoor 3: Handhaving houtrook.
 - Het Rijk gaat in samenwerking met gemeenten werken aan het ontwikkelen van een toetsingskader voor de beoordeling van houtrookoverlast en de gezondheidssimpact.
 - Maatregel 6: Toolkit overlast van houtstook als handhavingsmiddel
 - Maatregel 7: Methode voor lokale gezondheidssimpact meten
 - Maatregel 9: Klachten van landelijke website naar gemeente
 - Maatregel 10: handhaven bij herhaalde overlast

En ook de maatregelen voor industrie in zijn van belang, hieronder aangegeven in 3 sporen:

- Spoor 1: Vergunningverlening en handhaving
 - Binnen dit spoor worden voor de industrie en energiesector emissie-eisen opgenomen die zo dicht mogelijk aan de onderkant BREF-range liggen, op het moment dat er een vergunning moet worden opgesteld of geactualiseerd. Het Rijk zal het bevoegd gezag hierbij faciliteren. Ook wordt nagegaan waar handhaving mogelijk kan helpen bij emissiereductie. Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 8.
 - **SLA-maatregel 1 Industrie** Vergunningen voor de industrie moeten volgens Europese regelgeving voldoen aan BBT-niveau. De BBT-conclusies zijn daarbij een belangrijke richtlijn, maar deze bevatten een bandbreedte waarbinnen sprake is van BBT en het is aan de vergunningverlener om de emissie-eisen af te stemmen op de specifieke situatie. Partijen spreken af dat in nieuwe of geactualiseerde vergunningen die vanaf 2020 worden afgegeven, emissie-eisen staan die zo dicht mogelijk aan de onderkant van de BREF-range liggen (zo weinig mogelijk uitstoot).

- **SLA-maatregel 2** Provincies en gemeenten zetten zich in om scherp te vergunnen, hun vergunningenbestand tijdig te actualiseren en waar nodig toezicht te optimaliseren.
 - **SLA-maatregel 3 Industrie** Partijen gaan na in hoeverre met beter toezicht emissiereductie te bereiken is en nemen zo nodig maatregelen om toezicht te verbeteren. Gemeenten en provincies nemen maatregelen om, waar nodig, het toezicht en handhaving te versterken. De Rijksoverheid ondersteunt gemeenten en provincies hierbij.
 - **SLA-maatregel 4** Deelnemers zeggen toe de resultaten van de hieronder genoemde pilot₃ (Vergunningverlening en handhaving, vrijwillige reductie, en integrale benadering), bij positief resultaat, standaard toe te passen in vergunningen voor de industrie.
 - **SLA-maatregel 5 Industrie** De Rijksoverheid ondersteunt provincies, gemeenten en omgevingsdiensten met kennis en capaciteit bij het doorlichten van de vergunningen teneinde deze op niveau te brengen. Hierover worden nadere afspraken gemaakt met ODNL en RWS Leefomgeving.
 - **SLA-maatregel 6 Industrie** De Rijksoverheid onderzoekt – onder andere via de hieronder genoemde pilot₄ – waar aanpassing van algemene regels, informatiedocumenten of kennisnetwerken kan helpen bij een betere implementatie van BBT-conclusies. Uiterlijk in 2021 worden conclusies hierover gerapporteerd en wordt gestart met de nodige vervolgacties.
- Spoor 2: Algemene regels
 - Emissie-eisen voor de industrie staan niet alleen in vergunningen, maar ook in regelgeving die het Rijk opstelt. Deze zogenoemde algemene regels worden aangepast op basis van haalbaarheidsonderzoek. Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregelen 6, 7 en 9.
 - **SLA-maatregel 6 Industrie** De Rijksoverheid onderzoekt – onder andere via de hieronder genoemde pilot₄ – waar aanpassing van algemene regels, informatiedocumenten of kennisnetwerken kan helpen bij een betere implementatie van BBT-conclusies. Uiterlijk in 2021 worden conclusies hierover gerapporteerd en wordt gestart met de nodige vervolgacties.
 - **SLA-maatregel 9 Industrie** De Rijksoverheid onderzoekt in 2020 welke emissie-eisen in de algemene regels kunnen worden aangescherpt. Hierbij worden de reguliere stappen, waaronder consultatie, doorlopen. Hieronder vallen de generieke eisen in de huidige afdeling 2.3 van het Activiteitenbesluit en de eisen ten aanzien van biomassastook in kleine en middelgrote installaties. Daaruit voortvloeiende aanscherpingen zullen zo spoedig mogelijk worden omgezet in regelgeving. Daarnaast zal de regelgeving op enkele andere punten gemoderniseerd worden. Voorbeeld is het verlagen van de vermogensgrens van 15 MW voor een vergunningplicht bij biomassastook.
 - Spoor 3: Internationale inzet
 - Het Rijk zal zich in Europa inzetten op ambitieus bronbeleid. Het gaat daarbij om onderhandelingen op het vlak van Richtlijn luchtkwaliteit, Richtlijn industriële

emissies (Rie), BREF-herzieningen en de NEC-richtlijn. Dit spoor geeft invulling aan de SLA-maatregel 10.

De SLA biedt ook opties tot pilots. Voor industrie zijn er op het moment geen mogelijkheden, voor houtstook zijn er wel mogelijkheden. Deze kunnen (gedeeltelijk) vanuit een SpUK gefinancierd worden. Deze pilots bestaan uit innovatief beleid in twee sectoren:

- Pilot houtstookvrije/houtstookarme wijken;
 - In deze pilot wordt voor minimaal één nieuwbouwwijk en voor een bestaande wijk of buurt onderzocht wat erbij komt kijken om een wijk houtstookvrij/houtstookarm te maken. De pilot richt zich daarbij op particuliere haarden en kachels voor binnenshuis. Partijen onderzoeken de juridische mogelijkheden en praktische uitvoering om houtstook te beperken en houtstookvrije en houtstookarme buurten te realiseren.
- Pilot Stookverbod tijdens een stookalert.
 - Een ambtelijke verkenning naar de mogelijkheden van een stookverbod tijdens een RIVM-stookalert is in 2021 gestart. Een juridisch instrument is (mogelijk) beschikbaar om het verbod in te voeren, maar verdere detaillering is noodzakelijk.

Houtstook van particuliere huishoudens:

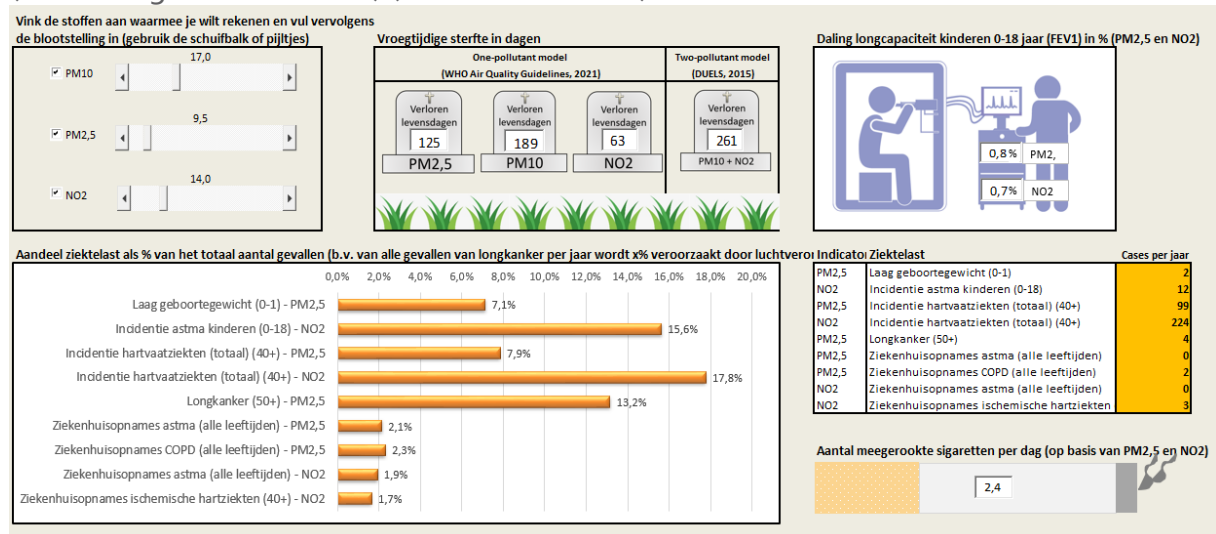
Voorlichting houtstook	Gemeenten en provincies zetten actief in op de inzet van voorlichting over houtstook via hun eigen communicatiekanalen op basis van het landelijk ontwikkelde materiaal, onder andere door op hun website en social media aandacht te geven aan de gezondheidsimpact van houtstook. Partijen kunnen hierbij gebruik maken van materiaal wat beschikbaar wordt gesteld door het Rijk.
Communicatie gezondheidseffecten	Partijen besteden in de communicatie aan bewoners en partijen rondom de energietransitie en gasloze wijken aandacht aan de gezondheidseffecten van houtstook.
Toepassen Toolkit	De Rijksoverheid actualiseert in samenwerking met geïnteresseerde gemeenten de toolkit Overlast van houtstook. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre een onderbouwde gezondheidsschade kan worden meegenomen. Bij een positief resultaat kunnen gemeenten deze methode toepassen bij de handhaving bij overlast als gevolg van (onjuiste) toepassing van houtstook.
Toepassen meetmethode	Bij een succesvol ontwikkelde meetmethode door de Rijksoverheid voor het vaststellen van de lokale gezondheidsimpact van houtstook, kunnen gemeenten deze meetmethode toepassen bij de handhaving van overlast als gevolg van (onjuiste) toepassing van houtstook.
Communicatie stookalert	Deelnemende provincies en gemeenten geven actief via hun eigen kanalen (bijvoorbeeld: website, applicatie, social media, radio/tv, weerberichten) aan als er sprake is van een stookalert.
Acteren o.b.v. Stookwijzer	Deelnemende gemeenten nemen binnengekomen klachten van de stookwijzer in ontvangst. Indien er sprake is van (herhaalde) overlast op een bepaalde locatie, acteren gemeenten daar waar mogelijk op. Bijvoorbeeld door middel van voorlichting, aanbieden van bemiddeling of handhaven door gebruik te maken van de toolkit Overlast van houtstook.
Acties n.a.v. pilot	Bij positieve uitkomsten van de pilot houtstook verkennen gemeenten de mogelijkheden om elementen hieruit toe te passen.

Bepalen van Effecten en Baten van tegengaan luchtvervuiling

Effecten op de gezondheid volgens de GGD voor de provincie (Nulmeting):

- 1 op de 5 (18,3% in Gelderland) kinderen met astma zou, wanneer er geen luchtverontreiniging was, geen astma hebben.
- Bij bijna 1 op de 4 à 5 volwassenen met een hartvaatziekte in Gelderland (20,8%) is de ziekte toe te schrijven aan luchtverontreiniging.
- Bij ruim 1 op de 7 longkankerpatiënten is de longkanker toe te schrijven aan luchtverontreiniging (14,4% in Gelderland).
- De gemiddelde vroegtijdige sterfte door blootstelling aan PM₁₀ en NO₂ is in Gelderland rond de 11 maanden (~339 dagen) eerder dan zij zouden doen als er geen luchtverontreiniging zou zijn.
- De gezondheidsschade door de blootstelling aan luchtverontreiniging is in Gelderland vergelijkbaar met het meeroken van 4,5 sigaretten per dag.

Effecten op de gezondheid volgens de GGD rekentool voor de gemeente 2023 (nulmeting met GGD tool) (alternatief 1 en 2):

- 2 gevallen van laag geboortegewicht per jaar door uitstoot.
- 12 kinderen met astma door uitstoot.
- 323 gevallen van hartvaatziekten (40+) door uitstoot.
- 4 gevallen van longkanker (50+) door uitstoot.

In het geval dat de beleidsmaatregelen effect hebben en de algemene uitstoot vermindert (Best case scenario binnen WHO normen Alternatief 3):

- 1 geval van laag geboortegewicht per jaar door uitstoot.
- 9 kinderen met astma door uitstoot.
- 217 gevallen van hartvaatziekten (40+) door uitstoot.
- 2 gevallen van longkanker (50+) door uitstoot.

Dit betekent dat de gezondheidswinst van 50% bijna gehaald zou zijn.

Klachten

Ook een van de baten zijn de overlastmeldingen die we voorkomen. De afgelopen 4 jaar zijn er naar de Rijksoverheid bij het stookalert centrum:

- 141 meldingen gedaan tussen november 2019 – zomer 2023.
- Het overgrote deel hiervan vanuit de stad Zevenaar.

Vanuit het KCC is:

- 1 klacht gedaan in Zevenaar.

Effecten op de bewoners:

Doordat de rekentool niet alle factoren mee kan nemen zijn de schattingen hierboven ruige schattingen. Er is wel degelijk gezondheidswinst door de verbetering van de leefomgeving. Directe baten bij het verminderen van de luchtvervuiling zijn: vermindering van ademhalings- en irritatiesymptomen, zoals kortademigheid, hoesten, slijm en keelpijn. Het schoolverzuim is aangetoond lager, kliniekbezoeken, ziekenhuisopnames, vroeggeboorte, hart- en vaatziekten en overlijden, en sterfte door alle oorzaken nemen aanzienlijk af. Ook laat onderzoek zien dat zelfs met

geringe verbeteringen van de luchtkwaliteit er een positief effect op de lokale economie wordt geregistreerd (OECD, 2021).

Beleidsalternatief 1:

Beleidsalternatief 1 gaat ervan uit dat we SLA niet ondertekenen. En niets doen. Zonder iets te doen blijft het gezondheidsverlies stabiel, of gaat het iets omlaag door nationale en internationale wetgeving.

Beleidsalternatief 2:

Zonder aansluiten op de SLA is het theoretisch mogelijk om dezelfde baten te behalen, door onze eigen communicatiecampagne mee te koppelen met ZeveNaarMorgen en scherper te vergunnen. Deze baten zouden behaald moeten worden door gerichte beleidsmaatregelen vanuit gemeente Zevenaar. Voorbeelden zijn te vinden bij het Longfonds, het kennisdocument houtstook in Nederland, en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (stellen van strengere omgevingswaarden voor luchtkwaliteit). Vanuit het SLA zijn er ook al kennisdocumenten publiekelijk gedeeld die de effectiviteit van verschillende maatregelen omschrijft. Ook kunnen we ons aansluiten bij de stookwijzer.

Dit betekent een gezondheidswinst van:

- Vermindering van kinderen met astma.
- Vermindering van hartvaatziekten door luchtverontreiniging.
- Daling in longkankerpatiënten en vroegtijdige sterfte.

Beleidsalternatief 3:

We stellen ons proactief op en doen mee met pilots en verscheidene thema's. Dit betekent dat we misschien de halvering van de gezondheidsschade van luchtvervuiling halen in 2030. Dit met de kanttekening dat wij voor onze gezondheidsuitkomsten altijd afhankelijk blijven van uitstoot in nabijgelegen gemeenten en landen. De halvering van gezondheidsimpact betekent:

- Vermindering van kinderen met astma.
- Vermindering van hartvaatziekten door luchtverontreiniging.
- Daling in longkankerpatiënten en vroegtijdige sterfte.

SpUK financiering

Als we ons aansluiten op het SLA is er een mogelijkheid om in te schrijven voor een SpUK. De SpUK SLA biedt financiële steun voor projecten die zorgen voor schonere lucht en gezondheidswinst. Alleen provincies en gemeenten die het SLA hebben ondertekend komen in aanmerking voor deze uitkering. De aanvraag kan desgewenst ook in samenwerking met andere gemeenten en/of provincie worden ingediend.

Voordat een SpUK verstrekt wordt, moet er eerst met een rekentool de gezondheidswinst berekent worden. Er zijn 3 categorieën waarvoor de SpUK aangevraagd kan worden:

- Emissie verlagende projecten
- Pilot projecten
- Overige projecten
 - Innovatieve maatregelen
 - Kennisontwikkeling
 - Communicatie of participatieactiviteiten

Voorwaardes voor de financiering:

- Bedraagt 50% van de kosten
- Totale kosten minsten 25.000
- Maximaal 500.000

Op het moment is er geen SpUK financiering beschikbaar.

Bepalen van Kosten

Implementatie kosten

Hieronder volgt een geschatte raming van implementatie kosten (in arbeidsduur). Aan beleidsalternatief 1 (het nulalternatief) zijn geen extra kosten verbonden

Beleidsalternatief 2: Geen SLA	Behandeling	Inzet 2024	Inzet 2025
<i>Uitvoeringsprogramma (Alternatief basisproces- werkzaamheden)</i>	Uitvoeringsprogramma opstellen	200 – 600 uur	Afhankelijk van ambitieniveau (50 uur minstens)
<i>Communicatie</i>	Communicatie strategie formuleren, stookwijzer gebruiken, eigen campagne uitzetten	100-150 uur	50-100 uur
<i>Regelgeving en handhaving</i>	Versterken van omgevingseisen en regels fysieke leefomgeving, opstellen uitvoeringsplan	Voornamelijk in arbeid van beleidsmedewerkers VTH (100-200), training vergunningverleners (40 uur)	(40 uur) verdere opleiding

De precieze inspanningen en kosten hangen samen met veel factoren, onder andere wat er in andere sectoren (verkeer, energie/duurzaamheid e.d.) al aan initiatieven, acties en beleidskaders is uitgewerkt, en het na te streven ambitieniveau (maatregelen, communicatiecampagne) zal grote invloed hebben op de uiteindelijke inspanningen en kosten.

Voor het toetreden tot het SLA gelden de volgende basisproceswerkzaamheden:

- Éénmalig circa 250 uur tot 300 uur voor voorbereiding (bestuurlijke besluitvorming, opstellen Decentraal Uitvoeringsplan);
- Jaarlijks 50 uur voor rapporteren voortgang maatregelen
- Tweejaarlijks 50 uur voor aanleveren emissiefactoren voor gezondheidsindicator
- Jaarlijks 24 uur voor deelname aan SLA bijeenkomsten.
- De minimummaatregelen gekoppeld aan het thema implementeren 100 uur.

In dat geval zijn de kosten als volgt:

	Basisproceswerkzaamheden	Inzet 2024	Inzet 2025
<i>In huis</i>	DUP, communicatiestrategie	Tussen de 474 – 524 uur	100 uur
<i>Adviesbureau of ODRA</i>	DUP	€140.000	~ €90.000- €140.000

Voor beleidsalternatief 3 zijn er bovenop de basisproceswerkzaamheden ook gerichte doelstellingen hieronder beschreven:

Beleidsalternatief 3 (SLA)	Behandeling	Inzet 2024	Inzet 2025
<i>Basisproceswerkzaamheden</i>	Monitoringssysteem, DUP, voldoen aan maatregelen	150 – 600 uur (ligt aan ambitie niveau en luchtmeetsysteem, DUP volgens bestaande format)	Afhankelijk van ambitieniveau (100 uur minstens)
<i>Communicatie</i>	Strategie koppelen aan het Rijk, communicatie op thema's	50-100 uur	25 – 50 uur
<i>Regelgeving en handhaving</i>	Juridische mogelijkheden voor lokale verscherping van omgevingseisen bekijken, toolbox gebruiken voor handhaving	beleidsmedewerkers VTH en RO (150 uur, ligt aan ambitie niveau)	Afhankelijk van ambitieniveau (50 uur minstens)

Koste van deelname aan pilots

Aangezien deze alleen spreekt voor het derde beleidsalternatief, worden de kosten alleen toegevoegd bij het totale kostenplaatje van het derde alternatief. Deze kosten zijn variabel en afhankelijk van de ambitie van de gemeente.

Totale kosten per alternatief

Beleidsalternatief	Behandeling	2024 – 2025 Totale Inzet
1	Nulalternatief	0 uur
2	Eigen initiatief	440 – 650 uur
3	SLA	440 – 800 uur (kosten en arbeidstijd afhankelijk van ambitie, SpUK, en gebruik van adviesbureaus)

Varianten en Risicoanalyse

Er bestaat de mogelijkheid dat de beleidsmaatregelen niet de beoogde effecten halen, zowel eigen implementatie als meewerkend met het SLA. Financiering van het rijk, meekoppelkansen op communicatiestrategie, en de toolbox voor handhaving kunnen sommige maatregelen goedkoper maken. Hiertegenover geldt wel dat er grote administratieve lasten aan verbonden zijn.

Resultaten

De baten zijn moeilijk financieel uit te drukken. Mede doordat veel factoren op een onvoorspelbare manier beïnvloed worden. Meer algehele gezondheid kan leiden tot een productievere en gelukkigere regio, maar de kosten hierboven zijn een ruige schatting.

Onderzoeken

Regulering heeft een grote invloed op luchtverontreiniging. Een studie uit 1993 toont aan met behulp van meervoudige regressie- en trajectanalyse dat deze effecten van regulering zelfs

zichtbaar als er rekening wordt gehouden met veranderingen in de economische activiteit, de economische infrastructuur en het brandstofverbruik (Rinquist, 1993).

Ook helpt het terugdringen van luchtvervuiling met economische groei. Uit regressie analyses blijkt ook dat een stijging van de PM_{2,5}-concentratie met 1 µg/m³ (of een stijging van 10% bij het steekproefgemiddelde) datzelfde jaar een daling van het reële bbp met 0,8% veroorzaakt. Vijfennegentig procent van deze impact is te wijten aan een vermindering van de productie per werknemer, die kan ontstaan door een groter ziekteverzuim op het werk of een verminderde arbeidsproductiviteit. Daarom suggereren de resultaten dat overheidsbeleid om de luchtvervuiling terug te dringen een positieve bijdrage kan leveren aan de economische groei. De grote economische voordelen van de vermindering van de vervuiling die in het onderzoek aan het licht zijn gekomen, zijn inderdaad te vergelijken met relatief kleine bestrijdingskosten. Strengere regelgeving voor de luchtkwaliteit zou dus alleen op economische gronden gerechtvaardigd kunnen zijn, waarbij zelfs de grote voordelen in termen van vermeden sterfte zouden worden genegeerd (Dechezlepretre, Rivers, Stadler, 2019).

Bibliografie

Sabine Denissen, Marieke Dijkema, Rik Van De Weerd, Moniek Zuurbier, (2023).
GEZONDHEIDSIMPACT VAN LUCHTVERONTREINIGING IN BRABANT EN GELDERLAND

OECD (2021), The Economic Benefits of Air Quality Improvements in Arctic Council Countries.

<https://www.luchtmeetnet.nl/>

E.J. Rinquist (1993). Does regulation matter?: Evaluating the effects of State Air Pollution Control Programs. (1993). The Journal of Politics, 55(4), 1022–1045. <https://doi.org/10.2307/2131946>

Dechezleprêtre, A., N. Rivers and B. Stadler (2019), "The economic cost of air pollution: Evidence from Europe", OECD Economics Department Working Papers, No. 1584, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/56119490-en>.